Ljubljana, 7. decembra 1960 ● Leto VIII., štev. 49

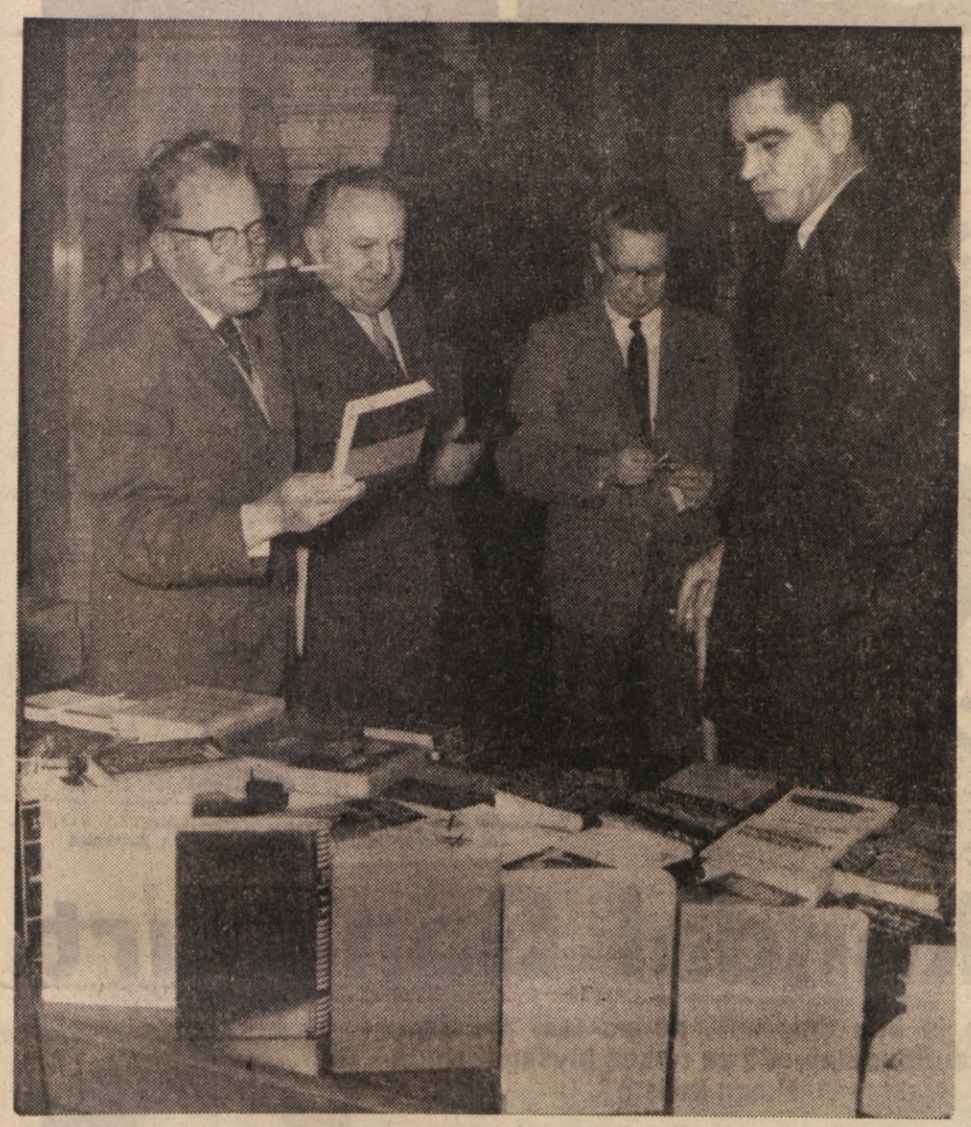
tedenska tribuna

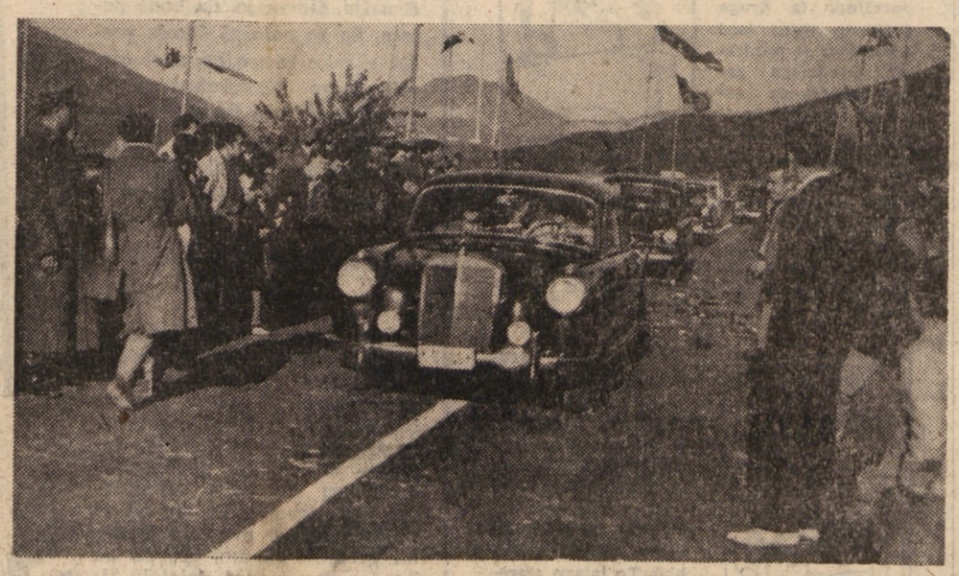
Cena 30 din

ZASEDALA JE ZVEZNA SKUPŠČINA

V zvezi s spremembo ustave, ki jo je napovedal predsednik republike tovariš Tito v svoji izjavi tisku ob 15. obletnici proglasitve republike, je Zvezna ljudska skupščina na svojem zadnjem zasedanju izvolila komisijo za ustavna vprašanja, ki bo pripravila osnovne teze nove ustave in jih predložila v razpravo sedanji Zvezni skupščini pred potekom njenega mandata. Nova ustava bo prilagojena sedanji stopnji socialistične izgradnje in bo odpirala nove možnosti za nadaljnji razvoj. Na sliki: med odmorom zasedanja (od leve na desno): Miha Marinko, Vladimir Bakarić, Djurica Jojkić in Veljko Vlahović

NA POTEH PRIJATELJSTVA

Nekaj let plodnega sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo na gospodarskem in kulturnem področju je dobilo zdaj tudi politično obeležje. Državni sekretar za zunanje zadeve Koča Popović se je nekaj dni po vrnitvi s podobnega obiska na Dunaju napotil v Rim. Politični razgovori med vladnima delegacijama so potekali vseskozi v prijateljskem vzdušju. Skupno poročilo poudarja, da bosta Italija in Jugoslavija podpirali težnje po razorožitvi, pomagali OZN pri njenih naporih za miroljubno urejanje mednarodnih vprašanj in za mirno sporazumevanje ne glede na notranje družbene razlike. Zavzemali se bosta za odpravo velikega prepada med gospodarsko razvitimi in nerazvitimi državami. Sporazumeli sta se tudi o tesnejšem gospodarskem sodelovanju in o ureditvi nekaterih preostalih spornih vprašanj v zvezi z narodnostnimi manjšinami. Zgoraj z leve proti desni: državni sekretar Koča Popović, predsednik italijanske republike Gronchi in zunanji minister Segni.

82 NOVIH KILOMETROV

Dva dni pred rokom, pred dnevom republike, ki je tradicionalen rok zaključka zveznih mladinskih delovnih akcij, je jugoslovanska mladina izpolnila obljubo tovarišu Titu in dokončala dva odseka avtomobilske ceste skozi Srbijo in Makedonijo. Tudi slovesni izročitvi prometu 31 kilometrov dolge ceste Bratstva in enotnosti na relaciji Udovo—Gevgelija so prisostvovali poleg mladih graditeljev vidni predstavniki političnega in javnega življenja, ki so poudarjali, da bo cesta v mnogočem prispevala k zbliževanju balkanskih narodov

NAJBOLJŠI SLOVENSKI ŠPORTNIKI 1960

Tako so gostje Tedenske tribune potovali v Trbovlje na tradicionalno prireditev »Športniki za dan republike«. Prevoz je oskrbel avtobus »Izletnika«, podjetja torej, ki zanj pravijo, da je najcenejše prevozno podjetje pri nas...

Svet, ki v njem živimo

Kdo bo plačal?

Bogati stric iz Amerike« je postal ponekod v Evropi že pojem. Pa vendar ob nedavnih ameriško-zahodnonemških razgovorih ni bilo najbolj osupljivo to, da bogati stric prosi za pomoč pri svojih proračunskih primanjkljajih evropskega nečaka. Ne, zdi se, da je Evropo najbolj vznemiril način, kako se je ob tem vedel zahodnonemški vazal.

Washingtonski finančni minister Robert Anderson in podsekretar za zunanje zadeve Robert Dillon sta prispela v Bonn z zelo nedvoumno nalogo: Zahodne Nemce je treba pripraviti do tega, da bodo dali več prispevka za zahodno obrambo. Predvsem naj bi pričeli plačevati del stroškov za vzdrževanje ameriških čet na svojih tleh. Pravijo, da so Adenauer, Erhard, Strauss in Von Brentano Američana sprva prijazno sprejeli. Toda Andersona prijaznost ni omajala: svoje zahteve je postavil s prav tolikšno nujo, kakršna pritiska na ameriške zlate zaloge. Te so zdaj prvič po dvajsetih letih manjše kot 18 milijard dolarjev. Dva dni je bilo v Bonnu vse tiho, potem pa je gospodarski minister Erhard nenadoma ledeno izjavil, da Zahodna Nemčija nima toliko denarja, da bi lahko zadovoljila nezmerne ameriške zahteve. Zahodnonemški tisk je planil v ogorčeno kritiko proti Andersonu, češ da je nastopil grobo in diktatorsko. Skupno poročilo je zvenelo votlo. Upi v sporazum so se razleteli na drobne koščke.

Iz podrobnosti, ki so po razgovorih proniknile v javnost, je razvidno, da so zahodni Nemci obljubljali, da bodo razširili svoj program pomoči nerazvitim državam. Anderson je odgovarjal, da je to že lepo, vendar ne najbolj nujno potrebno; Združene države potrebujejo gotovino in to takoj. To stališče pa sta morala z Dillonom spet pospraviti v aktovko in se vrniti v Washington praznih rok. Tam ju je dočakala ploha napadov in graj, češ da sta ravnala netaktično. Iz Zahodne Nemčije pa je prišlo za njima sporočilo, češ da je vojni minister Strauss na nekem na pol uradnem sestanku izjavil, da bodo odslej postavljali za svoje sodelovanje »precej višjo ceno«.

Hkrati so ameriški možgani vznemirjeno registrirali Adenauerjevo izjavo, da »Hruščev ni Stalin in da se z njim da pogovoriti«, pa poročilo, da nameravа Zahodna Nemčija obnoviti pretrgano trgovino z Vzhodno Nemčijo. In že so nekateri ameriški, predvsem pa britanski časopisi zapisali: je to izsiljevanje?

V zahodnonemškem primeru so zgodovinske primerjave že proslula reč. Pa vendar se vsiljujejo ob vsaki novi potezi, ki jo naredi zahodnonemško državno vodstvo. Prefinjeni raziskovalci nemškega povojnega razvoja bodo morda izjavljali, da je primerjava nenatančna, da se ne ujema v vseh podrobnostih. A vendar: dejstvo je, da je Hindenburgova in Hitlerjeva Nemčija prekalila svoj vojaški oklep na ognju spora med takratnim Vzhodom in Zahodom. Res je tudi, da sta sedanji gospodarski čudež in Bendeswehr vzbrstela na plodni gredici blokovskih sporov med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami ter njihovimi zavezniki. Ni mogoče oporekati dejstvu, da je Nemčija po letu 1933 zaporedoma trgala vse mednarodne pogodbe, ki so jo vezale, in ubirala lastno pot. To je bilo takrat, ko je začutila, da je gospodarsko in vojaško dovolj pripravljena za to. Sedaj pa nastopa trenutek, ko je v znamenju svoje nove gospodarske moči — Erhard govori o pomanjkanju sredstev za pomoč Ameriki ob 7,5 milijarde dolarjev deviznih in zlatih rezerv — prvič pokazala znamenje nepokorščine interesom zahoda kot celote. Ta ali prihodnji mesec pa bodo njeni številni častniki v silah NATO skupaj z vsemi drugimi dobili pravico do nadzorstva nad jedrskimi naboji za raketno orožje. Samostojna proizvodnja tega orožja je po vseh znamenjih sodeč tudi že docela pripravljena.

»V prihodnje bomo postavljali za svoje sodelovanje dosti višjo ceno,« pravi Strauss. To je star in preizkušen nemški recept, katerega osnovni pogoj, zemljepisni in strateški položaj, je ostal nespremenjen.

Te dni je bil v New York Timesu zapisan ganljiv stavek: »Svobodni svet upravičeno pričakuje, da bo Zvezna republika zadovoljila mednarodne obveznosti, ki ji jih nalaga status bogate države.«

Prav zares, tako je pisalo in nič drugače: mednarodne obveznosti.

Dušan Dolinar

TEROR NARAŠČA

V Kongu so takšni prizori zadnje dni nekaj povsem običajnega. Posebno pogostni so postali zdaj, ko je aretacija Lumumbe v nekem smislu odprla pot za širjenje terorja, ki ga izvajajo vojaki polkovnika Mobutuja. Premier Lumumba je zdaj zaprt kot talec v Thysvillu. Mobutujevci zahtevajo, naj Lumumbini prijatelji v Stanleyvillu izpustijo skupino Kasavubujevih ljudi, ki jo je vodil njegov minister Sengolo. Poročila pa pravijo, da tudi sam polkovnik Mobutu čedalje teže obvladuje svoje vojake. Posamezni poveljniki postajajo čedalje bolj samovoljni, s tem pa se teror nad prebivalstvom še bolj širi.

AMATERSKI FESTIVAL

Po štirih letih je bil v Ljubljani — drugi — festival amaterskega filma. Dne 26. in 27. novembra smo videli najnovejša, nagrajena, dela, ki razodevajo solidno tehnično znanje, zlasti v dokumentarni zvrsti, zato pa bore malo želje po iskanju novega, kar naj bi bil pravzaprav smoter amaterstva. Spričo tega ni čudno, da je običajno zvrst »eksperimentov« zamenjal kompromisni »žanr«. Prve nagrade: odlični Cilarjev »London od jutra do večera« (dokumentarni), Remsov »Na cesti nisi sam« (igrani) in Rodetov »Mesto na otoku« (žanr); vsi v barvah. Splošna ocena festivala: moč naših amaterjev je v dokumentarnosti. — Slika kaže prizor iz filma »Na cesti nisi sam«, kjer bi glavni igralec Pobegajlo lahko upravičeno vzbudil pozornost profesionalnega filma.

Med dvema tečajema

Polkovnik Mobutu ima razen tega, da se je spopadel s silami OZN, še en razlog za to, da se jezi na svetovno organizacijo. Njeni ljudje mu namreč niso dovolili skakati s padalom.

Te dni je polkovnik prisostvoval vajam svojih padalcev, ki jih je štirideset. Ko je bil program pri kraju, je hotel skočiti še sam in tako osvojiti padalsko značko. Priskočilo je nekaj funkcionarjev OZN, ki so mu pričeli pojasnjevati, da nima potrebne teoretične podlage. Polkovnik je odvrnil:

»Mislite, da se bom ubil, pa se bojite, da bi utegnili biti krivi.«

● Britanska kraljica Elizabeta II. je prejela neobičajne izraze spoštovanja od plemena Ga z Zlate obale. Pleme jo je imenovalo za »prekrasnega ježa«. Pripadniki omenjenega plemena namreč menijo, da je jež izredno pametna in previdna žival in da ima tudi božanske lastnosti.

●

Rheinische Zeitung piše, da so imeli na eni izmed bonnskih gimnazij nagradni natečaj za najboljši spis pod naslovom »Goethe in Schiller«. Neki dijak je v svojem prispevku zapisal:

»Goethe ni postal minister rade volje. Raje se je posvečal razumskim opravilom.«

● Dostikrat pravijo, da je simbol britanske rase buldog. Britanci menijo, da je torej prej kompliment kakor žalitev. Da je res tako, kaže tudi naslednji primer, ki ga omenja londonski Daily Mirror:

Neki Francoz, ki je imel zelo rad pse, je po pošti naročil, naj mu iz Anglije pošljejo knjigo »Angleški buldog«. Prejel je naslednji odgovor:

Knjige z naslovom, ki ste ga navedli, žal nimamo pri roki. Zato vam pošiljamo raje delo »Churchill v mnenjih svojih sodobnikov«.

●

Georgesa Bidaulta, ki je bil nekdaj francoski zunanji minister, nekaj časa pa tudi ministrski predsednik, so vprašali, kaj meni o ameriških predsedniških volitvah. Politik, ki je zdaj eden najvidnejših voditeljev skrajne desnice, je odvrnil: »Ni moja dolžnost, da dajem izjave o notranjih zadevah ZDA. Saj mi ni všeč niti to, če Američani na dolgo in široko razlagajo svoja stališča o notranjih zadevah Francije.«

Njegova pripomba očitno leti na Alžirijo. Zakaj Američani vse bolj odločno pritiskajo na Francijo, naj naposled že uredi ta problem – in če ga bo, ga prav gotovo ne bo mogla tako, kot si to želi gospod Georges Bidault.

●

Naporna služba v času debat v ZN je imela za posledico dve obolenji pri newyorški konjeniški policiji; dva konja sta zaradi izčrpanosti nesposobna za delo. V enem tednu sta bila 70 ur v službi. Normalni delovni čas je 38 ur.

●

Leslie Pine, strokovnjak za vprašanja britanske aristokracije, je obubožanemu plemstvu Velike Britanije svetoval, naj se združi v sindikatu. »Sicer bodo visoke davščine popolnoma uničile naše aristokrate,« je de-

●

Ker se je neki zastopnik mesta Detroit (ZDA) obregnil ob kip nagega Indijanca, češ da je nespodoben, je mestna uprava sklenila Indijančeva ledja pokriti z bronastim predpasnikom.

●

Vojaški manevri NATO, ki so bili pred kratkim v Zahodni Nemčiji, naj bi bili po zamislih generalov »čim bolj podobni dejanskemu vojnemu stanju«.

Tako je neka izvidniška patrulja dobila nalogo, naj prekorači reko. Toda ko je prišla do mosta, je našla pismeno navodilo: »Sovražnik je ponoči s topovskim ognjem ta most podrl. Reko preplavati!« Bilo je hladno in deževalo je. Poveljnik patrulje je brez posebnega obotavljanja pripisal: »Plavamo«. Nato pa je s svojimi ljudmi mirno odkorakal čez most.

●

Dunajski natakar Adolf Hitler je zahteval, naj mu uradno spremenijo priimek, ker meni, da mu je sedanji prinesel nič koliko neprijetnosti.

Hitler je torej prosil, naj bi mu dovolili prevzeti priimek njegove matere. Ta se piše Goebbels.

●

Združenje za britansko-nemško prijateljstvo je v Londonu priredilo slavnostno večerjo. Proslavljeni britanski poveljnik iz druge svetovne vojne lord Alexander je pozdravil prisotnega zahodnonemškega generala Hansa Speidela, ki zdaj poveljuje silam Atlantske zveze v srednji Evropi. Ta je imel med vojno precejšnjo vojaško vlogo, kajpada na Hitlerjevi strani. Alexander je izjavil:

»General nam je v enem izmed obdobij svoje kariere povzročal hude preglavice... Zdaj ga pozdravljamo kot zaveznika in prijatelja...«

●

Ameriškega predsednika Eisenhowerja so vprašali, kaj namerava početi, ko bo januarja odšel. Odvrnil je, da se z javnimi zadevami ne bo ukvarjal, ker meni, da je zaključil svojo kariero v Beli hiši. To izjavo starega predsednika je newyorški Evening News objavil pod naslovom:

»Bela hiša – grob Znanega vojaka.«

Po lastni podobi...

Zahodnonemški tednik Welt am Sonntag piše: »Upi, ki jih različne dežele sveta posvečajo novemu ameriškemu predsedniku Kennedyju, so raznobarvni kot mavrica. Rusi upajo, da bo popustljiv, Nemci, da bo nepopustljiv, Indijci, da bo prvo in drugo, revni, da jim bo dal kruha, in bogati, da jih ne bo priganjal ta kruh plačati. Karikaturist manchesterskega Guardiana pa je komentiral te upe takole.

NAŠ ČLOVEK V WASHINGTONU
Papas, Guardian, Manchester, Velika Britanija

S to parado je polkovnik Mobutu demonstriral svojo moč v Leopoldvillu nekaj dni pred aretacijo Patrica Lumumbe. Hkrati pa je iz Konga čedalje več poročil o tem, da imajo belgijski častniki veliko besedo tudi v njegovih, ne le v Čombejevih »silah«. Triumvirat Kasavubu-Čombe-Mobutu, ki je bil pred nekaj tedni samo še predmet bolj ali manj nepodprtih slutenj, je zdaj očitna resničnost, ki privzema tudi čedalje bolj uradni značaj. Katanški »premier« Čombe je zdaj na uradnem obisku v Bruslju. Govorijo, da bodo potem, ko bo položaj docela prešel v roke te trojke, spet oživili staro Kasavubujevo in Čombejevo zamisel o konfederativni ureditvi Konga, kjer bi bile posamezne pokrajine povezane le s šibkimi vezmi.

»TEDEN BREZ NOŽA« NI USPEL?

Med predvolilno kampanjo na Japonskem so imeli »Teden brez noža«. Tako so hoteli na demonstrativen način preprečiti čedalje širši val atentatov in drugih oblik političnega terorja, ki se ga poslužujejo predvsem fanatične desničarske organizacije. Te dni pa je prejel zunanji minister Kosaka grozilno pismo, češ da ga bo čez mesec dni doletelo tisto, kar je že doletelo Kišija, Fudžijamo in Asanumo. Ti trije politiki so okusili atentatorska bodala. Zato je policija ne glede na rok, ki so ga postavili fanatiki, okrepila ministrovo osebno zaščito.

Škandal Goncourt

Kako je bila določena, ne pa tudi podeljena Goncourtova nagrada za roman bivšega romunskega fašista

V Franciji je mesec november posvečen svojevrstni igri: ugibanju, kdo bo dobil najvišje književne nagrade? Ob koncu meseca jih podelijo, teden, dva se še vrstijo polemike med kritiki o pravilnosti ali zgrešenosti izbora.

Najvišjo nagrado »Goncourta« je letos dobil neznani pisatelj, romunski emigrant Vintilla Horia za svoj roman o Ovidu »Bog se je rodil v izgnanstvu«. Nagrajenec je bil precej redkobeseden pri opisovanju svoje življenjske poti. Javnost je zvedela samo, da je bivši diplomat, da je bil najprej žrtev fašizma, potem pa da so ga preganjali še romunski komunisti in da je vseskozi za demokracijo.

Medtem ko se je večina kritikov razburjala, da je dobil nagrado skrajno povprečen pisatelj, pa se je pariški dnevnik »L'Humanité« odločil, da nekoliko dopolni in popravi biografijo tega »borca za demokracijo«. **Na kratko: Horia je bil izrazit fašist, novinar in diplomat kvislinškega režima in po vojni so ga v Romuniji (v odsotnosti) zaradi fašistične dejavnosti obsodili na dosmrtno ječo. Dnevnik je priobčil tudi faksimile nekaterih Horiinih fašističnih uvodnikov, kjer lahko beremo tudi take odstavke:**

»Da je Adolf Hitler danes genialni politik, v to nihče več ne dvomi. Njegove besede in dejanja so začela novo obdobje v zgodovini Evrope in mogoče sveta... Za nemškim voditeljem je vse človeštvo, ki želi svobodo...«

Na splošno presenečenje Horia ni oporekel resničnosti te obtožbe, ampak je samo ciničnо odgovoril: »Ne spominjam se teh člankov, saj sem jih pisal na stotine. Tako daleč je vse to. Toda, ne pozabite, celo svetniki so v svojih mladih letih grešili.«

Ob takem odgovoru se je presenečenje spremenilo v ogorčenje in nagrada je postala izhodišče velikega škandala.

In zaključek afere? Vintilla Horia se je Goncourtu odrekel. Pritisk javnosti je bil tako hud, da se je komisija za dodeljevanje nagrad znašla pred težavno odločitvijo: dodeliti ali ne dodeliti. V ponedeljek, 5. decembra, bi morala odločiti. – Medtem pa je Horia, ki je sprevidel, da je zdaj onemogočen, obvestil javnost, da se nagradi odpoveduje.

Vintilla Horia

»WILLY BRANDT« SAMO ZADNJIH 28 LET

Na nedavno minulem kongresu zahodnonemške socialno demokratske stranke je prišlo do zanimivega intermezza, ko so imenovali za strankinega voditelja na prihodnjih parlamentarnih volitvah zahodnoberlinskega župana, šestinštiridesetletnega Willyja Brandta. – Zahodnonemške predvolilne kampanje, pravijo, so čedalje bolj podobne ameriškim in tudi Brandt se menda precej zgleduje po Kennedyju. Oni je imel bolečo točko v svojem rimokatoličtvu; Brandta pa so nasprotniki napadli z »nerazjasnjenim pokolenjem«. Odkod »izvira« Brandt?

Adenauerjev bodoči protikandidat je odgovoril naravnost. »Da, gospodje, imenujem se Willy Brandt šele zadnjih osemindvajset let.« Potem je pojasnil, da se je prej pisal drugače. Brandt je sin nezakonske matere. Kmalu po Hitlerjevem prihodu na oblast je emigriral v Skandinavijo in pričel uporabljati ilegalno ime Brandt. Zdaj pravi, da ga je po vojni zavestno uporabljal še dalje, ker je s tem imenom povezano vse njegovo javno udejstvovanje.

Toda zadeva z njegovim imenom še daleč ni vse. Opazovalci trdijo, da je Brandt na zadnjem kongresu stranke pometal čez krov socialno demokratske ladje še zadnje ostanke socialistične ideologije. Trdijo, da skuša zavestno narediti svojo stranko čim bolj podobno ameriški demokratski. V ta okvir sodi tudi strogo zahodna, blokovska politika...

TT • Telegrami

● **PARIZ** – Lange (norveški zunanji minister) na zasedanju parlamentarcev Atlantskega pakta: »Članice Atlantskega pakta uvažajo iz nerazvitih držav dvajsetkrat več kot države Varšavskega pakta«.

● **LONDON** – Direktor slehernega britanskega lista je dobil v dar pečeno, še toplo kuro od Združenja rejcev malih živali: letni kongres Združenja.

● **LONDON** – Mike Macdonald (22 let) je zaradi otroškega izraza dobil posebno potrdilo o polnoletnosti: nič več prepiranja pri predstavah »mladini prepovedano«.

● **LONDON** – Že drugi incident pri pristajanju reakcijskih potniških letal Comet iz prometa so vzeli sedem letal.

● **TOKIO** – Japonska firma bo zgradila naprave za televizijsko nadzorstvo nad prometom po Sueškem prekopu: Japonci na Suezu.

● **PARIZ** – Rekord v industrijski proizvodnji: za 11 odstotkov več kot oktobra lani.

● **DUNAJ** – Železniška direkcija je prepovedala v železniških vozovih uporabo radijskih in gramofonskih aparatov ter magnetofonskih trakov: tudi za časa Franca Jožefa ni bilo teh novotarij!

● **LONDON** – Visoko sodišče je prisodilo trgovcu z ribami Bowkerju Trippieru 1443 funtov za voh, ki ga je izgubil ob avtomobilski nesreči: drag nos.

● **TOKIO** – Dr. Kiao, šef »vlade republike Formoza« (japonska lutka pred in med drugo svetovno vojno) v izgnanstvu, je poslal Kennedyju čestitke z željo, da ZDA nehajo podpirati Čangkajškov režim: prepiri med brezdomnimi kolegi.

● **LONDON** – Prvič po sto letih se bo rusko živo srebro pojavilo na svetovnem tržišču: za stopnjo čistejše od mehiškega, peruanskega in turškega.

● **TEL AVIV** – Mnogi izraelski diplomati so se med predvolilno kampanjo preglasno izrazili za Nixona: premestitev na vidiku.

● **KIEL** – Umrl je admiral Erich Raeder, Veliki admiral nacistične Kriegsmarine in Hitlerjev naslednik. Prisotni: ex Veliki admiral Doenitz ter visoki predin povojni mornariški oficirji.

● **LONDON** – Trgovina med Britanijo in LR Kitajsko se je letos (prvih 9 mesecev) povečala za 52 odstotkov (izvoz) oziroma za 59 odstotkov (uvoz) v primerjavi z istim obdobjem lani: Britanija ni revizionistična!

● **BONN** – Načrt za podaljšanje naftovoda Berre–Karlsruhe do Münchena.

● **PARIZ** – Stoletnik Charles Deché se postavlja, da je bil priča rojstva vseh vozil moderne dobe, od kolesa do letala. Darilo za stoti rojstni dan: karta za polet s helikopterjem.

Churchill je ob rojstnem dnevu po običaju obiskal svojo staro šolo Harrow

Zadnja sijajna relikvija

Churchillov rojstni dan in dva, trije dogodki, ki razlagajo čustva Britancev

Sir Winston Churchill, »zadnji velikan britanskega imperializma«, je te dni veselo praznoval svoj šestinosemdeseti rojstni dan, saj je pravkar prebolel zlom trtičnih vretenc. Sporočila o njegovem zdravju so vsak dan zavzemala najpomembnejša mesta na prvih straneh britanskega tiska in tako so bile za povprečnega otočana vse druge novice »iz ostalega sveta« v ozadju. Ob rojstnem dnevu pa so organizirali posebno poštno službo, ki je prenašala poplavo čestitk z vseh strani.

Britanska čustva ob Winstonu Churchillu je kaj lahko razumeti. Churchill je simbol vse veličine, ki je dandanes ni nikjer več. Nekaj novic z različnih koncev sveta meče na to dejstvo hudo surovo luč. Na primer...

■ Neka ameriška družba se pogaja o nakupu Handley Pagea. To je najstarejša britanska tovarna letal. V njej izdelujejo najboljše britanske bombnike, med njimi na primer Victor V, pa tudi moderna potniška letala. Eno izmed njih, ki pa se še ni pojavilo na vzletiščih, naj bi preletelo Atlantski ocean v treh ali štirih urah. Obojestranska pot naj bi z množično uporabo teh letal stala samo enajst funtov. Obenem so te dni v Londonu potekali razgovori o prodaji britanskega Forda svoji ameriški centrali. Ameriški Ford, ki je imel že doslej največji delež delnic v svoji britanski podružnici, bo po dogovoru pokupil še vse preostalo. Tako bo prešlo več kot polovico britanske avtomobilske industrije v ameriške roke.

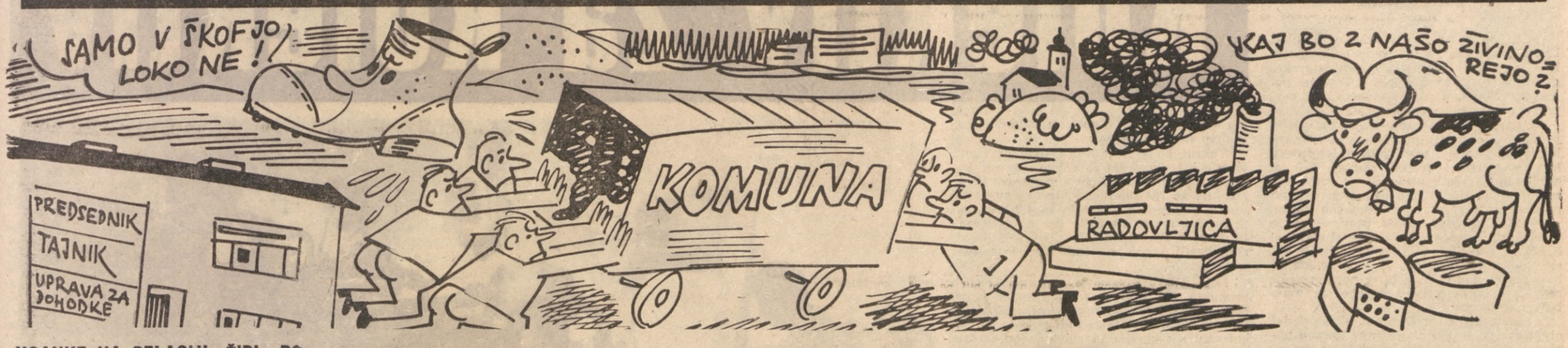
■ Dr. Hastings Banda, ki vodi osvobodilno gibanje v britanski koloniji Njasi in je bil že nekajkrat v britanskih ječah, je prišel v London in pripeljal s seboj tudi afriškega voditelja iz Južne Rodezije Nkomo. Tega sta Whitehead in Welenski, ki sta sestavljala delegacijo za federacijo Rodezija-Njasa, izpustila. Doktor Banda se je za razliko od Welenskega, predsednika rodezijske vlade, ki v Londonu prikriva svoje bivališče, nastanil v enem najvidnejših hotelov. Tam sprejme vsakogar, kdor se zanima za afriška kolonialna vprašanja – tudi najbolj zagrizene kolonialistične nasprotnike.

■ In dalje. Na sedežu Organizacije Združenih narodov v New Yorku so pričeli govoriti, da je britanski delegat Ormsby-Gore »na kolenih moledoval delegata Gane in Nigerije«, naj opustita svoje stališče glede Konga v razpravi pred Generalno skupščino. Ta zgodovinski prizor, pravijo, je z lastnimi očmi videl tudi delegat Saudske Arabije.

Sir Ormsby-Gore je na vprašanje, če je to res, odgovoril samo z: »No comment.«

Lahko je razumeti britanska čustva ob Churchillu

Naš reporter po sledi ugibanj, mnenj, predlogov in dejstev

UGANKE NA RELACIJI: ŽIRI—BOHINJ — PREDVIDEVAJO REORGANIZACIJO OBČIN NA GORENJSKEM —- KAM ŽIRI? — BOJAZNI, KI JIM PRAVIJO, DA SO NEUTEMELJENE — KDO JE PROTI IN KDO ZA? —- ALI BO TREBA SPREMENITI ZAKON? — BLED BO OSTAL BLED —- ALI IMA NEZAUPANJE REALNO PODLAGO? — REPORTERJEVA SREČANJA Z LJUDMI NA TEMO: KOMUNA ALI NE! — KOMUNA IN OBČINSKA STAVBA

2 B + 2 Ž = 0?

Prvo, kar moram storiti, je to, da vam razjasnim malce nenavadno »matematično« formulo, zapisano v naslovu. Gre namreč za tole:

»2 B« pomeni začetnici dveh, če že ne svetovno, pa vsaj jugoslovansko in še posebej slovensko znanih imen dveh krajev. To sta BLED in BOHINJ! »2 Ž« sta malce manj znani imeni. S tema začetnicama se začneta kraja ŽIRI in ŽELEZNIKI.

Pa boste rekli:

— Kaj nam naposled mar? Ali nam ta štiri imena pravzaprav kaj povedo?

Malce potrpljenja...

O Bledu, Bohinju, Žireh in Železnikih se zadnje čase na Gorenjskem precej govori. Zlasti veliko razmišljajo o svojih krajih sami prebivalci, katerih imena so zapisana v ondotnih matičnih knjigah.

In konec koncev — zakaj?

Vsi štirje kraji so tudi po sedanji ureditvi — sedeži občin... Zdaj pa govorijo o tem, da bi jih ukinili oziroma priključili: Bled in Bohinj k občini Radovljica. Žiri in Železnike pa k Škofji Loki.

Seveda so že prve govorice o tem, da bodo kar štiri občine »šle po gobe«, vzbudile precej ugibanj; tu in tam negodovanj, pomislekov, vroče krvi, obravnavanj, različnih mnenj, predlogov, nezaupanja in kdo ve še kaj. V takem labirintu želja in hotenj pa, kajpada, reporterjeva naloga nikakor ni bila lahka. Brez »noma je težko ustvariti si mnenje na »hitro roko«, ne da bi tudi določen čas živel v enem izmed okolij, v katerih žive občani komun, ki »so na indeksu«. In še ena nevarnost obstaja: prav zlahka je moč nasesti posameznim stališčem, ki so ali pa niso pravilna oziroma umestna.

Zato naj bo ta zapis o reorganizaciji občin na Gorenjskem, ki dobiva bolj ali manj že določeno obliko, le pregled različnih mnenj in zapažanj ljudi, s katerimi se je reporter pogovarjal.

Komuna in občinska stavba

Beseda »komuna« nam je tako rekoč že v krvi. Ni dneva, da je ne bi v taki ali drugačni obliki omenili. Vsakdo izmed nas živi v določeni komuni. Da pa jo pojmujemo še dokaj različno — je seveda tudi res. Največkrat jo tisti, ki jim vsebina te besede ni povsem jasna, istovetijo z bolj ali manj uglednim, z bolj ali manj lepo opleskanim občinskim poslopjem, kjer pri vhodu lahko na prvi mah prebero: »Predsednik«, »Tajnik«, »Načelnik za gospodarstvo«, »Matični urad«, »Uprava za dohodke« itd.

Seveda pa občinska stavba še zdaleč ni komuna.

Jasno je tudi, da komuna s šibko materialno podlago, s slabo razvitim gospodarstvom in naposled tudi s slabo in nepopolno razvitim sistemom družbenega in delavskega upravljanja ne more odigrati take vloge v našem komunalnem sistemu, ki se vsebinsko iz dneva v dan izpopolnjuje.

Zato so seveda pomisleki ob tem, češ če nam bodo občino »vzeli«, potem je vsega konec. Konec je naših stremljenj po izboljšanju življenjske ravni, konec je gradenj, konec dohodkov. Nekateri so tudi tako razlagali: — Če nam bodo občino ukinili, potem je jasno, da bo soseda, h kateri se bomo priključili, pobirala od nas le davke...

Da je taka trditev na šibkih nogah, menda ni treba posebej poudarjati. Še več iz tega lahko izluščimo le tale zaključek...

Nerazumevanje komunalnega sistema, nerazumevanje tega, kaj je komuna, se kaže prav v ugotovitvah, da je vse odvisno od občine (pri tem seveda prenekateri mislijo na uslužbence, ki sede v občinskih uradih!), ne pa od prebivalcev samih, od njihovega deleža v družbenem in delavskem upravljanju...

Sicer pa...

»Če že, potem . . .«

Do Žirov prideš lahko le z avtobusom. V njem se vozijo večinoma domačini. In tudi v njem se zdaj razpletajo različni pogovori...

— Že pred leti so nas hoteli priključiti Gorenji vasi, pa smo vztrajali... Pa ne bi zdaj...

Žirovci so najbolj proti združitvi njihove občine s Škofjo Loko, čeprav — to prav vsi priznavajo — »gravitirajo po Poljanski dolini navzdol«. Oni imajo največ pomislekov. Trdijo, da so imeli in da imajo slabe izkušnje z Ločani. Da jim ne zaupajo popolnoma.

Takole je dejal neki odgovorni funkcionar:

— Če bi šlo vse tako po pravici, z največjo mero socialistične morale, potem smo vsekakor za združitev... Vemo, da smo še šibki, čeprav smo v sedanjih letih obstoja občine mnogo napredovali... Toda slabe izkušnje nam vlivajo nezaupanje...

In drugi:

— Borili se bomo za občino. Zdi se nam, da imamo vse pogoje, da čez nekaj let stopimo povsem na lastne, trdne noge...

In refren:

— Če pa bo občina ukinjena, potem se bomo odločili za Logatec ali Idrijo, pa čeprav sta ti dve občini po narodnem dohodku slabši od nas...

V pojasnilo: občina Žiri je morebiti celo v jugoslovanskem merilu svojevrstna zanimivost. Če že ni po področju najmanjša v državi, je prav gotovo po številu prebivalcev. V občinskih knjigah je zapisanih tri tisoč šest sto trideset ljudi, od katerih je nekaj manj kot tisoč zaposlenih... In na meji kar treh okrajev leži ta prijazen gorenjski kraj. Le kilometer imajo — dober skok — do goriškega okraja, saj je Vrsnik le kilometer od središča Žirov. Do ljubljanskega okraja je nekoliko dlje: osem kilometrov oddaljeni Trije kralji imajo že napisno desko — ljubljanski okraj...

V Škofjo Loko — torej ne! Če že, raje drugam...

Bo Bled zahteval spremembo zakona?

V Železnikih so nekako bolj naklonjeni združitvi. Menijo, da bi jim bilo bolje v močnejši komuni. Tudi tisti zagovorniki občine, ki so proti spojitvi, ne vdrže kritike drugih, denimo, kar zadeva gradnjo zdravstvenega doma.

Takole pravijo nekateri:

— Če ne bi imeli občine, bi tudi zdravstvenega doma ne bilo...

Drugi pa odgovarjajo:

— S pomočjo okraja, zavoda za socialno zavarovanje in z le malenkostno udeležbo občine se že da...

Konec koncev prevladuje mnenje, da je le bolje, če se pridružijo Škofji Loki ter z združenimi močmi krepkeje zakorakajo boljšim časom naproti.

Tako v Železnikih...

Na Bledu pa je seveda drugače.

To daleč naokrog znano letovišče ima, pač svoje posebnosti. Tu je turizem alfa in omega vsega dogajanja...

Zato Blejčani nekoliko hlačno gledajo na predlog, da bi se združili z Radovljico.

— Radovljica se razvija v popolnoma industrijsko občino. Kaj je njihov turizem? Kaj je tistih nekaj postelj, ki jih lahko ponudijo v turistični sezoni?... Z nami se ne morejo — pravijo mnogi.

Ta trditev v precejšnji meri drži.

Drugi spet menijo:

— Dvomimo, če bo imela bodoča občina toliko razumevanja za naš blejski turizem, ki je resnično samosvoj, s posebnimi, ki jih ni mogoče prezreti... Izkušnje so pač izkušnje...

Bledu so nedvomno potrebne velike investicije za turistične namene. Sam jih bo le težko zmogel. Tudi občina jih najbrž ne bo »prenesla«. Z druženimi sredstvi in s pomočjo od drugod — saj mimo Bleda jugoslovanski turizem vsekakor ne more — jih bodo laže zmogli.

Toda tudi Blejčani dvomijo. Koliko pa so dvomi upravičeni, je seveda drugo vprašanje...

V Bohinju — dve občini?

Naj vas ne začudi ta mednaslov...

V vseh teh razpravah o reorganizaciji občin na Gorenjskem se je v Bohinju pojavilo dokaj zanimivo vprašanje, ki pa ima svoje korenine v nerazumevanju tega, kaj je komuna...

Medtem ko na eni strani mnogi izražajo pomisleke o bodočem sedežu občine (v Radovljici), se prebivalci v Bohinjski sredini vasi močno ogrevajo za »svojo« občino. To trditev podkrepijo v pogovorih takole:

— Saj nam je že ta občina — v Bohinjski Bistrici — predaleč... Lahko bi jo imeli tu, pred nosom...

Zato tudi menijo, da ukinitve bohinjske komune ne bi bila umestna. Kaj bo z našo živinorejo, kaj bo z žičnico na Vogel, kaj bo z našim turizmom? — vzklikajo najbolj črnogledi...

x x x

V kranjskem okraju naj bi bile poslej le pet občin. Te bi bile ekonomsko močnejše, zmožne bi bile prevzeti vse tiste odgovornosti in naloge, ki jih je skoraj vsak dan več. Oblast se z najrazličnejšimi oblikami čedalje bolj približuje državljanom in jim zategadelj prenaša odločanje o nadaljnjih perspektivah povsem v lastne roke. Od državljanov je odvisno, kako hitro bo kako področje napredovalo in kako hitro se bo razvijalo.

Vsega tega pa slabotne občine ne bodo zmogle. Saj so bili že zdaj primeri, ko so posamezne vrste služb (podružnice socialnega zavarovanja, dosedanje posredovalnice za delo, itd.) opravljali v eni občini za dvoje ali troje sosed... Položaj bi se v prihodnje še bolj zaostril, tako glede kadra, kakor tudi sposobnosti vodenja.

Naš namen pač ni bil prilivati olje na žerjavico. Reporterjevi pogovori pa so pokazali, kako se lahko nekateri ukrepi, ki se pojavijo na horizontu, izmaličijo. Kako lahko nekatera lokalistična nasprotja spravijo v pogon robot — »ta je rekla, ona je rekla« — in v prenekaterih primerih zameglijo dejstva ter spravijo so razpravo na slepi tir...

Taki problemi se porajajo tudi drugod. V drugih okrajih v naši republiki in v drugih. V kranjskem okraju so sicer že zdaj rekli — A. Počakati je treba torej še na — Ž.

Ta — Ž — pa je seveda odvisen od volivcev samih. S tem pa tudi večji korak naprej ali cepljanje na mestu...

IZTOK AUSEC

Ona je vedela, kaj hoče

Ob cesti je stala v širokem, rožastem krilu, z nogami na visokih petah. Krilo je bilo kratko; dovolj kratko, da ni pokrilo kolen; imela pa je dolge lase in skrite namene. Moški so rekli, da je lepa, ženske so rekle, da je koza in ona ni rekla ničesar. Hiše so omagale ob cesti, stala je pod napuščem lesene barake in je bila sama.

Sama s svojimi nameni.

Stala je ob cesti in svarečе dvigala prstek, ki je v vsej svoji naivnosti vedel, kaj hoče. Tudi ona je vedela, kaj hoče. Mimo so vozili avtomobili in puščali na njej svoje oči:

— Včasih so šoferji kozli!

Potem so zacvilile zavore in »fičko« ji je skozi odprta vrata ponudil gostoljubje. Napolnila je sedež s krilom in rožami, ki so se zvile nad okrogla kolena, in oni je samo poškilil in se oklepal volana ko' časopisa po kosilu. Rekla je, da je Marjeta in da ni študentka, ampak da ji je ušel vlak in da mora še danes domov. On ji je rekel, da je iz Ljubljane in da mora najprej v Kamnik, ker ima tam za kakšno uro službenih opravkov, po tem pa je lahko zapelje prav do doma. Ona je rekla, da ga bo z veseljem počakala. Cesta je izginjala pod sprednjim delom karoserije in pogovarjala sta se o jeseni in da je bilo lani več sadja kot letos. Ponudil ji je Moravo in ona je rekla, da ne kadi, ampak da ima zelo rada češpljeve cmoke. Potem ji je čez nekaj zlogoval, da navija za Odred, ona pa je dejala, da jo šport kaj malo briga.

Potem ko je bil Kamnik mimo in sta znova požirala kilometre, ji je pripovedoval šale in napete dogodke, ki jih je pobiral prijateljem, sekal ovinke, pritiskal na plin in ona je rekla, da vozi zelo hitro in on ji je odgovoril, da to ni nič in da je vozil že mnogo hitreje. Po ulicah, ki so bile njej domače, so že mežikale luči in njemu je bilo žal, ker sta se pripeljala brez vsakršnihkoli nepozabnih postankov.

V kavarni, ki je bila vsa v lučeh, sta potem za slovo srkutala turško kavo in jedla sendviče, ki niso bili vredni kovača in so stali trideset dinarjev. Samo to in nič več.

Ko ji je potem stisnil drobno ročico, se je tolažil, da tako in tako ni njegov tip. Na svidenje, mu je rekla ona. Na svidenje, ji je rekel on in bil prepričan, da je ne bo videl nikdar več. Ona pa ne!

Čas zažiga spomine in kmalu je pozabil na vse: na vožnjo na sendviče na Na svidenje in nanjo. Najbrž bi jo za vedno izbrisal iz svojega spomina, toda po treh tednih mu je pismonoša nagajivo pomežiknil in mu rekel, da ima lepo pisavo in da je najbrž tudi ona zelo lepa.

— Prekleto! — je spustil skozi zobe in se ni spomnil, kdaj ji je izblebetal o svoji službi.

— Vražja reč. Vražja punca! — je brezdušno prasketal potem, ko je že drugič preletel nerazumljive vrste in ko je videl, da ni šala. — Hudiča sendviči ne naredijo otroka!

Upam, da me še nisi pozabil in kot vidiš, tudi jaz nisem tebe. Zelo rado se spominjam naših prijetne vožnje, samo da sedaj ni več tako prijetno. Težko mi je, ne vendar moram besedo na dan. Bila sem pri zdravniku in povedal mi je, da sem noseča. Ne bodi hud, ampak ti si ravno toliko kriv kot jaz. Saj razumeš... odpravila bom. Zaradi tebe. Pošlji mi do sobote zvečer do šeste ure poštno ležeče štirideset tisoč... nočem delati scen, toda toliko stane zdravnik. Prav gotovo tudi ti nočeš škandalov... prepričana sem, da boš poslal...

— Hudiča, sendviči ne naredijo otroka! — Besnel je od jeze in bil divje vesel, ker se je izognil vsem nepozabnim postankom. Pomišljal je, si mislil o njej vse najslabše in sklenil, da bo vse skupaj poverju majhne pošte je stala ženska, ki je obešala poglede na vsako dekle.

Kuverto je dvignil neki fant. Delal se je mirnega in ni bil miren. Pred pošto ga je čakalo dekle in oni za voglom jo je poznal. Ko je zagledala v fantovih rokah debelo, obetajočo kuverto, se je zahihitala, a ko je zagledala onega, ki se sedaj ni več skrival za vogalom, si je zahotela biti čimdlje, toda miličnik je tekel hitreje kot ona.

Potem sta priznala vse. Fant je rekel, da je kriva ona, in ona je rekla, da je kriv fant. Obujala sta spomine, tokrat na ljubo miličnika. Že večkrat sta skovala kaj podobnega in do-

vedal ženi.

— Lepa reč, je rekla žena.

— Ni preveč lepa, — je rekel on. Skovala sta načrt in on je potem ves večer rezal časopisni papir v obliki tisočakov in ženi opisoval njo, ki je na poštno ležeče igrala nevarno igro.

Nekaj minut pred šesto je položil na poštno ležeče kuverto, v kateri je bilo za štirideset tisočakov narezanega papirja in potem se je skril za bližnji vogal. Nasproti pošte se je sprehajal miličnik, ki ni bil tam po naključju, in v predzadnjem trenutku je stopil k njej. Ona je vedela, kaj hoče. Ona je vedela, kaj hoče. Ona je vedela, kaj hoče.

Pozneje se je še vedno lepo in prav izteklo. Vsi so poslali denar, nihče se ni šel detektiva. No ja, že res, z drugimi je imela kaj več kot pa samo sendviče in na svidenje... Bila je lepa, mlada in njihče ni dvomil... Ljubimkarskih izsiljevanj je konec, marsikateri bo sedaj prikrajšan za prijetno vožnjo, pa tudi za nekoliko manj prijetno pismo. Onadva pa bosta najbrž, potem ko bodo povedali še sodniki svoje mnenje, sprevidela, da se takšni posli ne izplačajo.

TONE FORNEZZI

Od srede do srede

7. DECEMBER 1960 14.

SONCE

7.30	vzhaja	7.36
16.17	zahaja	16.16

3.XII. 11.XII. 18.XII. 25.XII

Preteklo je 49 tednov, preostanejo še 3

VREMENOSLOVCI NAPOVEDUJEJO

V prvi polovici tedna pričakujejo še nadalje toplo južno vreme. Vmes bo nekaj padavin, predvsem v zahodnih krajih Slovenije. V četrtek delne ohladitve in zboljšanje vremena.

Ako grudna bliska in grmi, drugo leto vetrov dosti buči.

IZ KRONIKE SLOVENSKIH TRGOV IN MEST

TURJAK, čigar nastanek je v zvezi s turjaškim gradom, prvič sezidanem na tem mestu v drugi polovici 11. stol., je imel od Turjačanov verjetno trške pravice in njihov grb: na rdečem polju rumenega tura (divjega vola) z rinko v nosu.

PRED 30 LETI

V Parizu so otvorili kot najnovejše »psihološčni lepotni salon«. Vodja tega podjetja je izjavil, da lepega obraza ne napravita niti krema niti puder, temveč da je prvi pogoj zanj lepa misel v možganih, ki edina ustvarja pravilne poteze. Zato se bodo klienti tega salona pod vodstvom strokovnjakov na duševnem polju urili v lepih mislih.

(Jutro, 4. XII. 1930)

Kolektiv za kolektiv

ZAPIS S SEJE DELAVSKEGA SVETA TOVARNE POHIŠTVA V NOVI GORICI — SKRB ZA DELAVCA JE TUDI VAŽNA

— Nisem za to! Kadar delamo, delajmo, kadar pa je čas za to, bomo pa pospravljali, — je rekel delovodja na seji delavskega sveta, ko je imel kolektiv Tovarne pohištva v Novi Gorici na dnevnem redu razpravo o higiensko-tehnični zaščiti.

Komisija za higiensko-tehnično zaščito je namreč v svojem poročilu seznanila kolektiv, da je bilo v prvi polovici letošnjega leta petintrideset nezgod, skupaj 2472 izgubljenih delovnih ur in da so vzrok teh nesreč med drugim tudi neurejeni delovni prostori in nepospravljena delovna mesta.

— Stoj, tovariš, nimaš prav, — se je vmešal v razpravo varnostni tehnik. — Nihče ne trdi, da so najvažnejši vzrok nesreč neurejeni prostori. Res pa je, da bi bilo nesreč manj, če bi bil v obratih večji red. Zato boste morali za seboj že malo bolj pospravljati.

— Strinjam se z Darkom, — je dodal obratovodja. — Včasih je prav grozno pogledati po tovarni. Vse mogoče stvari se valjajo po kotih.

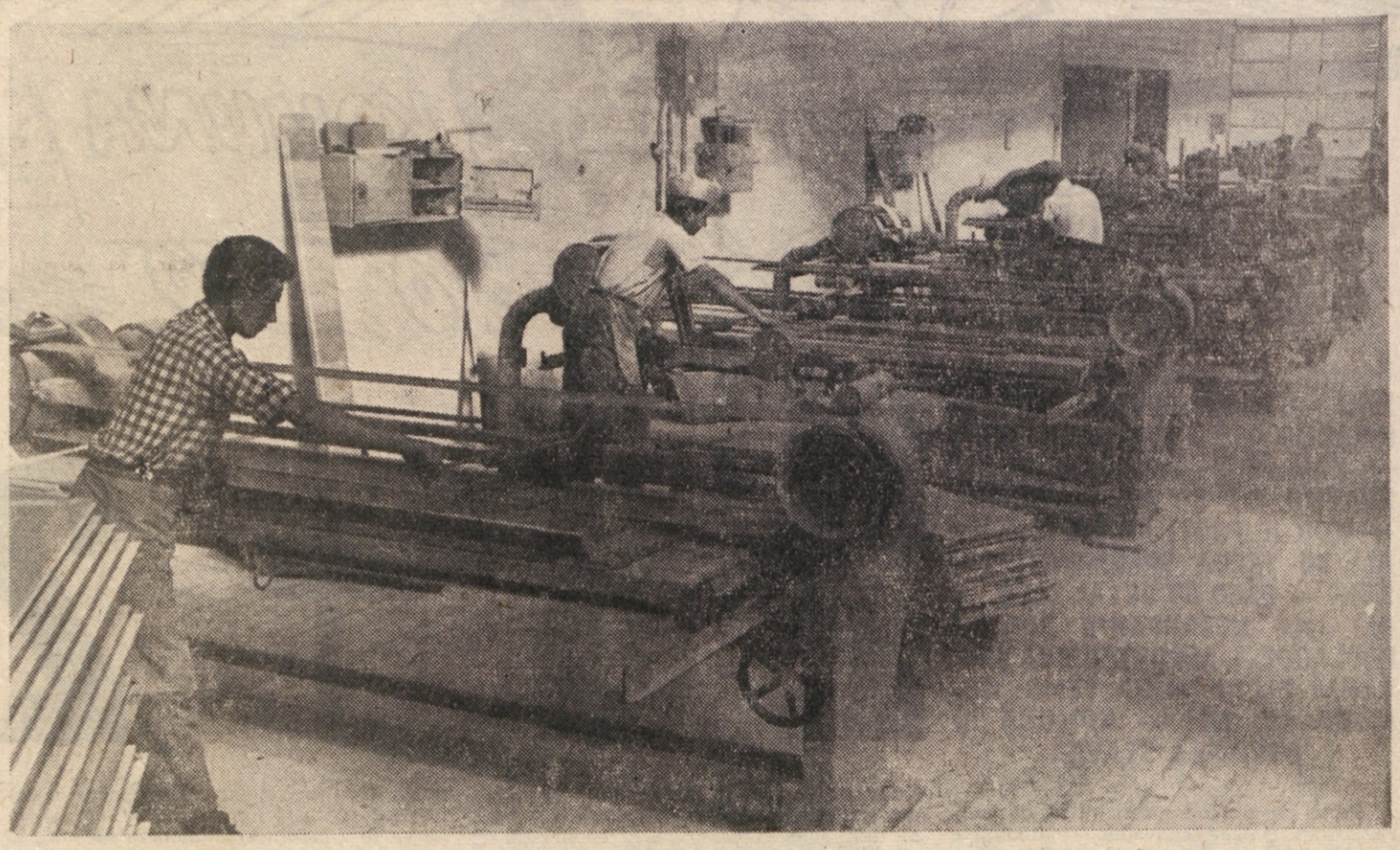
— Lahko rečem, — se je oglasil tudi šef pogona, — da mi, ki gremo po raznih oddelkih le poredkoma, vidimo mnogo več kot tisti, ki so stalno tam. Veliko stvari, ki jih ne rabimo, leži vsepovsod. Druga strojna, na primer, nima skladišča. Zato je nered toliko bolj očiten. Ampak, tovariši, red moramo ustvariti.

Ampak, tovariši ...

Ni bojazni, da ne bi naredili reda. Dokaz za to so desetletna prizadevanja. In uspehi. Začetni koraki prvega delavskega sveta pred desetimi leti vsekakor niso bili zavidanja vredni. Toda z voljo in odločnim hotenjem je tudi ta kolektiv prehodil pot, ki ni v ponos samo sončni Goriški, ampak vsem delovnim ljudem naše skupnosti.

Takrat, ko so izvolili prvi delavski svet, je bilo v tovarni 384 zaposlenih. Letos, ko delajo obračun desetletnih naporov, šteje kolektiv že 740 zaposlenih. In čeprav se je število zaposlenih povečalo za 1,9-krat, se je produktivnost dvignila kar za 4,2-krat. In da so v Tovarni pohištva ves čas dobro gospodarili, potrjujeta tudi naslednja dva podatka:

Leta 1950 je znašala vrednost bruto produkta 173 milijonov dinarjev, v času desetletne bilance pa že milijardo 437 tisoč dinarjev. Vsi ti podatki tudi povedo, da je kolektiv s pametno in smotrno organizacijo v precejšnji meri znižal proizvodne stroške. Da je to čista resnica, potrjuje tudi pogled v obračunski listek njihovega standardnega izdelka — spalnice »Gorica«. Od nekdanjih 220 proizvodnih ur, kolikor so jih potrebovali za izdelavo spalnice, so zdaj prišli že na borih 74 ur. Izreden uspeh pa so zabeležili tudi v izvozu. Podatki iz letá 1952 pravijo, da so tisto leto izvozili pohištva za 87.000 dolarjev, zdaj pa se jim je izvoz povzpel na 660.000 dolarjev. Pri vsem tem pa je tudi na domačem tržišču tolikšno povpraševanje, da je del proizvodnje prodan že za prihodnje leto. Zato je kolektiv že pred leti začel razmišljati o rekonstrukciji tovarne. Zdaj pa je stvar tako zrela, da je delavski svet nedavno tega že odobril za nekaj več kot milijardo dinarjev investicij. Če bo šlo vse po sreči, bo aprila meseca 1962 za toliko večja proizvodnja, da se bo bruto produkt povečal za 100 odstotkov.

Vsi ti uspehi so plod številnih posvetovanj vodstva tovarne in številnih sej upravnega odbora in delavskega sveta, rezultat delavskega samoupravljanja.

Med vidne uspehe delavskega samoupravljanja pa sodi tudi skrb za človeka. Ne samo ambulanta, menza, stanovanja in Srednja tehnična šola za odrasle. Tudi varnost pri delu je bila v teh desetih letih deležna posebne pozornosti. Prva leta, ko so prehajali iz obrtniškega izdelovanja pohištva k industrijski proizvodnji, so bile nesreče zelo pogostne. Privajanje k delu pri strojih je terjalo svoj davek. Zadnja štiri leta pa se je število nesreč ustalilo in ne presega 70 nesreč na leto. Zato pa je značaj nesreč iz leta v leto lažji. Če vemo, da so bili ponesrečenci v bolniškem staležu le 9 dni povprečno, potem si lahko predstavljamo, da nesreče niso bile hude.

Delavski svet pa kljub temu od časa do časa razpravlja o varnosti pri delu.

Tudi tokrat.

— Mislim, tovariši, da bi današnja razprava o higiensko-tehnični zaščiti dela lahko zavedla marsikoga in tudi novinarja TT v zmotno mnenje, da je v naši tovarni velik nered, — je predsednik delavskega sveta posegel v razpravo, ki je skušala najti krivca za obratne nesreče. — Če je nered, so za to tudi vzroki. Vsekakor smo s prostorom na tesnem in nas vse to lahko samo še bolj spodbuja k rekonstrukciji tovarne. Pazljivejši pogled v analizo nesreč pa nam pove, da so bili vzroki večine nesreč ne v neurejenih prostorih, ampak v nepazljivem ravnanju s stroji in v slabi osebni disciplini.

— Točno, to drži, — se je oglasil delavec iz brusilnice. — Toda vsi ti vzroki so značilni za lesno industrijo nasploh in v splošni primerjavi z drugimi tovarnami pri nas nimamo tipičnih obratnih nezgod. Zdi se mi, da je mnogo bolj zaskrbljujoča številka, ki govori, da je pri nas vse preveč nesreč na poti v službo in na povratku iz nje.

— Tako je. Te nesreče so pravzaprav najhujše. Če nima nihče proti, bi rad opozoril, da je število nesreč močno padlo potem, ko smo pred leti uvedli avtobus za delavce. Zdaj ko smo pritegnili v tovarno nove delavce, predlagam, da podaljšamo avtobusno zvezo za naše ljudi do Sela.

Seveda, — je pritegnil predsednik upravnega odbora. — Naš odbor je že o tem razpravljal in se odločil predlagati delavskemu svetu, da bi avtobus odslej vozil do Sela. To nas bo veljalo sicer 80.000 dinarjev mesečno, ampak splačalo se nam bo. Kolesarje bomo ne samo obvarovali pred nesrečami, ampak jim bomo prihranili tudi napor, tako, da bodo prišli na delo spočiti. Sodim pa, da lahko računamo tudi s tem, da bomo dobili v tovarno iz one strani več moške delovne sile, ki nam je tako in tako primanjkuje.

In natanko tako, kot so člani delavskega sveta Tovarne pohištva v Novi Gorici sprejeli v desetih letih vrsto koristnih predlogov, so sprejeli tudi ta predlog enoglasno, ne da bi pri tem pozabili izglasovati predloge za še boljšo varnost pri delu.

Zavoljo skrbi kolektiva za kolektiv.

E. HRAUSKY

NA 5. STOLPCU

KU-KLUX-KLAN

Ta zgodba je za dandanašnji nekolikanj neverjetna. In vendar je resnična!

Pripetila pa se je na Brezjah na Gorenjskem ...

Samostan v tem kraju je že vrsto let tega odstopil malce večjo sobo (ki je sicer še vedno v okviru samostana) mladinski in vsem drugim množičnim organizacijam v tem kraju. Sklenili so bili tudi najemno pogodbo, na podlagi katere morajo najemniki plačevati samostanu simbolično najemnino — sto dinarjev letno!

Vsekakor lepa poteza, ki je v veliki meri pripomogla vaščanom, da so dobili vsaj prostor za shajanje, za zbore volivcev, sestanke, predavanja in podobno. Mladina si je v tej dvoranici tudi uredila majhen oder, na katerem je uprizarjala odrske igre.

Kot vse kaže, pa vsa ta dejavnost ni bila povsem povšeči gvardijanu Otokarju Drenovšku, ki si je omislil prav svojevrsten napad. Kot bojevnik Ku-Klux-Klana, tega pojava mračnega srednjega veka, je neko noč vdrl v prazno dvoranico, s sekiro in krampom v roki. In razdejanje se je pričelo: s krampom je izdrl iz zidu lestence ter električno napeljavo, raztrgal odrsko zaveso, s sekiro pa je razsekal oder; kulise, ki so jih uporabljali, pa zmetal skozi okno.

Nato je, bržkone zadovoljno odšel.

Ta brutalni napad je vzbudil precej razburjenja na Brezjah. Zbor volivcev, ki se je zbral dva dni pozneje pa je vsestransko obsodil dejanje človeka, ki mu bržkone današnja stvarnost ni najbolj pogodu ...

Zato je tudi sodba pred okrožnim sodiščem le logičen, sicer povsem razumljiv, vendar drugorazredni epilog te enodejanke, ki se je pripetila v prijazni gorenjski vasici.

IZTOK AUSEC

OGLEDALO

Komaj smo si dokončno vtisnili v spomin podobo novega predsednika ZDA **Kennedyja** *in propadlega kandidata* **Nixona**, *že je posegel v rezultate ameriških volitev naš »TT« in v številki od 23. novembra proglasil na peti strani Nixona z ženo vred za zakonca Kennedyjeva in — da ne bo zamere — seveda Nixonove za Kennedyjeve. Prosimo, da si novi slikovni vtis razveljavite in verjamete prejšnjim obrazom Kennedyja in Nixona.*

x

Na sliki: kitajski predsednik Liu Shao Chi (drugi od desne), premier N. Hruščev, **maršal Rodion, maršal Malinovski** *in predsednik Brežnev.*

(»Tovariš« 20. novembra v Svetu v mozaiku — »Protiletalske in medkontinentalne rakete na paradi«.)

Iz sovjetskega vojnega ministra Rodiona Malinovskega sta tako nastala kar dva maršala.

Akra — Po vrnitvi iz Bamake, kjer je bil na sedemdnevnem uradnem obisku v republiki Mali, je **gvinejski predsednik Nkrumah** *dejal, da so dosegli sporazum o ustanovitvi skupnega parlamenta Gane in republike Mali.*

(Večer 28. novembra med »Zadnjimi iz vsega sveta«.)

Afriške zadeve so res zamotane, toda Kvame Nkrumah je že od leta 1957 ministrski predsednik in nato predsednik republike Gane in ne Gvineje, kjer imajo Sekou Toureja.

x

Svet je stotisočkrat starejši, kakor smo domnevali doslej. To zatrjuje neki sloviti astronom iz observatorija **Mount Palomar v Mehiki**, *ki ceni starost našega planeta na nič manj kot milijon milijard let.*

(TT 23. novembra med »Samimi (suhimi) senzacijami«.)

Ker Mehikanci ne bi premogli denarja za največji zrcalni teleskop na svetu, je Mount Palomar kar v Kaliforniji, zvezni državi ZDA.

x

Oddih v Italiji — Slavna **ruska baletka Ljudmila Čerina** *je te dni prišla v italijansko glavno mesto.*

(Ljubljanski dnevnik 3. decembra na slikovni strani.)

Čeprav smo že enkrat na tem mestu ugotovili, da je Ludmila Tcherina francoska baletka, rojena l. 1925 v Parizu, še vztrajno velja za rusko baletko.

x

Sicer pa je z **Jugosloni** *včasih težko. Ali so že poročeni ali se hočejo kar na hitro poročiti, nazadnje jih pa vendarle ni volja, da bi se poročili.*

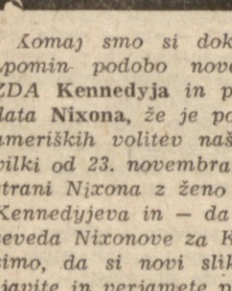
(»Tovariš« 4. decembra na filmski strani — »V luči žarometov«.)

Angležinja Ann Aubrey, izposojena za »Karolino Reško«, torej s pasmo Jugoslonov na področju porok ni zadovoljna.

Bralci sprašujejo

● *Že večkrat je prišlo do ostre debate, katero ogrevanje je boljše, toplovodno ali parno. Vsi smo si edini v tem, da je mnogo bolj higienično toplovodno ogrevanje, ne moremo pa se sporazumeti, kateri zrak je bolj suh. Nekaj nas trdi, da je pri istih pogojih zrak pri enem kot drugem ogrevanju enako suh (ista velikost prostora, ista temperatura in enak čas ogrevanja), drugi pa trdijo, da daje parno ogrevanje bolj suh zrak.*

ŠTUKOVNIK, MILETIČ, KRAŠOVEC, BELEJ, Ljubljana

Vprašanja o umetni klimi v zvezi z načinom ogrevanja so za vsakogar aktualna in zanimiva. Ker pa so hkrati zelo kompleksna, je samo po sebi razumljivo, da moremo ob njih na dolgo in široko debatirati.

Toplovodna kurjava je, kakor se izražamo, dokaj bolj vztrajna kakor parna. Ob grelcu je sploh ne moremo regulirati, medtem ko parno kurjavo zlahka. Zato pa je moči toplovodno kurjavo odlično uravnati s centrale. Dasi je zaradi večjih ogrevalnih površin toplovodna kurjava za 20% dražja od parne, jo prav zaradi spred omenjene vztrajnosti s pridom izkoriščamo povsod kjer je treba kuriti dolgo časa, torej v stanovanjih, bolnišnicah, šolah, pisarnah in hotelih. Le v prireditvenih dvoranah in v restavracijah, kjer zadošča soraz-merno kratkotrajno ogrevanje, je parna kurjava smotrnejša od toplovodne.

Toplovodno kurjavo odlikuje naposled to, da je izredno higienična. Saj se na grelcih pričenja kemično razkrajati prah že med 70 in 80° C, to je v temperaturnem območju, ko nam postaja toplotno sevanje grelca nekako neprijetno ali zoprno. To temperaturo pa toplovodni grelci le redko dosegajo, presegajo jo pa sploh ne. Temperatura parne kurjave ima vselej najmanj 100° C. Zato precej neprijetno seva in močno razkraja prah.

Podobno kakor na 80° C ogret grelec že zoprno žehti, je kurjen prostor neprijetno zatohel ali soparen, če znaša njegova relativna vlažnost pri zaporednih temperaturah 16°, 18°, 22°, 25°, 28° in 34° C po vrsti najmanj 90%, 80%, 70%, 60%, 50% in 40%. Pri običajni sobni temperaturi 20° C mora biti torej v zraku manj ko 75% največje možne vlage, da vrednotimo klimo v prostoru za znosno. Pravkar navedene vrednosti določajo tako imenovano zgornjo mejo udobja. Spodnja meja udobja je za celotno spred navedeno temperaturno območje od 16 do 34° C pri relativni vlažnosti okoli 30%. Prostor je torej ne glede na način, kako ga ogrevamo, udoben, če na primer pri 20° C vlažnost zraka v njem ne prekorači območja od 30% do 75%, pri 25° C od 30% do 60% itd. Vse to pa ne velja v primeru, ko je v ozračju prostora običajen prah, prah od krede ali tobakov dim. Kajti suh zrak z relativno vlago 30%, ki je v navedenem temperaturnem območju neškodljiv, postane takoj, ko je zrak v njem s prahom ali dimom onesnažen, škodljiv in kvarno vpliva na grlo in onemogoča smotrno govorjenje. Zato je treba v takem prostoru zvečati spodnjo mejo udobja na relativno vlažnost 50%.

Dokaj velika temperatura prostora, ki jo zlasti povzroča parno ogrevanje, povzroča, da preide nosno dihanje v ustno. Pri tem se pričenjajo zlasti tedaj, ko je zrak poln prašnih delcev (v pisarnah šolah ipd.), sušiti sluznice, kar povzroža ustrezne neprijetne dražljaje.

Od tod sledi: Povsem napačno je, če sklepamo iz načina, kako prostore ogrevamo, na nevzdržen suh zrak v njih. Neznosna klima je vselej odvisna le od tega, kako močno je prostor segret in koliko prahu vsebuje. Če torej poskrbimo, da je zrak v prostorih čist in da temperatura v njih ne naraste nad 25° C, so povsem odveč na pečeh ali grelcih nameščene posode, iz katerih izhlapeva voda.

Prof. MIROSLAV ADLEŠIČ, Ljubljana

● *»Zakaj Nemčija ne plačuje invalidnine svojim invalidom iz druge svetovne vojne, živečim v Jugoslaviji, kakor n. pr. onim v Avstriji ali kakor jo dobivajo tisti iz prve svetovne vojne, ki so se borili na avstrijski strani?«*

I. P. Sele Pragersko

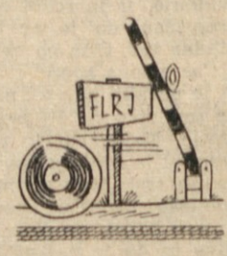
Med našo državo in Zahodno Nemčijo so se, kot nam je znano, že vodila pogajanja za plačevanje invalidnine bivšim nemškim vojakom iz našega ozemlja, ki pa so se zaradi zahtev, ki so jih stavili Nemci razbila. Znano pa je, da nekateri kljub temu dobivajo invalidnino od nemških organov. Mnenja smo, da bi se morali obrniti direktno na nemško vlado v Bonnu, oz. da zaprosite za posredovanje Urad za zunanje zadeve pri republiškem izvršnem svetu, ker v Zahodni Nemčiji nimamo diplomatskih predstavnikov.

Vprašanje invalidnin bivših avstrijskih vojakov z našega ozemlja, poškodovanih v prvi svetovni vojni, pa je bilo rešeno že z zakonom o vojaških vojnih invalidih in je šlo v glavnem le za ureditev teh invalidov, ki jim je bila že v stari Jugoslaviji priznana invalidnina.

TEDENSKI TRIBUN

● *Prosim Vas, če mi lahko naštejete 25 naslovov Armstrongovih glasbenih in pevskih umotvorov. Gre namreč za stavo. Razen tega bi rad vedel, če je možno dobivati iz tujine gramofonske plošče in katera tvrdka ima največ posnetkov Louisa Armstronga?*

ROLLAND E., Ljubljana

Trobentar in pevec Louis Armstrong je posnel za najrazličnejše gramofonske tvrdke na stotine skladbic. Plošč z njegovimi posnetki pa so prodali že več milijonov. Največ njegovih posnetkov je izšlo pri gramofonski tvrdki »COLUMBIA«, med temi tudi naslednjih 25 skladbic, katerih naslove Vam na Vašo željo navajam: Rockin'Chair; Ain't Misbehavin'; Back O'Town Blues; St. James Infirmary; Pennies from Heaven; Save it, pretty Mama; I can give You anything but Love; Confessin'; Body and Soul; When it's sleepy Time down South; High Society; When the Saints go marching in; Mack the Knife; St. Louis Blues; Struttin' with some Barbecue; Squezze me; Don't leave me; Laughin' Louis; Sweet Sue; Melancholy Blues; Basin Street Blues; Hotter than that; Chicago Breakdown; Swing you Cats; That's my Home; itd., itd.

Pošiljke gramofonskih plošč iz tujine niso podvržene nikakršnim omejitvam, zanje je treba pač plačati običajno carino.

ALEKSANDER SKALE, RTV Ljubljana

Od pučistične vlade do kairske afere

Hitler je dal takoj »direktivo 25«

Že sedemindvajsetega marca okrog petih zjutraj je nemški zunanji minister von Ribentropp sprejel sporočilo iz Beograda, da sta Pavle in vlada, ki je oseminštirideset ur prej podpisala pristop k Trojnemu paktu, vržena. O tem je von Ribentropp obvestil tudi Hitlerja.

Nemce vojaški puč ni popolnoma presenetil. O možnosti puča in celo o pripravah za puč so jih precejkrat obvestili njihovi številni vohuni v Jugoslaviji. Teh informacij pa, po vsem sodeč, niso pravilno ocenili in nikakor niso verjeli, da bo do puča tudi res prišlo. V Berlinu so očitno računali, da bo pristop Jugoslavije k Trojnemu paktu pomenil dokončno zmago nad protihitlerjevskimi silami v Jugoslaviji in da se nasprotniki Osi ne bodo v nobenem primeru lotili resnejših ukrepov.

HITLER SE JE TAKOJ ODLOČIL

Senzacionalna novica iz Beograda je ekstremne naciste naravnost razveselila. S tem je bilo namreč potrjeno, da je bila njihova teza o sovražnem razpoloženju jugoslovanskih narodov proti fašizmu (ki se ni ujemala s tezo nemškega generalnega štaba — ta je trdil nasprotno) popolnoma pravilna.

Kakor hitro so zvedeli, da je puč uspel, je bilo nacističnim šefom takoj vse jasno. Popolnoma pravilno so sklepali, da je bilo vse tisto, kar se je zgodilo v Beogradu, naperjeno proti njihovi politiki.

Zaradi tega je Hitler že zgodaj zjutraj, takoj ko je zvedel za beograjske dogodke, sklenil, da bo napadel Jugoslavijo.

Na posvetu strankarskih in vojaških voditeljev, ki ga je Hitler sklical še za tisto dopoldne, so sklenili, da bo začela celotna nacistična »mašina« v najkrajšem možnem času delati proti Jugoslaviji.

NEPREKLICNA »DIREKTIVA 25«

Medtem ko so Göbbelsovi kričači na ves glas vpili o »preganjanju nemške manjšine v Jugoslaviji,« so v vojaških štabih z največjo naglico pripravljali »Direktivo 25« — plan napada na Jugoslavijo.

Hitler se je torej zatrdno odločil, da bo v Jugoslaviji v najkrajšem času dosegel tisto, kar ni mogel s politiko — z vojno in s pomočjo izdajalskega in kapitulantskega jugoslovanskega vodstva. Njegova odločitev je bila nepreklicna.

NINČIĆ SLEPOMIŠI PRI NEMŠKEM POSLANIKU

Približno v istem času, sedemindvajsetega marca, nekaj po deseti uri dopoldne, je nemškega poslanika v Beogradu von Heerna obiskal novi zunanji minister pučistične vlade, ostareli in naglušni Momčilo Ninčić.

V daljšem pogovoru je poskušal prepričati Hitlerjevega poslanika, da je prišlo do vojaškega puča izključno le zaradi notranjepolitičnih vzrokov. Zatrjeval je, da v jugoslovanski zunanji politiki ni treba pričakovati nobenih sprememb, še najmanj Ninčićevo rezerviranost v zvezi s Trojnim paktom.

Po tem očitku je Ninčić hitel prepričevati Hitlerjevega poslanika, da kraljevina Jugoslavija ne bo preklicala svojega pristanka in podpisa na dokumentu za pristop k Trojnemu paktu. Postavil pa je pogoj: novo vlado naj bi seznanili s tajnimi klavzulami, ki jih je le-ta vseboval.

S tem je bil zaključen pogovor Ninčića z nemškim poslanikom.

Pučistična vlada se je sestala še istega dne zvečer okrog dvaindvajsete ure. Na seji je Ninčić obvestil ministre o svojem pogovoru s von Heernom, ki v bistvu ni prinesel nobenih rezultatov.

VRATA NEMŠKEGA POSLANIŠTVA SO SE ZAPRLA

Naslednjega dne se je Ninčić, ki si je prizadeval, da bi prek von Heerna uredil odnose z Nemčijo, znašel pred novimi težavami. Nemški poslanik je namreč že prejel iz Berlina direktive v zvezi z odločitvijo za napad na Jugoslavijo, po drugi strani pa so dotlej »provokatorji javno žalili Nemčijo in von Heerna osebno.

Demoliranje »nemškega prometnega biroja«, sežig zastave na trgu pri spomeniku knezu Mihajlu, kar se je zgodilo sedemindvajsetega marca prav med prvim Ninčićevim pagovorom s von Heernom, kakor tudi provokatorski napad na von Heerna, ko se je osemindvajsetega marca okrog poldne vračal z zahvalne maše v Saborni cerkvi, so Ninčiću zaprli vrata nemškega poslaništva. Vlada se je sicer takoj poskušala opravičiti von Heernu z izjavo, da so za žalitev Nemčije in Hitlerjevega poslanika krivi neodgovorni elementi, vendar je bilo vse zaman. Nobeno opravičilo ni pomagalo.

»SKRAJNA ZASKRBLJENOST« NEMŠKEGA POSLANIKA

V takšnem položaju je Ninčić devetindvajsetega marca pozval dr. Gruberja, beograjskega dopisnika uradne nemške časopisne agencije DNB, in ga zaprosil, naj intervenira v Berlinu za vzpostavitev neposrednega stika med Ribentroppom in predstavniki jugoslovanske vlade, da bi mogli urediti nemško-jugoslovanske odnose. Vendar — tudi ta poteza je bila brezuspešna.

Zaradi tega je general Simović še istega dne pozval znanega nemškega človeka, Mirka Kosića, in ga prosil, naj posreduje pri von Heernu. Simović je poudaril, da je pučistična vlada trdno odločena priznati Trojni pakt, in to takšnega, kakršnega je podpisala Cvetkovićeva vlada.

Von Heeren je Kosića sprejel. Ob tej priložnosti pa je izrazil svojo »skrajno zaskrbljenost«, potem pa rekel dobesedno naslednje:

»Dobro! Vendar četudi vlada ostaja pri Trojnem paktu, kakor izjavlja, kdo pa nam zagotavlja, da je čez šest tednov ne bo vrgel kakšen drug general?«

Kosić je te besede takoj sporočil Simoviću.

VOJNA SE JE NAGLO BLIŽALA

Istega dne, ko je jugoslovanska vlada predala svoji sporočili vladama Nemčije in Italije, je nemški poslanik von Heeren z vsem poslaništvom zapustil Beograd, čemur je sledila tudi evakuacija nemških državljanov iz Jugoslavije.

Naslednjega dne je Ninčić zaprosil nemškega odpravnika poslov, ki je še ostal v Beogradu, naj ga obišče. Ta pa je odgovoril takole:

»Jaz nimam časa iskati v jugoslovanskem ministrstvu za zunanje zadeve. Če pa ima gospod Ninčić kaj povedati, bi ga bil pripravljen sprejeti tukaj, v nemškem poslaništvu.«

BREZUSPEŠNA PRIZADEVANJA

Potem ko je ministrstvo za zunanje zadeve kraljevine Jugoslavije obvestilo nemško in italijansko vlado, da bi bila jugoslovanska vlada pripravljena nadaljevati razgovore, je isto ministrstvo razposlalo tretjega aprila leta 1941 okrožnico vsem jugoslovanskim poslanikom v drugih državah. Pismo je napisal Ninčić takole:

»Prvo vprašanje, ki se je pojavilo pred jugoslovansko vlado po spremembi režima ki je do nje prišlo sedemindvajsetega marca tega leta, je bilo vprašanje odnosov z Nemčijo in Italijo, kakor tudi stališče v zvezi s Trojnim paktom. V zvezi s tem sem sporočil tukajšnjemu nemškemu poslaniku, da kraljevska vlada ostaja zvesta sklenjenim mednarodnim obveznostim, kar pomeni tudi protokolu, ki je bil podpisan na Dunaju 25. marca t. l., da je njena glavna skrb ohranitev politike dobrih odnosov z Nemčijo in Italijo in da si bo najodločneje prizadevala, da ne bi bila vmešana v današnji spopad. V skrbi za ohranitev vseh jugoslovanskih življenjskih, državnih in ljudskih interesov se bo kraljevska vlada posebej zanimala za način izvajanja dunajskega protokola. Ninčić.«

No, vsa ta zagotovila, ki jih je navdihovala želja nekaterih kapitulantov za pomirjenje z Nemčijo in nekaterih naprednejših elementov, da bi pridobili čimveč časa za organiziranje odpora, so bila zaman.

Tri dni pozneje je Beograd gorel.

OBOROŽITEV BIVŠE JUGOSLOVANSKE ARMADE JE BILA ZASTARELA IN JE OB PARADAH MED STROKOVNJAKI VZBUJALA NASMEHE SOČUTJA – TEDAJ SO ŽE VSI GOVORILI O BLISKOVITI VOJNI

v odnosu do sil Osi, do Rima in Berlina. Ninčić je zlasti poudarjal, da je nezadovoljstvo ljudstva do kneza in Cvetkovića prekipelo in da je bil vojaški puč edini izhod iz nastalega položaja in edini izhod, da bi se jugoslovansko ljudstvo znova zbralo okoli dinastije in vlade, ki naj bi pomenila pravo avtoriteto.

VON HEEREN NI VERJEL

Ves čas pa ni Ninčić niti z besedo omenil Trojnega pakta.

Von Heeren je Ninčića poslušal mirno, hladno in zadržano, dokler ni končal, potem pa je odkrito posumil v iskrenost Ninčićevih besed in posebej opozoril na

ZADNJI POSKUS

Ko so bile izčrpane vse možnosti intervencij prek posrednikov, je zunanji minister Ninčić tridesetega marca z uradnim obvestilom sporočil nemški in italijanski vladi sklep jugoslovanske vlade, da nadaljuje z razgovori, ki naj bi preprečili medsebojni vojaški spopad in okrepili dobre in prijateljske odnose. V uradnem obvestilu je bilo nadalje rečeno, da bo kraljevina Jugoslavija spoštovala nedavno podpisani pristop k Trojnemu paktu na Dunaju. Jugoslovanska kraljevska vlada je prosila Berlin in Rim za pojasnilo, kako bi mogla izpolniti obveznosti, ki jih je nalagal pristop k Trojnemu paktu, da bi bila hkrati obvarovana nedotakljivost in neodvisnost kraljevine Jugoslavije.

Prvi je na vse to odgovoril uradni predstavnik nemškega zunanjega ministrstva z Wilchelmen Strasse.

»Mi si nismo pripravljeni dovoliti,« je rekel, »da bi nas žalila ta skupina, ki je plačana z britanskim denarjem.«

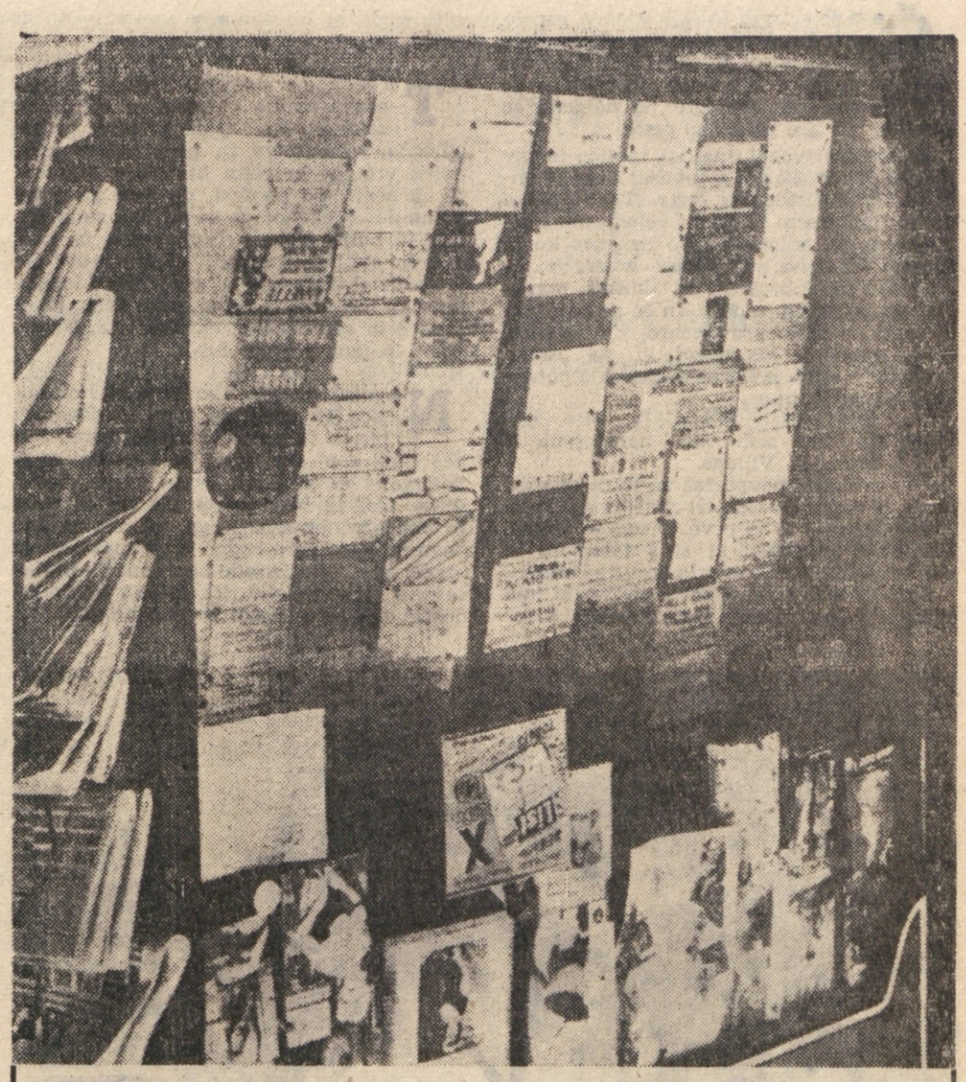
»Völkischer Beobachter«, uradni list nacistične stranke, pa je prvega aprila zapisal:

»Srbi pretepajo vsakogar, ki govori nemško. Razbijajo in ropajo nemške trgovine, kmečke hiše Nemcev pa zažigajo pred očmi lokalnih oblasti.«

Prihodnjič:

MUSSOLINI ZA LAŽNO KRINKO POSREDNIKA

Simovićeve grožnje italijanskemu poslaniku — Italija obljublja posredovanje pri Hitlerju — Ustaška dejavnost demantirala fašiste — »Preroška« Pavelićeva poslanica.

VENDAR V ANGLIJI VSAKDO LE NE MORE SHAJATI BREZ LEGITIMACIJE. ZADNJE CASE SO SE POLICAJI LOTILI PREGANJANJA NEREGISTRIRANIH PROSTITUTK, KI PA SO BAJE V LONDONU BOLJE ORGANIZIRANE KOT KJERKOLI DRUGJE NA SVETU. KONTINENTALEC MALCE ČUDNO POGLEDA, KO ZAGLEDA OB KIOSKIH S PORNOGRAFSKO LITERATURO TUDI »MALE OGLASE« LONDONSKIH PROSTITUTK, KI POLEG NASLOVA PRIPOVEDUJEJO TUDI O VSEH NJIHOVIH TELESNIH ODLIKAH

Angležin njegov podpis

Na Angleškem imajo — za tujce — kaj nenavaden in zanimiv običaj: nihče nima osebne izkaznice, s katero bi, če bi bilo treba, lahko izpričal, kaj je, kdo je in kje pravzaprav stanuje.

Ta za Evropo precej svojevrstna navada vzbuja seveda radovednost pri tujcih. Neki Angležˇ, ki je nedvomno poznal običaje na Kontinentu, mi je skušal pojasniti vso zadevo s precej duhovito pripombo: »Kaj bi z osebnimi izkaznicami, ko nimamo žigov, da bi jih potrdili.« S tem je hotel poudariti, da boste v Angliji, razen osebnih izkaznic, le težko odkrili tudi okrogli pečat ali žig. Če se angleški državljan odpravi v kako ustanovo, recimo na občino, po kako potrdilo, ga bo sicer dobil, toda uslužbenec ne bo nikdar pritisnil žiga. Na glavi papirja bo le s tiskanimi črkami napisan naziv ustanove, ki izdaja potrdilo. Da je potrdilo pravomočno in pravilno, pa zagotavlja uslužbenčev podpis.

PODPIS NAD VSE

Tudi svojemu stanodajalcu nisem prizanesel z vprašanji o osebni izkaznici in podpisu. Najzanimivejši so bili njegovi odgovori na vprašanja, kako bi on v kakih nepredvidenih okoliščinah, s katerimi nam življenje tako rado postreže, na primer pri kakem prometnem prekršku, dokazal policiji, kdo in kaj je. Brez zadrege mi je naštel nekaj načinov:

»Najprej,« pravi, »bi opozoril na svojo banko ali pošto, kjer hranim svoj denar in kjer imajo moj podpis.«

Z njegovega stališča je to povsem logično, saj ga skoraj ni Angleža, ki ne bi hranil v banki ali pri poštni hranilnici plačo in druge dohodke in potem jemal vsak dan le toliko denarja, kolikor res potrebuje za življenje. Zato je tudi znano, da v Angliji niso preveč ugodna tla za žeparje, ki bi hoteli »delati« na drobno. Praznitˇi žepe povprečnim Angležem je kaj brezuspešen posel, saj večina Angležev nikdar ne nosi s seboj več kot nekaj sto dinarjev.

»Če bi moral takoj, na cesti, dokazati svojo identiteto,« je nadaljeval moj stanodajalec, »bi verjetno v kakem žepu že našel svojo člansko izkaznico društva za zaščito živali. Lahko bi jim pokazal tudi svoje vozniško dovoljenje. Končno bi si lahko pomagal tudi z ovitkom pisma, ki mi ga je poslal kak prijatelj ali sorodnik. Na ovitku bi bilo moje ime, tako pismo pa seveda lahko dobi samo tisti, na katerega je naslovljeno.«

Šele na koncu se je moj hišni lastnik spomnil, da bi si v skrajni sili lahko omislil tudi svojo osebno izkaznico. Leta ni več veljavna, saj jo je dobil med drugo svetovno vojno, toda pomagala bi le. Res je sicer, da večina njegovih rojakov nima več tistih izkaznic, saj so jih kmalu po vojni ali pa celo še med njo izgubili ali pa kam založili. On jo je ohranil le zaradi svoje velike natančnosti.

Hišni lastnik mi je tudi pokazal svojo osebno izkaznico, kakršno so morali nositi med vojno vsi Otočani. Gre za štiri zelene platnice, kjer bi zaman iskali kako fotografijo. Le ime in priimek sta tam. Toda celo taka osebna izkaznica se je zdela Angležem prenadležna, tako da so jih začeli takoj po vojni hote izgubljati in uničevati, čeprav se je laburistična vlada prizadevala, da bi jih ohranila.

PRESENEČENI JUGOSLOVAN

Vse te nenavadnosti z osebnimi izkaznicami, žigi potrdili in podpisi seveda vzbujajo pozornost tujcev. Številni Jugoslovani so bili lepo presenečeni, ko so potrebovali kaka potrdila ali račune. Tako je neki kolega, novinar, prosil za račun v blackpoolskem hotelu. Prijazno so mu povedali, da ga bo takoj dobil. In res, že čez slabo minuto so mu prinesli košček papirja, na katerem je vratar s svinčnikom seštel vse hotelske stroške. Presenečeni gost je pripomnil hotelskemu uslužbencu, da je račun izpisan z navadnim svinčnikom in da nikjer ni videti žiga. No, potem pa je bil presenečen in celo nekam užaljen uslužbenec: »Toda, gospod, saj je tukaj moj podpis!«

Tisti »podpis« je bil tako poudarjen, da je novinar takoj spoznal, da je vsako nadaljnje razpravljanje odveč.

Seveda, če preplujete čez Rokavski preliv, so vsi taki računi in potrdila brez kakršnekoli vrednosti, toda tam, na Otoku, je podpis neke vrste sveta pravica, proti kateri ni nobenih ugovorov. Podpis je nekaj izredno vrednega in vsak ima svoje ime za osebno lastnino. Angležˇ vam bo kaj rad rekel: »Če že govorimo o listinah... Najlaže je ponarediti žig. Podpisa pa ne more nihče popolnoma ponarediti.«

Sicer pa imajo v Angliji izredno stroge kazni za ponarejanje podpisov pa tudi za neodgovorno podpisovanje. Zato tudi nihče ne bo podpisal kako listino kar tjavdan. Sam sem najbolje občutil, kako je Angležˇ natančen s svojim podpisom. Prijatelja sem prosil za uslugo — podpisati bi se mi moral na neko listino. In čeprav je bila vse skupaj le gola formalnost, je odklonil. Rekel mi je, da se mora najprej posvetovati s svojim odvetnikom. Šele potem, ko je bil popolnoma prepričan, da je vse v redu, mi je podpisal.

KO MOŽJE BEŽIJO...

Poleg podpisa je v Angliji zanimiva še neka navada. Vsakdo lahko spremeni svoje ime, kadarkoli se mu zahoče. Če je danes nekomu ime George Smith, je lahko že jutri Anthony Robinson. L nekaj formalnosti mora prej urediti. Prva in najvažnejša: obvestiti mora svojo banko o spremembi podpisa.

Le redko bo kdo tvegal spremembo svojega imena, da bi koga prevaril. Taka prostost pri spreminjanju in izbiri imen ter priimkov pa nikakor ni všeč nekaterim zakoncem, zakaj zgodi se, da soprog, ali soproga, zapusti svojega zakonskega tovariša, se izgubi v neznano in spremeni ime. Takega je res kaj brezupno iskati. Zlasti še, ker je Angležem precej tuja navada, da bi se prijavili policiji ali občini, ko se kje nastanijo.

Toda če že Angleži nimajo osebnih izkaznic in če jim ni treba prijavljati sprememb bivališča, skrbi za veliko stvari tradicija. Njihovo življenje je tako, da se vsi med seboj dobro poznajo. Mimogrede, v hiši, kjer sem stanoval, sem zvedel, da je zet mojega stanodajalca bil nekdaj policaj. Vsak dan se je sprehajal po svoji »četrti«, se tako dobro spoznal z dekletom in jo kasneje oženil. Policaji zelo dobro poznajo someščane, saj večinoma preživljajo vso svojo delovno dobo v istem rajonu. Večina Angležev ostaja vse življenje tam, kjer se je rodila. Tisti, ki prekrši zakone, pa ne more zapustiti Otoka drugače kot z letalom ali z ladjo za kar že potrebuje potni list, kjer pa že ni več vse tako domače in mora Angležˇ precej vznemiriti svojo komodnost.

Za konec še nasvet: Za tujce nikakor ne veljajo te lagodnosti z listinami in podpisi. Morajo obiskovati policijo in to precej natančno in pogosto.

Petar Stojanović

TROBI, KAKOR HOČEŠ

V NEWYORŠKO JESEN!

(Reportaža iz Greenwich Villagea – umetniške četrti največjega mesta sveta. Napisala Breda Pugelj, igralka SNG v Mariboru)

Če ti je v prvih šolskih klopeh uspelo, da si se naučil šteti do tri sto, se v New Yorku le težko izgubiš. Vse ceste — razen v obrobnih predelih — so lepo oštevilčene. Kar gre po dolgem, so avenije, kar gre počez, so ceste.

Na vsakem vogalu najdeš tablico in bereš, na primer kar iz avtobusa: Peta avenija — Dvainštirideseta cesta. Tako lahko varno romaš sem in tja po velemestni zmedi, smelo in odločno, čisto drugače kot z večnim: »Excuse me, please, where is...«

Ljudje so dobrosrčni in skušajo pomagati po najboljših močeh. In če po naključju sami ne vedo prav dobro, kje je hiša, cesta, spomenik ali muzej, ki ga ravno iščeš, te iz same prijaznosti pošljejo natanko v napačno smer.

Tisti dan sem bila namenjena v Greenich Village.

Kadar povprašaš za ta newyorški okraj, ti vedno povedo tri značilnosti: italijanski okraj — to je prvo. Drugo — predel, kjer žive umetniki, ki si s talentom še niso pridobili milijonov. In tretje — bitniki.

Bitniki? »Oh«, pravi moja sestra, ki ima neznansko potrpljenje z neizkušeno Evropejko, »to so ljudje, ki bi jih, mislim, še najlaže primerjali z mladimi francoskimi eksistencialisti. Po klubih in majhnih restavracijah berejo svoja dela, vsi nosijo brade in mnogi med njimi so komunisti. Oh da, če boš šla tja, pojdi v nedeljo. Na Washingtonovem trgu je pomanjšan dvojnik pariškega Slavoloka zmage in tam boš videla nekaj zanimivega.«

Torej nedelja in Greenwich Village. Ko z nekaj težave splezam iz natrpanega avtobusa, ne vem prav, kam bi stopila. Slike, slike, slike... ob stenah, na stojalih in na tleh, slike. Velike in majhne, kopije in originali, olja, akvareli, lesorezi. Avtorji sami stoje ali sede poleg svojih del, pogovarjajo se z mimoidočimi, odgovarjajo na vprašanja in poskušajo kaj prodati. Če pokažeš dovolj zanimanja, ti morda celo poklonijo tiskan ali ciklostiran katalog.

In tako gre dalje — prva ulica, druga, tretja... Po cesti mi je dovolj. (Še v najlepšem muzeju se ne znam navduševati dalj kot dve uri), pa se ogledam po kakšnem lokalu, ki je videti dovolj »bitniški«, da bi bil zanimiv za radovednega tujca.

Tri stopnice navzdol. Prostor je brez oken, medlo razsvetljen in precej zakajen. Ker se ne počutim preveč odločna, se stisnem za prvo prosto mizo poleg vrat in naročim limonado. Natakar je začuden. To pomeni, da sem ga zopet polomila. Vsekakor pa se mi limonada prileže in boljše volje prisluhnem — na mizi v kotu stoji gramofon... slišim prav? To je posnetek tipkanja na stroj! Sledi kratka junaška melodija z bobni, nato žvižg lokomotive in ropot koles, eksplozija... Nekdo pride in ustavi gramofon.

Na nizek odrček, kjer stoje že stol, mizica in svetilka, stopi mladenič z brado in precej dolgimi lasmi. Nekaj ljudi zaploska. Fant bere in jaz hitro postrgam na kup vso svojo šolsko angleščino. Gre za boga in za nekoga, ki ljubi in sovraži obenem. Koga, pa ne morem dognati. Fant bere vedno hitreje. Ozrem se okrog sebe. Ljudje sede nepremično, poslušajo in cigaretni dim jih ovija z abstraktnostjo zgodbe o svetu, ki je okamenel.

Ko sem spet na cesti, se čudim. Večer je veder in topel in vetru celo uspe prikrasti mimo štiridesetnadstropnega zidovja vonj po morju.

Na Washingtonovem trgu je polno ljudi. Pri mizah in na travi kvartajo. Tu vidiš ljudi v dragocenih kožuhovinastih ogrinjalih in druge v obrabljenih gumijastih copatah. Ob vodnjaku sredi trga je gneča najhujša.

Ustavim se pri prvi skupini. Dva fanta pojeta in spremljata pesem na kitari. Oster ritem, glasno in rezko. Poslušalci ploskajo, ko končata. Meni ni ugajalo in zato grem k naslednji skupini. Pravi orkester! Banjo in trije majhni bobni.

Najdelj obstojim pri triu, dva bela fanta in črnec. Brez spremljave, mirno in precej tiho. Rekla bi, da je pesem stara, narodna. Prerinem se čisto blizu in kmalu pozabim, da stojimo sredi največjega mesta sveta in zadiši mi po zemlji, po ožgani travi in znojnih živalih. Tudi pevci so videti presenečeni, ko jih vrže aplavz nazaj na Washingtonov trg.

Fiu, ura bo kmalu devet in z osme ceste do dvainsedemdesete, kjer sem doma, je pravo potovanje.

Trobi, kakor hočeš!

Koncertne dvorane, galerije in gledališča so draga. In kjer je konkurenca ostra, kakor je tu, se težko priboriš do njih. A v nedeljo popoldan lahko prideš na trg v Greenwich Village in poješ in igraš, kar ti duša da. Vsak lahko pride in najde pozorne in hvaležne poslušalce.

Mesto žari v tisočih lučeh, ko se vračam domov. Broadway je živ, kot mravljišče. Reklame se prižigajo in ugašajo — modre, zelene, rdeče... Velika glava na steni puha dim in reklamira cigarete, edinstvene, najboljše New Camel.

Kaj pa je to? Visoko na nebu... bledo rožnato... Mesec!

Kar nekam tesno mi je. Ob vseh teh nešteviln lučeh je videti beden in neresničen, kot razporek na starem gledališkem horizontu.

Breda Pugelj

Gledališče iz Novega Sada

Gostovanje Srpskega narodnega pozorišta iz Novega Sada je za Ljubljano prav gotovo velik kulturen dogodek, saj je to gledališče pomembno ne le za avtonomno pokrajino Vojvodino, kjer ima že stoletno tradicijo, ampak je važno za vso državo. Od generacije do generacije so namreč novosadski igralci vzdrževali pomembne zveze in umetniške izmenjave z Zagrebom in Beogradom in dolga desetletja je bil Novi Sad skoraj edino žarišče pomembnega gledališkega snovanja. Burna zgodovina gledališke umetnosti v naši državi pa je danes, ko slavimo stoletnico Hrvatskega narodnega gledališča, tem bolj živa. Novosadski igralci, ki so mlad, svež in umetniško homogen ansambel, so nam pokazali svoje najvišje in najboljše umetniške dosežke — vse samo dela domačih avtorjev: klasično novosadsko komedijo Koste Trifkovića »Izbiračica«, sijajno dramatizacijo D. Djurkovića »Pesmi«, znanega romana Oskarja Davića, ter svojevrstno poetično panoramo Borislava Mihajlovića »Vojvodina«, nekakšno revijo vseh mogočih, klasičnih in modernih vojvodinskih pesmi, ki jih ansambel gledališča predstavlja in recitira na svojevrsten način. Na sliki levo: prizor iz »Pesmi« (po romanu O. Davića), Dj. Jelisič kot Mića in Bogić Bošković kot Raka. Na desni: Žiža Stojanović kot Malčika v naslovni vlogi Trifkovićeve »Izbiračice« in Zoran Stojiljković kot Štancika.

Sen kresne noči v Drami

Končno so se — za praznik republike — odprla vrata v našo prenovljeno dramsko hišo. Ves avditorij je prenovljen in povečan in ima danes 585 sedežev, medtem ko jih je bilo prej samo 415. Odpadli pa sta galerijsko in dijaško stojišče, ki sta bili ves čas po osvoboditvi zelo slabo izkoriščeni in sta pri večini predstav zevali prazni. Rekonstrukcijo so izvršili po načrtih ing. arh. Borisa Kobeta in ing. arh. Ivana Pengova. Notranja podoba dvorane je na ta način dobila povsem nov in mnogo lepši ter reprezentativnejši izgled. To pa je šele začetek obsežnih gradbenih del, ki so nujna za uspešno delo naše osrednje gledališke hiše, ki je danes na vrhuncu svoje umetniške moči in ki je kljub težkim razmeram in slabim delovnim pogojem dosegla velike uspehe doma, v tujini in zlasti na gostovanjih v drugih kulturnih središčih naše države. Za pozneje je še v načrtu gradnja obeh stranskih traktov s stranskimi odrišči, dvoranami za skušnje, garderobami, arhivom, muzejem itd., gradnja novega portala in vseh treh fasad. Tako prenovljena dramska hiša se bo ustrezno vključila v estetsko in urbanistično ureditev novega T[illegible] volucije in pa, kar je še pomembneje in kar je bistveno, nudila bo možnost in pogoje za večji, globlji in širši razmah gledališke umetnosti in za še večje in trajnejše umetniške dosežke.

Novo sezono je Drama začela z uprizoritvijo Shakespearove pravljične komedije »Sen kresne noči«, dela, ki v celotnem opusu tega velikega moža zavzema čisto posebno in izjemno mesto. Realnost in fantastika se tu prepletata na tako izviren in poseben način kakor v nobenem drugem njegovem delu. Nastopajo palčki, vile, čarovnice, pa vilinski kralj Oberon, Titanija itd. in še vsa mogoča druga pravljična navlaka, ki je danes že davno prišla iz mode, dramatiki že stoletja ne posegajo več po njih — vse to pa še vedno živi in zabava sodobnega gledalca v tej večno živi in z veliko izumiteljsko fantazijo prepleteni umetnini. Delo je bilo napisano sicer priložnostno — verjetno po naročilu — morda samo za enkratno uprizoritev ob priliki neke poroke na dvoru, toda pod peresom velikega umetnika je nehote postalo nesmrtno. Režiral je dr. Bratko Kreft, sceno je osnoval Niko Matul, koreograf je Stefan Suhi, kostumograf Milena Matulova, poleg vrste članov baletnega ansambla iz Opere pa nastopa seveda tudi skupina najboljših igralcev naše Drame, ki so v blesku in sijaju pravljice, ljubezenskih zapletov, razpletov, intrig in protiintrig pripravili občinstvu imeniten umetniški užitek. — Na desni: Lojze Rozman kot Oberon, vilinski kralj, in Slavka Glavinova kot Titanija, vilinska kraljica. — Zgoraj: Stane Potokar kot tesar Dunja, Maks Furijan kot krojač Trlica, Aleksander Valič kot kotlar Nosan, Drago Makuc kot mehokrp Pisk in France Presetnik kot mizar Smuk.

Mala kulturna kritika

Nemški knjigotržci bodo svojo nagrado za mir v letu 1961 podelili podpredsedniku Indijske republike siru Sarvapaliju Radhakrišnanu.

Sir Radhakrišnan ni samo državnik, marveč tudi filozof in pisatelj. Med njegovimi številnimi deli se odlikujeta zlasti razpravi o hindujski »Vedi« in »Religiji in družbi«. Po Martinu Buberju in Golanczu so nemški knjigotržci spet srečno izbrali med živečimi misleci.

*

Tolstojevo 50. obletnico smrti so v mnogih deželah praznovali kot nekak svetovni dan miru.

Vse, kar je mogoče povedati o vplivu njegovega revolucionarnega duha, povedo že same številke njegovih del: 97 milijonov v 82 jezikih.

*

Ameriška revija »Life« je začela objavljati spomine vojnega zločinca Adolfa Eichmanna. V njih se kaže morilec kot »zelo občutljiv človek«.

»Morilec z lilijskimi rokami« pravi taki vrsti sodobnikov znani židovski pisatelj Siegfried Einstein.

*

Normana Mailerja, avtorja »Golih in mrtvih«, reprezentanta ameriške »beat-generation«, so v New Yorku aretirali, potem ko je z nožem ranil svojo ženo.

Tako Norman Mailer ne bo mogel postati župan, kar si je tako srčno želel.

*

Graham Greene, angleški (katoliški) nobelovec, je na Švedskem izdal svoj novi roman, ki ima naslov (v približnem prevodu) »Utekli« in se ukvarja z usodo Evropejca v Kongu.

Roman je naletel na ostro kritiko, kajti Greene strastno napada reklamno katoliško dobrodelnost, prepričljivo opisuje resignirano atmosfero za zidovi katoliškega samostana in neprikrito secira tudi dejavnosti Alberta Schweitzerja. Samo v delu in dejavnosti je rešitev — tako slove konsekvenca njegovega romana, ki razodeva tudi Greenov odmik od katolicizma.

Zadeva Maurizius

Pred 19 leti je bil storjen zločin. V ne povsem jasnih okoliščinah je bila ustreljena žena mladega znanstvenika Mauriziusa. Vse je kazalo, da je svojo starejšo ženo ustrelil njen mož, zaljubljen v njeno mlajšo sestro. Vsaj tožilec Andergast je bil o tem trdno prepričan. Zato je bil Maurizius tudi obsojen. Pravici je bilo zadoščeno.

Zadeva bi bila s tem lahko zaključena. Proces je bil sijajen, mladi tožilec Andergast je ob njem zablestel, saj je z genialno kombinacijo osvetlil Mauriziusov moralni lik in ga spravil v čudovito skladje s storjenim zločinom in koristmi, ki bi jih od tega lahko pričakoval Maurizius. Toda vendarle je bila obsodba krivična in preveč ljudi je to vedelo. Čeprav razen obsojenčevemu očetu nikomur ni bilo do tega, da bi se kdajkoli izkazala resnica, je vendarle vsa ta dolga leta visel nekje v zraku neprijetni občutek storjene krivice, ki se je krepil in končno pognal zarjavelo kolesje iskanja resnice.

To gibanje je sprožil pravzaprav mladi Etzel, 16-letni sin nekdanjega tožilca in sedaj visokega sodnega uradnika barona Andergasta. Staremu Mauriziusu je namreč uspelo v fantu vzbuditi dvom o pravičnosti sodbe in tudi nakazati pot, po kateri utegne priti do resnice. To se pravi, poiskati je treba glavno obremenilno pričo Waremmeja, nekoč mondenega cinika, sedaj zlomljeno eksistenco z imenom Warschauer. Odslej se korak za korakom odkriva resnica, pravzaprav ne samo to, pač pa resnično vzdušje, značaji in nagibi tistih davnih dni, ki so končno pripeljali do zločina. Iskanje se razvija v dveh smereh, to je pri samem Etzlu in njegovem očetu, togem vzvišanem baronu Andergastu, ki ga fantov nenadni pobeg od doma toliko zmede, da se poniža do ponovnega proučevanja pozabljenega procesa.

Etzlov delež pri tem je pravzaprav lažji. Ob času zločina ga še ni bilo na svetu, prizadeti ljudje mu nič ne pomenijo. En sam cilj ima pred seboj: dognati resnico in popraviti nezaslišano krivico, za katero je pravzaprav odgovoren njegov oče. Vse njegovo prizadevanje je popolnoma mlado, bistro in plemenito neobremenjeno, brez predsodkov in brez ambicij in zato nekako simbolično usmerjeno v boljši jutrišnji dan.

Stari Andergast ima pred sabo drugačne perspektive. Njemu odkritje morebitne zmote ne more prinesti nikakršnega moralnega zadoščenja, pač pa ravno nasprotno. Ne le, da se z drugančo osvetlitvijo procesa zamaje prva, najtrdnejša stopnica njegove bleščeče kariere, s tem se mu podre še mnogo več — celotna podlaga njegovega življenjskega prepričanja.

Končno prideta kljub različnim potem oba Andergasta do istega dognanja. Maurizius je bil obsojen po krivici, v resnici je ustrelila svojo starejšo sestro mlada Anna Jahnova, ko ni več našla izhoda med svojo ljubeznijo do Mauriziusa in občutkom krivde pred sestro in svetom. Etzel dožene resnico tako, da se za dolge tedne prilepi Waremmeju in po nepreštanem spraševanju izvabi iz njega priznanje o krivi priseg, kot tudi o razlogih. Tudi Waremme je bil ljubil Anno Jahnovo. Ali je pričal po krivem iz ljubezni do nje, da bi jo rešil kazni, ali pa je nekje na dnu Mauriziusovo uničenje zadostilo njegovemu pekočemu ljubosumju? Tega pravzaprav ne doženemo saj je verjetno celo Waremme sam pred seboj zavijal resnični nagib v manj grobo prevleko.

Etzlov oče pride do spoznanja v neposrednem stiku z obsojencem, ki ga prične obiskovati v ječi. Maurizius mu tokrat ne pripoveduje o samih okoliščinah nič takega, česar mu ne bi povedal že ob procesu pred 19 leti. Obtoženec se ni spremenil, pač pa tožilec. Temu danes Mauriziusova krivda ni več tako zelo potrebna kot temeljni kamen v konstrukciji njegove brezhibne juridične umetnine. S tem niti zdaleč ne menimo, da ga je namenoma po krivem obtožil, pač pa le to, da je bil v času procesa tako prevzet z domiselnostjo svoje rekonstrukcije dogodkov, da obtoženčeva nebogljena človeška beseda sploh ni mogla prodreti do njega.

Ob Etzlovi in Andergastovi poti do resnice je Wassermannu zelo uspela retrospektiva v čas dogodkov ob umoru. Izredno sugestivno zaživijo pred nami ljubezni, bojazni, sovraštva, želje, nežnosti in slabosti nekdanjih dni. In v to občutljivo ozračje najsubtilnejših odtenkov velikih čustev zagazi nerodna noga »pravice«. Kadar so družbene postave prelomljene, je namreč tako logično človeško in tako udobno pripisati krivcu tisti motiv, ki je materialno najbolj otipljiv. Mnogo teže je zaslediti nevidne in zapletene poti čustev, ki niso smela biti nikoli priznana.

Še enkrat je pravici zadoščeno Mauriziusa pomilostijo, da se lahko po nekaj dneh prostosti sam konča, ko ugotovi, da za življenje ni več sposoben. Toda ne le Mauriziusu, pa protagonistom drame je ob obsodbi ugasnil tisti svetli trenutek človeškega življenja, ki daje ljudem enkratno možnost, da uveljavijo vso svojo osebnost. Nič manj od Mauriziusa namreč ni prizadet Waremme, ta absolutna avtoriteta na vseh področjih umetnosti in filozofije. Ko odide iz svojega okolja, ne pomeni nič več. Njegova široka izobrazba se nič ne zmanjša in še vedno je prav tako duhovit govornik kot nekoč. Toda v drugem okolju ni prav nikomur več do tega, da bi ga zaradi tega občudoval. In končno Anna Jahnova, to čudovito komplicirano, oboževano in nerazumljivo bitje. Ko jo Maurizius po skoraj 20 letih poišče, še ves prevzet od njene svetle podobe in odkrije v njej pravo ozkosrčno malomeščanko, ga upravičeno mine veselje do življenja. Svetli trenutek je ugasnil in pomilostitev ima premalo sile, da bi zopet prižgala luč.

Jakoba Wassermanna »Zadeva Maurizius« je izšla pri založbi »Obzorja« v Mariboru v prevodu Herberta Grüna in opremi Grege Košaka.

Marija Cvetko

MOLEKTRONIKA – REVOLUCIJA V RADIOTEHNIKI

Kot pred leti s tranzistorji, je danes elektrotehnika na pragu novega obdobja z najnovejšimi odkritji, ki so dobili skupno ime — molektronika

Le kako včasih radiotehniku nagajajo sprejemniki, ki mu jih prinesejo v popravilo! Čeprav je strokovnjak (to predpostavljamo), se neredko težko znajde v množici uporov, kondenzatorjev, tuljav, tranzistorjev in elektronik. Tedaj ure tipanja in iskanja napak minevajo kot minute, a neupravičeno užaljen potrošnik ugovarja visoki ceni za popravilo. Res je, to niso prijetni dogodki, vendar tudi ne osamljeni, saj se z njimi vsak dan srečujemo v drugih panogah človekove dejavnosti.

Po vesteh, ki krožijo, pa se bo stanje, vsaj na radiotehničnem področju, kmalu občutno izboljšalo. Novi proizvodi radijske industrije bodo tako ceneni, da nihče ne bo več niti pomislil, da bi jih popravljal. Seveda, proizvodni postopek se bo močno razlikoval od dosedanjega in bo, površno povedano, podoben kuharskemu receptu. V srednje velikem talilnem loncu bo zmes germanija in silicija. Iz nje se bodo izločili papir hato tenki kristali. Dodali jim bodo nekaj molekul galija, bora, fosfora in arzena in vstavili še dve žici, ki bosta dovajali tok iz majhne baterije. Sklenimo krogotok in že bomo slišali glasbo!

RADIJSKI APARATI MANJŠI OD ŠIVANKINEGA UŠESA

Opis pa smo hote nekoliko poenostavili, da bi nazorneje prikazali prednosti novih radijskih aparatov. Nastali so kot rezultat nove in eksaktne znanosti, molekularne elektronike, ali kot ji pravimo krajše, molektronike.

Odločilna prednost te nove in malce nenavadne znanosti je, da omogoča miniaturizacijo, ki smo si jo pred nekaj leti težko predstavljali. Ameriški razvijalci so že preizkusili nekaj električnih vezij, ki so jih dobili na ta način.

Napovedi, ki jih nameravajo uresničiti v prihodnjih letih, pa so še bolj fantastične. V manj kot treh letih bodo radijski aparati postali manjši od šivankinega ušesa. V primeru, da nas to posebno ne prevzame, povejmo, da bo molektronika ustvarila televizijske sprejemnike, ki ne bodo večji od zapestne ure in jih bomo na zapestju tudi lahko nosili, da bo v gumbu za avtomobilsko trobljo vgrajen radar, a računske možgane, ki zavzemajo manjšo stavbo, bomo lahko spravili v škatlo 1 dm³.

Molektronika se problemov pomanjševanja loteva z docela drugačnega stališča kot elektronika. Pri slednji so ohranili funkcije vseh radijskih elementov, njih same pa skušali čimbolj zmanjšati. Ameriški razvijalci so ubrali drugo pot: polprevodniški kristal skušajo obdelati z za zdaj še tajnimi metodami tako, da ta prevzame čimveč funkcij, ki so jih prej opravljali upori, kondenzatorji, transformatorji, tuljave, tranzistorji in elektronske cevi.

MOLEKULE – SESTAVNI ELEMENTI

Obsežna električna vezja ne potrebujejo več sestavnih delov, marveč le-te lahko »odlijemo« v enem samem kosu. Majhni, komaj vidni molektronski blok prevzema tako številne funkcije dosedanjih delov in jih opravlja hitreje, zanesljiveje in z manjšo porabo energije.

»Molektronika,« pravi eden raziskovalcev te znanosti, »se je razvila na podlagi proučevanj atomske znanosti in polprevodnikov, kot sta silicij in germanij. Izkušnje na teh področjih so nam dale idejo, da bi atome in molekule — gradbene dele narave — uporabili tudi kot sestavne elemente. S tem smo se znašli pred posebnim elektronskim sistemom. Njegovi elementi niso sedaj več običajni, slehernemu poznani deli, ampak električna polja, naboji in vrtilni impulzi lastne rotacije elementarnih delčkov.«

Zato elektronski strokovnjak prihodnosti ne bo smel samo misliti v pojmih električnih vezij, marveč bo moral pri svojem delu precej upoštevati tudi izsledke kvantne mehanike.

Germanijevi in silicijevi kristali vsebujejo milijone elektronov, ki se gibljejo po svojih poteh. Če jih »dresiramo«, bodo lahko opravljali določeno nalogo. Pri tranzistorjih srečujemo podoben problem. Kristalu germanija dodamo malenkostno primes druge snovi, ga s tem hote »zamažemo«, ker tako lahko vplivamo na njegovo električno prevodnost.

Molektronika gre pri miniaturizaciji še dlje. Drobce snovi, včasih samo nekaj atomov galija, bora, fosfora in arzena »vcepimo« na določenih mestih ali globinah v germanijev kristal. Posledice so nenavadne in presenetljive. V majhnem, kot mušja glava velikem kristalu polprevodnika se oblikuje več natančno razmejenih področij. Ločena so z mejnimi površinami in imajo popolnoma specifične električne lastnosti. Elektroni molekul v enem delnem območju se obnašajo povsem drugače kakor v sosednem področju. V takem molektroničnem bloku lahko eno področje prevzame vlogo tranzistorja, medtem ko mejna področja opravijo druge naloge. Na kristalovo površino moramo sedaj samo še pritrditi dve žici in skleniti električni krogotok. Drobna, 3 × 6 mm velika germanijeva ploščica, ki ne tehta več kot 0,22 g in je komaj tako debela kot stran TT, opravlja ne samo nalogo ojačevalke, marveč prevzame hkrati funkcije usmerjevalke, uporov, tuljav in kondenzatorjev, povezuje hkrati vse dele po vnaprej določeni shemi.

MANJŠE, LAŽE, ZANESLJIVEJE

Te prve produkte molektronike bi lahko imenovali pravljične, toda več kot besede povedo primeri. Sedanja naprava za merjenje svetlobnega izžarevanja v vesolju (nameščena je v satelitih) zavzema 15,825 cm³ prostornine in tehta 7 g. Sestavljena je iz 14 delov, med njimi iz treh tranzistorjev, fotocelice in miniaturnega krogotoka, za kar je bilo potrebnih 15 spajkanih mest. Pri molektronski izvedbi pa nadomešča to napravo drobec polprevodnika, s samo dvema spajkanima mestoma za dovod električnega toka. Napravica zavzema v tem primeru zgolj 0,015 cm³; potemtakem je 1000-krat manjša in tehta samo 0,02 g.

Danes že preizkušajo osem molektronskih vezij. Uporabljajo jih pri tonskem in slikovnem ojačenju ter nadomeščajo tudi oscilator, ki bi pri konvencionalni gradnji imel nič manj kot 40 spajkanih mest.

Razen neznatnih izmer se molektronske naprave odlikujejo še z drugimi prednostmi. Pri obratovanju razvijejo zelo malo toplote in so zaradi občutno manjšega števila spajkanih mest zanesljivejše.

»Kmalu bomo,« tako pravijo ameriški razvijalci, »sposobni izdelovati posamezne naprave, za katere sedaj potrebujemo številne sestavne dele, iz enega samega kosa. Molekule, ki odločajo o lastnostih bodočih sprejemnikov, bomo oblikovali že v talilnem loncu. Jasno je, da se bodo izboljšali tudi sedanji proizvodni poskusi in tudi povečala hitrost proizvodnje kristalov. Doslej so morali kristale pridobivati v utrudljivem, deloma ročno izvajanem vlečnem procesu, nato so jih morali še prirezovati, oblikovati in polirati; medtem pa se je posrečilo rast kristalov avtomatizirati. Polprevodni kristali rastejo iz raztopljene zmesi s hitrostjo od 15—30 cm na minuto. Razen prirezovanja in namestitve kontaktov je vsako nadaljnje obravnavanje nepotrebno, tako da so se proizvodni stroški tranzistor-germanium kristalov znižali za 50—75 %. Še več. Z istočasnim »vcepljanjem« dobi polprevodna materija že med rastjo vse bodoče lastnosti.

Iz vsega tega vidimo, da je molektronika danes na enaki razvojni stopnji, kot je bil tranzistor pred 10 leti. Tranzistor je v radiotehniki povzročil občutne spremembe, kar upravičeno pričakujemo tudi od molektronike.

IZ ZNANOSTI IN TEHNIKE NAM POROČAJO

Ne le pisava, tudi hoja izdaja človekov značaj, vsaj precej njegovih lastnosti. Psihologi, ki so preiskovali te zveze, so dognali, da je važna dolžina koraka, hitrost hoje in položaj nog pri hoji. Hiter, dolg korak pomeni baje varčnost, velik, počasen korak pa neubranega in dvoličnega človeka. Zadržane, nedostopne osebe pogosto obračajo navznoter prste leve noge. Zadržanost se kaže s počasnim, togim korakom, pretirana samozavest pa z zibajočim.

●

Novo izdelana naprava naj bi posnemala srčni utrip matere. Izdelal jo je dr. Lee Salk, brat izumitelja vakcine proti poliomielitisu. S to napravo, ki je velika kot majhen radijski sprejemnik in oddaja z zvočnikom nekakšno bobnanje — bitje srca — naj bi mirili novorojenčke. Otroci bi tako manj jokali, bolje spali in zadovoljneje in srečneje rasli, ker bi jim stroj posredoval glas materinega srca, ki so ga podzavestno navajeni še iz materinega telesa in pomeni zanje občutek varnosti.

●

Precej sibirskih ptičev, ki prezimujejo v Evropi, je letos priletelo v svoje zimsko pribežališče v svatovskem perju. Angleški atomski fiziki trdijo, da so ptiči zašli najbrž v kakšen radioaktivni oblak — ugotovili so namreč, da so ptiči rahlo radioaktivni — biologi pa pravijo, da je nenavadno perje posledica te radioaktivnosti, ki v dovolj majhnih dozah vzburja zarodne celice, čeprav je znano, da v večjih dozah povzroča sterilnost.

●

Že leta 1961 bo dvanajst tisoč stockholmskih stanovanj grela atomska centralna kurjava, ki bo prva te vrste na svetu. Južno od mesta gradijo v dvajset metrov globoki votlini grelni reaktor »Adam«, ki bo že prihodnje leto nudil 65.000 kilovatov cenene električne energije za kurjavo. Ta z uranom gnani reaktor bo oskrboval z električnim tokom tudi znani sistem mestnih podzemeljskih zaklonišč proti atomskim bombam.

SKRIVNOST KRILA, KI JE MORILO

Povest o letalu, ki naj bi pomenilo uspeh, pa je zahtevalo v petih nesrečah 223 žrtev. Lockheed Electra je zdaj na črni listi potniških letal, kot je bilo na primer letalo Comet in Iljušin 18, vendar strokovnjaki ne obupujejo in poskušajo storiti vse, da bi tudi takšna letala zgubila svoj mračni sloves

29. septembra 1959, okoli enajstih zvečer je neki teksaški farmar blizu Buffala opazil na južnem nebu nenavaden pojav. Bleščeča rumena svetloba, parajoč kovinski trušč... Z ženo sta stekla na vrt in tedaj je med piskajoči glas strahotno treščilo. Težki predmeti so se zabijali v tla in kosili po gozdu okoli farme. Ko je vse skupaj utihnilo, je začel pršeti z neba rahel dežek — bencinske kaplje, ki so hlapele na koži in neprijetno hladile. Ko je naposled našel svetilko, je luč pokazala na robu gozda visok letalski rep in na njem je pisalo z rdečimi črkami Braniff.

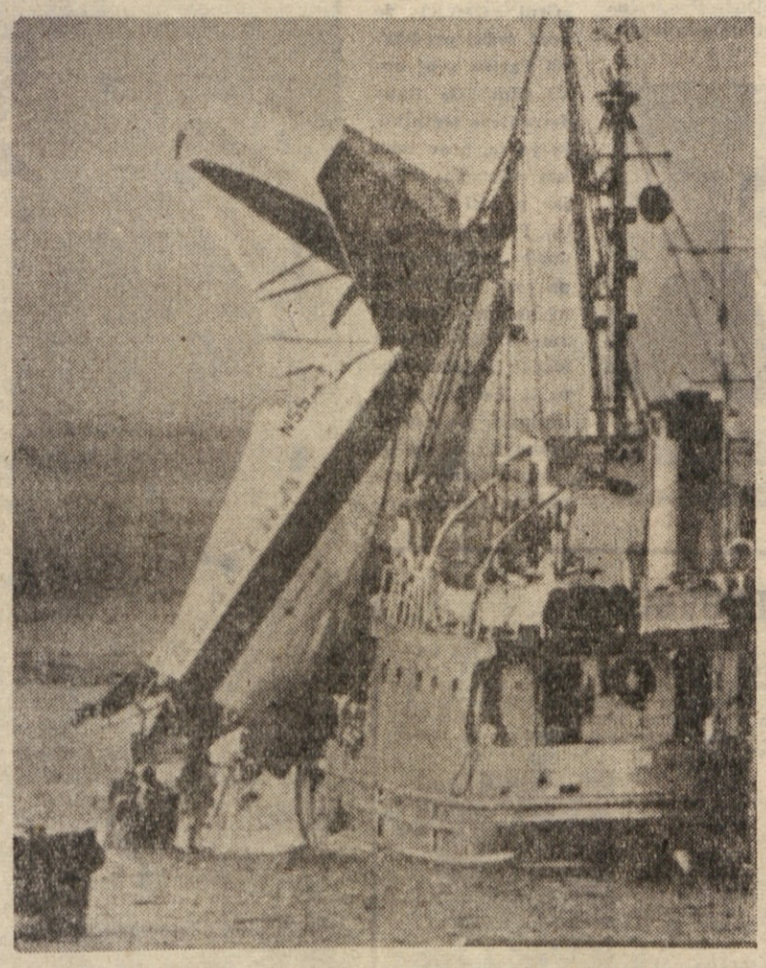
Letalo Lockheed Electra, ki je bilo last letalske družbe za mednarodni promet Braniff z 28 potniki in šestimi člani posadke se je tiste noči oglasilo po radiu, ko je bilo približno 40 kilometrov oddaljeno od omenjene farme. »Vse v redu«, je poročal radiotelegrafist, vendar je bilo letalo že nekaj minut pozneje kup raztreščenih kosov aluminija in vseh 34 ljudi je bilo mrtvih.

Ta nesreča je dvignila poplah, ki se še do danes ni čisto polegel.

Ko je 2. avgusta 1958 dobilo letalo »Electra« izkaznico, da sme leteti na vseh letalskih progah, je bila tovarna, ki ga je ustvarila, zelo ponosna, saj se je uspelo vriniti z letalom med naročila številnih družb, ki so se odločila sicer za »čista« reakcijska potniška letala. Res tudi Electro poganjajo reakcijski motorji, vendar z vijaki, kar je še vedno bolj ekonomično kot »čisti« reakcijski motor. Glavni ponos letala pa ni bila njegova pogonska skupina, marveč njegovo krilo. Majhno, tanko in tako trdno, da je prekosilo vsa pričakovanja — nič čudnega, samo aerodinamične in trdnostne preiskave tega krila so požrle večji del 50-milijonskega kredita, ki ga je tovarna namenila za razvoj letala. Ponos je bila obloga krila, izrezkana iz razmeroma debelih aluminijastih plošč, ki se je enakomerno tanjšala od trupa proti koncu krila, namesto da bi bila iz pločevine, kot je to sicer običaj. In vendar se je po dveh nesrečah pokazalo, da je ta višek letalske tehnike, to na videz preprosto krilo nosilo v sebi zametek nesreč, ki so tako razburile ameriško javnost. V tem krilu se je po čudni igri slučaja harmonično ujelo toliko medsebojnih učinkov, da je bilo krilo samo sebi smrt.

Do tiste noči pa ni tega nihče vedel. Letalo je pomenilo uspeh, saj je lahko nosilo 91 potnikov s skoraj 650 kilometri na uro in nudilo dobiček še celo tedaj, če je bilo polovica sedežev praznih.

Dneve in dneve je zavod za preiskavo nesreč v civilnem letalstvu brskal okoli farme za ostanki nesrečnega letala in prvi uspehi so se kmalu pokazali. Zemljevid z označenimi kraji nahajališča posameznih delov je pokazal, da so našli ostanke levega krila z motorjema precej proč od kraja, kjer se je raztreščilo desno krilo in trup. Tudi poročila očividcev nesreče so lašč so bili ostanki krila prav tam, kjer so ugibali o lomu, najbolj zdrobljeni. Po dolgem »igračkanju« pa je le uspelo sestaviti zdrobljene ostanke in približno potrditi, da se je zares najprej odlomilo levo krilo, vendar ni bilo nikakor mogoče ugotoviti, zakaj se je krilo odlomilo. Utrujenost kovine? Ogenj je izbruhnil, ko je prišlo gorivo v dotik z zrakom in je bil torej posledica ne pa vzrok loma. Tisto noč je bilo vreme zelo mirno, torej se krilo ni odlomilo zaradi kakšnega posebnega hudega udarca vetra.

OB ZADNJI NESREČI JE LETALO ELECTRA TREŠČILO V MORJE TAKOJ PO VZLETU. PODROBNA PREISKAVA PA JE POKAZALA, DA TOKRAT NI BILO KRIVO NESREČE KRILO LETALA, MARVEČ JATA ŠKORCEV, KI JE ZAUSTAVILA DVA MOTORJA

govorila, da se je v zraku odlomilo krilo in je izbruhnil požar. Le tega ni mogel nihče povedati, kaj se je zgodilo prej. Zanimivo je, da je nešteto ljudi poročalo, da so pričeli tik pred nesrečo razburjeno lajati psi, ki so očitno dojeli sumljiv, človeškemu ušesu nedovzeten, visokofrekvenčen zvok.

Ko je 300 vojakov počistilo ves kraj in so ostanke zbrali, so se lotili dela strokovnjaki. Kot naAli se je krilo mogoče odlomilo v nenadnem zavoju, ker je Electra mogoče srečala kakšno nenapovedano letalo? Preiskava je odklonila tudi to možnost.

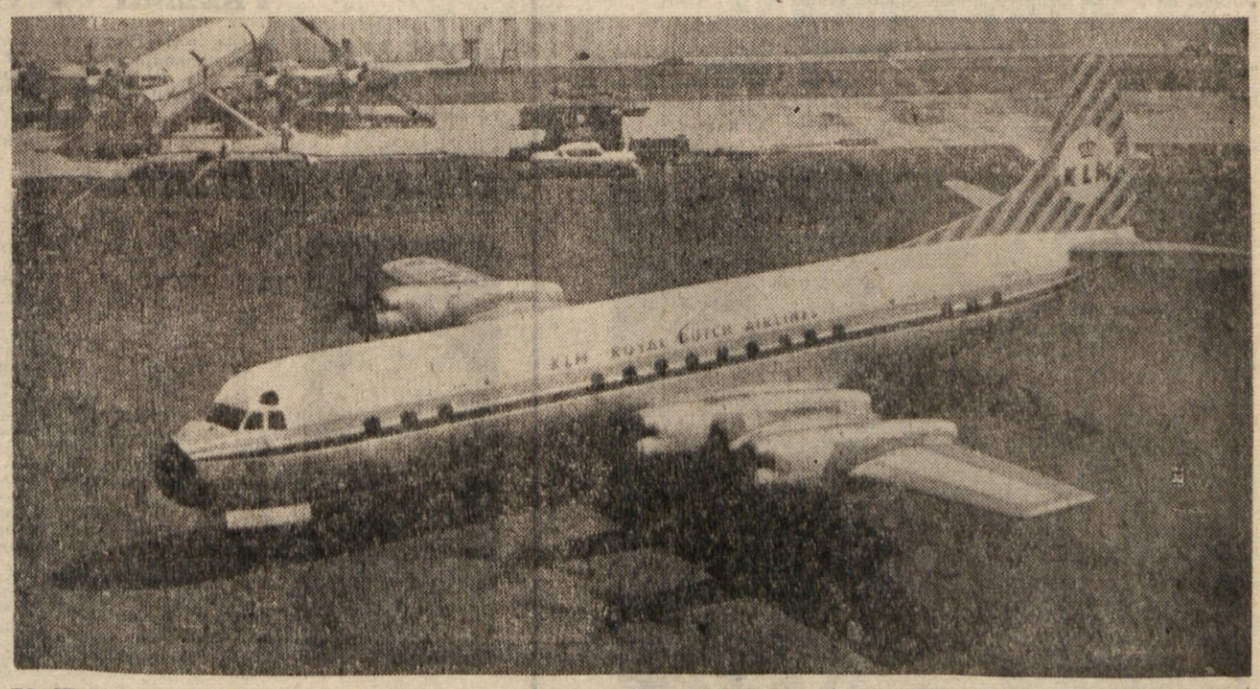
Tipali so v temi in tedaj se je zgodila naslednja nesreča. Neka druga Electra je letos 17. marca zgubila desno krilo in treščila s 63 ljudmi na krovu z 900 kilometri na uro v neko njivo, da je bilo videti le sedem metrov širok lijak. Trideset metrov dolgi trup se je ob udarcu spremenil v deset metrov dolgo »harmoniko«, ki se je povsem skrila v zemljo.

Tedaj je po vsem svetu letelo 133 letal tega tipa in desettisoči so jim vsak dan zaupali svoja življenja. Neroden položaj, posebno še, ker ni niti najbolj podrobna preiskava nesreče ugotovila ničesar in so morali priznati, da z letalom nekaj ni v redu, da se nesreče dogajajo najbrž šele pri večjih hitrostih in da je zato najbolje zmanjšati običajno potovalno hitrost letala na 420 kilometrov na uro, dokler preiskava ne bo ugotovila, kaj je vzrok nesreče. Electre so letele naprej in se razbijale, vendar so zdaj pri dveh letalih povzročili nesrečo piloti, pri zadnji pa jata škorcev, ki se je zaletela v letalo in zaustavila dva motorja ob najbolj kritičnem trenutku, neposredno po vzletu.

Medtem so Lockheedovi preizkuševalni piloti leteli z Electro v najhujših viharjih, stotine najobčutljivejših instrumentov so beležile vsa dogajanja v njenem ogrodju in vendar se ni zgodilo nič. Potem so kompletno krilo obremenjevali in hkrati z rentgenom opazovali spremembe v kovini. Nič se ni zgodilo. Electra je spet dokazala, da je trdoživa...

Šele aerodinamiki in matematiki so prišli pri študiju modelov do nedavadnih zaključkov, pa ne o krilu, marveč o pritrditvi motorjev na krilo. Če so bile kovinske cevi priključkov toge, je bilo z letalom vse v redu, če pa so se zaradi prevelikih obremenitev upognile in se je krilo streslo v nemirnem zraku in pri veliki hitrosti, se je sprostila pravcata verižna reakcija. Krilo se je zaradi zračnega sunka hipoma zvilo, nosilec motorja, ki štrli naprej in nazaj prek krila, pa je začel opletati. Običajno se sicer pri takšni kombinaciji ne zgodi nič hudega, pri Electri pa je bila ta smola, da je bilo oboje tresljajev v resonanci in so že po nekaj sekundah postali zato tako siloviti, da krilo ni vzdržalo strahotnih obremenitev in se je odlomilo.

Vendar tudi to pojasnilo še ni zadostno. Letalo, ki se je ponesrečilo v Texasu, ni bilo izpostavljeno nobenemu posebnemu vetru. Preiskava teče zato še naprej, konstruktorji pa so se že odločili in izjavili, da je bilo krilo pač podvrženo nesrečnemu, redkemu slučaju kombiniranih obremenitev in bodo zato vso floto letal Electra, ki so že v prometu, do srede leta 1961 okrepili, da se v bodoče nesreče ne bodo več dogajale. Za to potrebnih 25 milijonov dolarjev pa bo seveda morala prispevati sama tovarna.

TO JE LOCKHEED ELECTRA, LETALO, KI GA SPREMLJA SMOLA, ČEPRAV SE JE ZANJ ODLOČILO VEČJE ŠTEVILO LETALSKIH DRUŽB. NA NAŠI SLIKI JE V BARVAH NIZOZEMSKE KLM

Počastitev spomina

Francija ni pozabila enega svojih najboljših povojnih igralcev, Gérarda Philipa, ki ga je zahrbtna bolezen lani ugrabila sredi najbolj neumornega igralskega oblikovanja pred filmskimi kamerami in na gledališkem odru. Ni ga časopisa ali revije, ki ne bi bil ob obletnici smrti posvetil njegovemu spominu vsaj toliko prostora kot najaktualnejšemu dogodku tistega tedna. V spomin na 25. november lani, ko je mimo mrtvega Gérarda v razkošnem kostumu Cida, njegove najuspelejše odrsta najslavnejših predstavnikov kulture in umetnosti ter skromnih, anonimnih obnajslavnejših predstavnikov kulture in čudovalcev, je 25. novembra letos izšla v Parizu knjiga z naslovom: »Gérard Philipe — pričevanja zbrala Anne Philipe, uredil Claude Roy«. Gérardova vdova in mati njegovih dveh otrok je namreč odklonila ponudbe založnikov, da bi sama napisala knjigo o velikem igralcu in je raje naslovila prošnjo na njegove prijatelje in občudovalce, naj bi izpričali svoje spomine. V uvodu piše:

»Knjiga ni le zbirka spominov na Gérarda Philipa, niti klasična, še manj pa romansirana biografija, pač pa kolektivna

biografija. Hoteli smo le zbrati in urediti v kronološkem in logičnem zaporedju spomine tistih, ki so ga poznali in ljubili, tistih, ki so z njim delali ter delili njegovo človeško usodo in igralsko pot. Šopek njihovih pričevanj je tako dal iz tisočih zrcal sestavljeni portret; pot umetnika so projicirali tisti, ki jih je med svojo potjo osvetlil...«

Urednik te svojevrstne knjige, Claude Roy, ki je bil eden najboljših Gérardovih prijateljev, pa pristavlja:

»S temi tisoč dokumenti sem delal kot montažer s filmskim trakom. Rezultat je presenetljiv. Isto epizodo osvetljuje sam Gérard pa tudi najrazličnejše priče: Marc Allegret, Réne Clair, Jean Vilar, Gerardova mati in Anne, njegova žena... Vseh skupaj jih je 120.«

V knjigi se vrstijo najrazličnejši opisi, mnenja, epizode, oznake in vtisi, grmadijo se stavki občudovanja, priznanj, toda na koncu vse izzveni v eno samo misel: Gérard je bil edinstven; v isto misel, ki je izzvenela iz izjav njegovih prijateljev neposredno po smrti:

RENÉ CLAIR: »Gérard ni bil samo igralec, ampak tudi prijatelj izredno redkih odlik, nežen, čuteč, celo zabaven, kadar je hotel. Ženo in mene je globoko pretresla njegova smrt.«

ANNA MAGNANI: »Tako me je prizadela ta izguba! Nisem bila samo ena najbolj vnetih občudovalk tega velikega igralca, ampak tudi in predvsem njegova prijateljica.«

VITTORIO GASSMAN: »Umrl je izredno velik igralec.«

GINA LOLLOBRIGIDA: »Naš veliki prijatelj je povsod izžareval svojo prisrčnost in svetlobo.«

RENÉ CLEMENT: »Gérard je bil čudovito tenkočuten. Ta človek je bil svež kot otroška duša.«

JEAN MARAIS: »Igralec, ki sem ga najbolj občudoval.«

EDWIGE FEUILLERE: »Le on je lahko igral Giraudouxovega angela.«

MARC ALLEGRET: »Gérard Philipe je umrl v isti starosti kot Mozart. Kot Mozart je znal skrivati veliko otožnosti za svojo vedrostjo in veliko žalosti za svojim velikim navdušenjem. Kot Mozart je bil čist, ognjevit in očarljiv.«

ALBERT CAMUS: »V njem je bilo dovolj moči, da je prilil novo kri celemu desetletju teatrskega življenja.«

JEAN VILAR. »Gérard, to je bila zvezstoba.«

JEAN COCTEAU: »Ta kruta izguba najbolje priča, kako nečloveški je ritem sodobnega življenja. Preveč sem ljubil in občudoval Gérarda Philipa, da bi imel posmrtni govor. Mislim samo na njegovo mater, ženo, otroka, na žalujoče gledališče.«

Gérardova mati, ki jo je imenoval »MINOU«: »Gérard je bil poosebljena dobrota.«

ZANIE CAMPAN: »Vsi ga bomo pogrešali in brez njega ne bo gledališče nikdar več blestelo v taki luči.«

MICHELINE PRESLE: »Zame je Gérard heroj...«

Spodaj: Anne Philipe in Claude Roy sta dolge tedne izbirala 32 fotografij za knjigo o Gérardu

Lana Turner je bila ena prvih, ki je čestitala Judy Garland ob njenem londonskem uspehu

VSTAJENJE JUDY GARLANDOVE?

Skoraj nihče ne dvomi, da je vse življenje priljubljene pevke, plesalke in igralke Judy Garland ena sama drama na robu tragedije. Vsakdo, ki vsaj pobliže pozna igralko in njeno življenjsko pot, pa bi lahko v enem stavku povedal vzroke: Judy je stara 38 let, 35 let pa že nastopa na odrih in v filmskih ateljejih. Kot triletno dekletce je že bila čudežni otrok ameriških »music-hallov«, s 16 leti je bila izredno priljubljena filmska igralka in je z Mickeyem Rooneyem veljala za najuspešnejši mladi igralski par. Čez nekaj let pa se je osamosvojila in se povzpela med največje hollywoodske zvezde.

Toda v trenutku, ko je Judy postala največja zvezda ameriških revij in glasbenih filmov, se je začela tudi njena tragedija. Dekle, ki je v poklicnem življenju žela samo najvišja priznanja, je doživljala v zasebnem življenju same poraze. Dve neuspešni poroki in neurejeno življenje sta jo duševno popolnoma uničili. Potem so prišle še težave v poklicu. Judy je zapadala v hude depresije, postala je negotova, cele dneve je zamujala na snemanja, pozabljala na nastope v gledališčih, se vedno bolj vztrajno ukvarjala z mislijo na samomor. Njena zvezda je začela temneti. Producenti so se je izogibali.

Leta 1952 se je tretjič poročila, 1953 pa posnela uspeli film »Zvezda se je rodila«. Nekateri so mislili, da je to Judyno vstajenje. Toda zmotili so se. Ponoven poskus samomora. Ni bilo več filmskih ponudb. Igralka je začela uživati mamila, zdebelila se je in obupavala. Poskusi ločitve v zakonu, pa spet sprave. In tako naprej...

Vse do letos. Dolgoletno zdravljenje in skoraj popolen umik iz javnega življenja sta opravila svoje. Judy se je spravila z možem Sidom Luftom. Stalno se je nastanila v Londonu. Po dolgoletnem molku se je odločila za prvi nastop. V Londonu je triumfirala. Potem je prišel Pariz: enak uspeh... Sedaj se pripravlja na snemanje filma »Rojena v zakonu«.

Ali to pomeni resnično vstajenje velike igralke? Prijatelji menijo: »Da!« Prepričani so namreč, da je Judy prebolela bolezen: ni več »zvezda«...

SMRT KOSI...

V Rimu je nedavno umrl mladi, mnogo obetajoči naraščajnik Raf Mattioli. Med snemanjem ga je zadela srčna kap. Bil je star komaj 24 let. Na zgornji sliki z nemško igralko Christino Kaufmann.

Božanska Garbo?

Ne, samo imenitna maska, za katero se skriva velika dama nemškega filma Lil Dagover v TV drami »Našel sem Julijo Harrington«, ki jo je režiral William Dieterle. Tu igra Lil Dagover starajočo se, nekdaj slavno igralko in je vsa navdušena: »Tragika postarne igralke je problem, ki čaka vsako od nas, jaz pa se tako rekoč že spoprijemam z njim. Poučna vloga...«

»HURA« – ALI MOLK: NEKAJ MISLI OB PRVIH ZNANILCIH ZATONA ZAHODNONEMŠKEGA FILMA

5 UKREPOV

Pet nepričakovanih novic prihaja iz zahodnonemškega filmskega sveta:

● nonkonformistični »Filmforum«, edini neodvisni časopis za filmsko kulturo z visoko intelektualno ravnijo, je prenehal izhajati;

● sicer vsakoletno srečanje Mednarodnih združenj filmskih klubov na nemških tleh je odpravljeno;

● mednarodni festival dokumentarnih in kulturnih filmov v Mannheimu ne bo dožrvel več svoje devete ponovitve;

● zahodnonemška proizvodnja kratkometražnega filma se je v primerjavi z lanskim letom zmanjšala za 40 odstotkov;

● UFA je razpustila svojo šolo za igralski naraščaj.

Tako se je zrušilo torej petero stebrov, na katerih je počivala nemška filmska kultura. Filmski koncerni se zadovoljujejo s tem, da iščejo vzroke za to nazadovanje v sekundarnih okoliščinah: češ da so velemesta ob večerih in nedeljah prazna, da je treba upoštevati novi zakon o zapiranju trgovin, novi zakon o varstvu mladine, naraščajočo motorizacijo in seveda — televizijo.

Arno Hauke, dosedanji šef ponovno okrepljenega koncerna UFA, je menda navedel celo številke v ilustracijo neugodnega finančnega položaja nemškega filma. Po njegovih računih ima vsak film, ki ga posnamejo v Zahodni Nemčiji, povprečno 300 tisoč DM izgube. Podatek je sumljiv celo za tiste, ki ne poznajo razmer v nemškem filmu. Dejansko namreč ne držijo niti jadikovanja o položaju filma nasploh, še manj številka izgube. Redke neodvisne filmske družbe, ki se še ukvarjajo z avantgardističnimi eksperimenti, so s svojimi poslovnimi uspehi kar zadovoljne (Real-Filmproduktion Walter Koppel, CCC -Film Arthur Brauner, Europa-Verleih Hamburg itd.) Z izgubo delata izključno oba velika koncerna UFA in Bavaria, ki sta pod državnim okriljem. Toda navzlic slabemu finančnemu položaju sta bila oba dovolj močna, da sta monopolizirala zahodnonemški filmski trg. Kot polipa sta pritegnila k sebi številne manjše produkcije in distribucije (Gloria-Film-Verleih, Schorcht - Filmvertreib, Herzog - Filmverleih, dve firmi filmskih tednikov) in zavidno število moderno opremljenih kino dvoran. Njun poslovni uspeh je pripisati tudi pomoči bonnske vlade. Kratkometražni filmi Bavarie in UFA so navadno brez dolgotrajne diskusije deležni predikatov »posebno vreden, dragocen« ali »primeren za mladino«, ki imata za posledico znižanje davkov. Za tako in podobno povračilo producirata oba koncerna filme, v katerih se vojna praviloma poveličuje, milijo pa se vojni zločinci in propagira antikomunizem. Nepolitični filmi obravnavajo domačijske teme in sentimentalne storije, kij jih — in v tem se filmski »bossi« ne motijo — ljudje rajši gledajo doma na televizijskih zasonih.

Trn v peti je bil zvezni vladi predvsem Mednarodni festival za dokumentarne in kulturne filme v Mannheimu. Zadnji festival v jeseni je bil zatorej le še odsev visoke ravni tega mednarodnega srečanja filmskih umetnikov v povojnih letih. Škandal v Mannheimu se je začel s sprejemom »Spitzenorganosation« nemških filmskih ustvarjalcev, kamor ni bil povabljen niti eden vodilnih nemških ali tujih producentov. Na sprejemu »Export-Union« nemškega filmskega gospodarstva ni bilo sploh niti enega producenta ali novinarja, ker so pozabili razposlati vabila. In na uradnem sprejemu zveznega tiskovnega urada se je kot vladni zastopnik pojavil neki »xy« niladi mož, ki na važna vprašanja ni vedel kaj odgovoriti.

Takih vprašanj je bilo namreč dovolj:

● Zakaj so preprečili predvajanje »Človekove usode« po noveli Mihajla Šolohova in v režiji Sergeja Bondarčuka?

● Zakaj je vlada kratko in malo odklonila neki kritični nizozemski film?

● Zakaj so na festivalu metali polena pod noge režiserju Wolfu Hartu, da je nameraval nemudoma odpotovati?

● Zakaj so odklonili sovjetski dokumentarni film »Zemlja-Mesec« z zanimivimi posnetki druge strani Meseca, češ da je »za festival neprimerno delo«?

● Zakaj so odklonili skoraj vse filme DDR, med njimi »Mater« po romanu Maksima Gorkega, »Vojskujočo se umetnost« s podobami Kaethe Kollwizceve in Otta Dixa, in naposled filmani življenjepis Martina Andersena Nexöja?

● Zakaj po »navodilu zveznega ministrstva« ne smeta v kino dvorane vzhodnonemška filma »Ti in marsikateri tovariš« in pa »Dnevnik Anne Frank«?

Šli so celó tako daleč, da so pretresljivi poljski film »Pod istim nebom« kot »ščuvalni film« dovolili zgolj za privatno predstavo. FIPRESCI, mednarodna zveza filmskih kritikov, je ta film zelo laskavo ocenila in nagradila. Pretreseni in solznih oči so na privatni predstavi mladi in stari gledali strahote v varšavskem getu. Toda Bonnu ni za solzne oči, če veljajo solze žrtvam fašizma. Temu se pravi »ščuvanje«, tako daleč so spet! Prav s tem so odpravili že francoski film »Noč in megla«.

In zato je moral mannheimski festival umreti. Zato je moral umreti kritični »Filmforum«. Zato ne bo več srečanj mednarodnih filmskih klubov v Zahodni Nemčiji. In ne bo več šole filmske umetnosti, češ da preveč stane. Rajši bodo spet cvetela lepotna tekmovanja... »Če bi me vprašali, katera je dežela z najnižjim moralnim obzorjem in največjim neplačanim dolgom humanosti, bi moral reči, da je to Nemška zvezna republika,« je nedavno dejal poljski pisatelj Kazimierz Brandys.

Nepovrnjeni dolg? Že spet se odpirajo nova brezna, nastajajo novi filmi s hujskaško vojno tematiko, kakor v časih dr. Goebbelsa. In če hoče kdo ugovarjati, ga prisilijo molčati.

H. P. R.

PABERKI OD VSEPOVSOD

Ameriški igralec in režiser PAUL NEWMAN je odkupil pravice za snemanje filma »Obala v megli« (svoj čas ga je že posnel Marcel Carné). Ni pa se še odločil, ali ga bo posnel v Franciji ali v ZDA.

*

VIVIEN LEIGH je odklonila (dolarsko) premoženje, ki ji ga ponuja neka ameriška revija za spomine iz njenega zakona s sirom Laurenceom Olivierom.

ROMY SCHNEIDER ne čaka več na filmske vloge, ki jih ni od nikoder. Srečo bo izzvala v pariških gledališčih. Z zaročencem Alainom Delonom bo februarja nastopila v gledališču »Theâtre de Paris« v odrskem delu »Škoda, da je cipa«. Sedaj si izpopolnjuje francoščino.

Italijanski filmski producent DINO DE LAURENTIIS bi rad posnel film o veliki avtomobilski dirki Peking–Pariz leta 1907, ko je zmagal italijanski novinar Luigi Barzini z rekordno povprečno hitrostjo 25 kilometrov na uro. Težava: kje najti toliko starih avtomobilov?

JOHN WAYNE, prosluli kavboj, je popustil nasvetom prijateljev in filmskih strokovnjakov in za dobrih petindvajset minut skrajšal svoj »super film« »Alamo«, ki ga je sam zrežiral in financiral. Operacija je bila menda zelo uspešna

*

Leto 1961 je CHARLIE CHAPLIN določil za leto svojega obiska v ZDA. Za sedaj nima nobenih snemalnih načrtov, še vedno ureja svoje spomine (tretje leto).

*

Svoje čase izredno zaposleni hollywoodski igralec DANA ANDREWS se je skoraj popolnoma umaknil v zatišje. Letos je nastopil samo v filmu »Avenija Madison«, sicer pa se je posvetil gledališču.

Lourdes de Oliviera in njen »coca«

Lanskoletni cannski nagrajenec in dobitnik letošnjega Oscarja (za film »Črni Orfej«) je pred tedni predstavil Parizu svoj novi film »Os Bandeirantes« (Jetniki), ki ga je, prav tako kot »Črnega Orfeja«, posnel v Braziliji. Pariz se je navdušil nad filmom, pa tudi nad doslej neznanim južnoameriškim plesom »coca« (najpomembnejši instrument so lupine kokosovih orehov), ki ga je temperamentno zaplesala Lourdes de

Posnetek za spomin: Trbovlje 1960: Nagrajenci TT na odru

1. Velež : Dinamo	2	1	0	2	1	1	2
2. Mačva : Hajduk	2	0	1	2	2	2	2
3. Maribor : C. zvezda	2	2	1	1	2	2	2
4. Split : Sarajevo	0	1	1	1	1	1	1
5. Slo oda : Vojvodina	2	2	2	1	2	0	2
6. Proleter (O) : Novi Sad	0	1	2	1	1	2	2
7. Borovo Trešnjevka	1	2	1	1	2	2	1
8. Rabotnički : Rijeka	2	2	2	1	2	1	2
9. Sloga : Pobeda	1	0	1	1	1	1	1
10. Šibenik . Sutjeska	1	1	1	1	1	1	1
11. Varteks : Železničar	2	2	1	1	1	1	1
12. Jedinstvo (Bih) . Borac	2	1	1	2	2	2	2
13. Jedinstvo (Bp) : Vardar	1	2	2	2	2	1	1
14. Partizan : Budučnost	1	1	1	1	1	1	1
15. Beograd : Radnički (S)	1	1	1	1	1	1	1

NOVINARJI NAPOVEDUJEJO 1, 0, 2

PRESENEČENJ VEDNO DOVOLJ

Zaradi novembrskih praznikov smo nekoliko v zaostanku z bračunom napovedi športnih redakcij v minulih kolih »Športne napovedi«. To pa je za slednje pravzaprav srečna okoliščina, saj se zlasti v predzadnjem kolu — tako polnem presenečenj — niso kdo ve kako izkazale.

Vse pravzaprav pove že razvrstitev v 29. kolu: Slovenski Jadran 6, TT 4, Polet, RTV, Ljubljana in Ljubljanski dnevnik po 2 ter Delo in Večer po 1 zadetek. To je doslej brez konkurence najslabši izkupiček, ki pa je spravil Slovenski Jadran z »repa« lestvice.

V 30. kolu, ko so bile zadnjič v letošnji sezoni na sporedu tekme zvezne lige, je bilo točnih zadetkov nekoliko več.

ZMAGOVITI STOLPEC

1. Velež : Sarajevo	0
2. C. zvezda : Beograd	1
3. Hajduk : Rijeka	1
4. Vardar : Dinamo	2
5. Vojvodina : Split	2
6. Bačka . Mačva	2
7. Srem : Novi Sad	1
8. Budučnost : Spartak	0
9. Pobeda : Radnički (N)	1
10. Karlovac : Borac	2
11. Lokomotiva . Šibenik	1
12. Varteks : Proleter	2

Vrstni red: Delo 7, Ljubljanski dnevnik in TT po 6, Slovenski Jadran in Večer po 5, Polet 4 ter RTV Ljubljana 3 zadetke.

V generalni razvrstitvi je sedaj slejkoprej prva RTV Ljubljana s 150 točkami, sledijo pa Ljubljanski dnevnik 140, TT 139, Delo 132, Slovenski Jadran 129, Polet 126 in Večer 125 zadetkov.

Napovedi za 31. kolo »Športne napovedi« pa so naslednje (stolpci pomenijo — I. Delo, II. Večer, III. Slovenski Jadran, IV. TT, V. RTV Ljubljana, VI. Ljubljanski dnevnik in VII. Polet):

KLICAJ TEDNA

Na zadnjem skupnem sestanku upravnih odborov Partizana in Športne zveze Slovenije so razpravljali o sklicanju republiškega kongresa za telesno kulturo in se dogovorili, da bo ta doslej najpomembnejši zbor vseh, ki skrbe za telesno kulturo v Sloveniji, 7. in 8. aprila v Ljubljani. Do preložitve kongresa za mesec dni je prišlo zategadelj, da bi na njem omogočili tudi razpravo o smernicah, ki jih bodo za to področje dejavnosti sprejeli na kongresu Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije. Zaključki teh dveh zborov — tako lahko upravičeno pričakujemo — bodo naposled dokončno zagotovili uresničitev vseh sklepov in priporočil, ki jih je sprejel I. jugoslovanski kongres za telesno kulturo jeseni 1958 v Beogradu. Razmah telesne kulture v zadnjih letih namreč ni šel povsod v koraku s položajem, ki ga je družba tej dejavnosti že priznala. Še zmeraj čaka dokončne praktične rešitve več temeljnih problemov, ki zmeraj znova zavirajo hitrejši napredek. Naposled pa je treba tudi športni utrip prilagoditi našemu decentraliziranemu komunalnemu sistemu, kar tudi še ni do kraja izvedeno . . .

Kongres

NAJBOLJŠEMU SLOVENSKEMU ŠPORTNIKU PLAKETO BRANKA ZIHERLA

Reprezentanti v ospredju

Z današnjima tedenskima razvrstitvama najboljših slovenskih športnikov (eno smo zadnjič ostali dolžni, ker je naš list izšel že v nedeljo) smo stopili že v tretje leto tekmovanja za plakete Branka Ziherla.

Prvo tedensko etapo je dobil zadnji lanski zmagovalec - namiznoteniški reprezentant Kranjčan Teran, ki je bil odličen v ekipnem delu mednarodnega prvenstva Skandinavije, kjer je precej prispeval k prvemu mestu naše izbrane ekipe.

Vrstni red v podrobnem: 1. TERAN (Triglav) — namizni tenis 29 točk, 2. — 4. MACAROL (Ljubljana) — judo, SMOLEJ (Jesenice) — hokej na ledu in V. TIŠLER (Jesenice) — hokej na ledu po 9, 5. ZUPANČIČ (Ljubljana) — nogomet 7, 6. Dermastia (Olympia) — košarka 5, 7. — 8. VALENTAR (Jesenice) — hokej na ledu in PLUTOVA (Triglav) — namizni tenis po 4, 9. — 12. DANEU (Olympia) — košarka, VABIČ (Maribor) — nogomet, STERŽAJ (Ljutomer) — kegljanje in VELKAVRH (Odred) — nogomet po 3, 12. L. KLINAR (Jesenice) — hokej na ledu 2 točki.

V drugi »etapi« novega ocenjevanja pa je bil spet najboljši reprezentant — tokrat za spremembo kegljaški — in sicer Grom, ki je bil najbolj zaslužen za lepo zmago naše reprezentance nad romunsko v Bukarešti.

Vrstni red: 1. GROM (Rakek) — kegljanje 28 točk, 2. SLJIBAR (Jesenice) — kegljanje 21, 3. MRAKOVA (Olympia) — košarka 13, 4. V. TIŠLER (Jesenice) — hokej na ledu 12, 5. GABROVŠEK (Ljubljana) — dviganje uteži 5, 6.—7. KAVČIČEVA (Triglav) — kegljanje in DERMASTIA (Olympia) — košarka po 4, 8.—10. ČEH (Maribor) — boks, VABIČ (Maribor) — nogomet in ŠROT (Celje) — telovadba po 1 točko.

V TRBOVLJAH SO BILE NA DAN REPUBLIKE IZROČENE PLAKETE BRANKA ZIHERLA 1960

Zasluženo priznanje

»Dvomim, da zaslužim priznanje kot najboljši slovenski športnik,« je dejal košarkar IVO DANEU, ko so ga na ustnem časopisu v Mostah mladi poslušalci vprašali po občutku, ki se ga loteva, odkar mu je celoletno ocenjevanje TT navrglo ta častni naziv in zlato plaketo BRANKA ZIHERLA. In Ivo Daneu je to izjavo takoj tudi še iskreno dopolnil: »Težko je namreč iz kolektiva, kakršen je košarkarska ekipa, izluščiti enega samega in reči, da je prav ta najboljši. Zato sodim, da bi bil tega naslova prej kot jaz vreden eden izmed šampionov v individualnih športnih zvrsteh.«

Če že ni bil prej, pa je lahko Ivo Daneu po slavnostni podelitvi letošnjih plaket Branka Ziherla v trboveljskem Delavskem domu na sam Dan republike, povsem pomirjen. Spontani aplavz, s katerim ga je nagradila do poslednjega kotička napolnjena dvorana — spodbudne besede predsednika Športne zveze Slovenije Leopolda Kreseta in iskrene čestitke njegovih najhujših tekmecev kolesarja Janeza Žirovnika (srebrna plaketa), smučarskega skakalca Marjana Pečarja (bronasta plaketa), telovadca Mira Cerarja (najboljši olimpijec), atletinje Olge Šikovec-Luncerjeve — (najboljša športnica) ter članov prve jugoslovanske himalajske odprave, so mu zagotovo pregnali še zadnje dvome. In tako je tudi prav! Lorgerjev naslednik (ta je to lovoriko osvojil leta 1959) je namreč postal zares vzoren, uspešen in — skromen športnik.

Z zadovoljstvom tudi lahko ugotovimo, da so plakete Branka Ziherla postale športna trofeja, ki se zanjo slovenski športniki in športnice potegujejo zavestno, saj jim je ta nagrada dragoceno priznanje za njihove izjemne napore. Takšen vtis so dobili tudi gledalci v dvorani »Delavskega doma« in ob televizijskih sprejemnikih in prav zato so tudi tako navdušeno zaploskali, ko je njihova rojakinja Olga Šikovec-Luncer na vprašanje, kateri dogodek z njene dosedanje športne poti se ji je najbolj vtisnil v spomin, odgovorila takole: »Današnji, ko so me tu v Trbovljah proglasili za najboljšo slovensko športnico leta 1960!«

Prireditev »Športniki za dan republike«, ki sta jo tudi letos skupno pripravila RTV Ljubljana in naš list, je tako znova lepo uspela. Spet je opozorila na prizadevanja naših vrhunskih športnikov, hkrati pa so se nagrajenci na njej predstavili občinstvu tudi na samosvoj in prijeten način.

Rezultati vseh tekmovanj, ki so v Trbovljah doživela zadnje dejanje, so znani in jih tokrat ne gre ponavljati. Ostaja pa želja — tako pri športnikih, kakor tudi pri nas in — upamo, da tudi pri vas, cenjeni bralci — da v bodoče tekmovanje za plakete Branka Ziherla še pospešujemo in izpopolnjujemo...

Izza kulis trboveljske prireditve

— In zdaj ste na vrsti vi, dragi gledalci v dvorani, in vsi tisti, ki so izpolnili nagradne kupone v TT. Tisti, ki so napovedali pred nastopom zmago Ljubljani in tisti, ki so predvidevali, da se bo v našem nagradnem quizu najbolj odrezal Žirovnik, se bodo zdajle potegovali za imenitno nagrado, — je sporočil veselo novico Nesti Petrin, ki je vodil televizijsko oddajo »Športniki ob Dnevu republike«.

V dvorani Delavskega doma v Trbovljah je završalo. In spet utihnilo. Vse dotlej, dokler nista deklica in žreb opravila svoje.

— Sreča je odločila, da bo dobil tranzistorski sprejemnik, darilo uredništva »TT«, Stane Lipovšek. Če je v dvorani, naj pride, prosim, po nagrado.

In bil je. Ob živahnem komentarju publike se je pririnil na oder črnolasi mladenič v rdečem puloverju. Aplavz, čestitke in mladenič se je s tranzistorjem vred pomešal med množico.

— S tem zaključujemo naš prenos iz Trbovelj in vas vse prav lepo pozdravljamo.

Preden pa je bil na dnevnem redu tako uspel happy-end, se je zgodilo dosti stvari.

Brez skrbnih priprav do tako uspelega skupnega nastopa radiotelevizije in našega uredništva bržčas ne bi prišlo, če ne bi bilo dolgega spiska imen, ki so s svojo prizadevnostjo prispevali k realizaciji tega načrta. Spisek je tako zajeten, da bi storili krivico, če bi izpustili eno samo ime. Zato brez imen. Ampak, čisto tudi ne. Tovariši Finc, Kamnikar in Rupnik so prav gotovo med tistimi trboveljskimi botri, ki jim bosta televizija in TT še dolgo hvaležna dolžnika.

Kaj pa slovenski športni novinarji, ki so se vse leto trudili, da bi izbrali najboljše slovenske športnike? Tudi njihova zasluga ni manjša. Zato je bila slovesna podelitev spominskih plaket Branka Ziherla najboljšemu slovenskemu športniku tudi njihov dan. Za Borisa Kristančiča, »očeta« slovenske košarke in zdajšnjega športnega urednika televizije, pa celo dvojni. Ne samo zato, ker je imel z oddajo dosti opraviti, temveč tudi zato, ker je imel v resnici, dobesedno povedano, polne roke dela. Ko je bilo v noči pred oddajo vse pripravljeno, se je natanko o polnoči namreč izkazalo, da puščic za metanje v tarčo ni nikjer. In nikarte misliti, da je imi. Kristančič študiral na gradb. fakulteti samo zato, da bo kdaj v perspektivi gradil televizijski center v Ljubljani. Kje neki! Tokrat je zastavil svoje poslednje sile, pobrskal po spominu, prav na hitro projektiral puščico in jo tudi izdelal. Trudil se je pozno v noč in ko je legel v posteljo, se je noč umikala jutru. Pa bo morda kdo dejal, kaj tista puščica! Toda ogrostite, brez puščice ne bi bilo oddaje.

Pa tudi brez našega Jake ne bi šlo. Da se razumemo, Jaka je eden izmed požrtvovalnih šoferjev našega uredništva. Zadolžen je bil, da pripelje v Trbovlje skakalca Pečarja, ki je bil na treningu na Lipanci. Jaki je do Bleda še nekako šlo, potem pa se je moral v pokljuških ridah spoprijeti z blatom, dežjem in snegom. Kot podmornica je prodiral skozi moč in vendarle prišel na cilj. Naložil je Pečarja na Pokljuki, ga odpeljal v Trbovlje, počakal, da je bilo oddaje konec in Pečar je bil še tisti večer spet med Klančnikovimi varovanci v Sport-hotelu.

Dekleta iz trboveljske vrste, ki je tekmovala v akademijskih sestavah, so z zanimanjem opazovale tudi ostali spored. Za njimi pa je v — tokrat v dresu — naš nagrajenec številka 1 košarkar Ivo Daneu.

Med dogodke izza kulis sodi tudi vožnja z avtobusom v Trbovlje. Razen deklet z ritmičnimi navdahnjenji so bili v avtobusu še Himalajci, pa Cerar in vrsta športnikov, ki so v Trbovljah nastopili. Na križišču v Kaplji vasi so v trenutku, ko je bilo razpoloženje v avtobusu na višku, iznenada zavile zavore. Obstali smo kot vkopani. In v tistem hipu je črn opelček iz Ptuja izgubil levo oko, spodvihal blatnik in se nežno zadel ob nas. Čeprav je bilo od vsega začetka docela jasno tudi šoferju opelčka — naš avtobus je bil ob njem kot slon — da ni varno iti na pot z zlizanimi gumami in po blatnih poteh ne velja voziti hitro, je možakar vztrajal pri svojem.

— Ali ste se takoj ustavili?

— Sem, pa vi?

— Seveda, saj ste videli!

— Zakaj smo se pa potem zadeli?

— Zato, ker ste se vi prepozno ustavili.

Nam se je mudilo v Trbovlje na televizijsko vajo, opelčku pa kar nikamor. Zahteval je milico, ki je pa kajpak v tej vasi ni. Eno uro smo merili korake po blatu, komentirali in se zabavali vsak po svoje. Potem je prišel miličnik in v Trbovlje smo prišli tako pozno, da je bilo komaj še čas za vajo, kaj šele za kosilo.

Tako rekoč zgodovinsko mesto na televizijski oddaji v Trbovljah pa si je priborila razen naših vrlih športnikov tudi gostilničarka Ivanka iz Kaplje vasi. Tisto uro, ko smo namreč čakali na miličnika, smo izmenoma živahno obiskovali tudi njeno gostišče. Pa je sedel tamkaj v kotu del naše himalajske odprave: Belač, Ante in Zoran. Stegnil sem jezik in vprašal gostilničarko, če ve, kakšni gostje pijejo pri njej pivo. Odkimala je z glavo.

— Veste, to so pa naši Himalajci, sem pojasnil. Gostilničarka je pogledala Belača in pribila:

— Ta pa že ne, ko pivo pije.

Četrt ure kasneje me je vprašala čisto zares in zaupno na samem, če nemara le oni niso zares Himalajci. In ko sem ji potrdil za prmej ter svojo trditev podprl še z drugimi športniki, ki so se sukali okrog avtobusa, je izmed vseh takoj spoznala Cerarja, ker ga je videla že v časopisu. Tedaj mi je verjela in začela viti roke pod strop:

— Ježeš, da sem ga le mogla tako polomiti.

Preden je zasvetila rdeča lučka na televizijskih kamerah, je bilo na odru Delavskega doma v Trbovljah živahno kot le kaj. V prvem delu prireditve, ki ga televizija ni prenašala, je bilo miniaturno tekmovanje med trboveljskimi in ljubljanskimi športniki — v boksu, orodni telovadbi, košarki (za Ljubljano je igrala trojka Daneu, Kristančič in Jelnikar) ter v ritmičnih vajah. Končni rezultat je bil 7:1 za Ljubljano.

Navzlic tem točkam pa vse skupaj vendarle ni bilo tako porazno za Trboveljčane. Videli so borben dvoboj, slovesno podelitev plaket, televizijo in najboljše slovenske športnike, ki vedo dosti manj kot so spretni. In končno: dobili so tranzistor.

No, dobil ga je sicer samo 24-letni Lipovšek, ključavničar v rudniku, toda mi mu radi verjamemo, ko je dejal :

— Res sem ga vesel tako, da bom z njim kar po cesti hodil.

In če bo naš nagrajenec mož beseda, potem Trboveljčani ne bodo imeli miru pred njim, pred nami pa, vsaj nekaj časa . . .

hy

KRATKO TODA NOVO

Eden obeh svetovnih rekorderjev in drugoplasirani olimpijec v teku na 400 m Nemec Carl Kaufmann — to je tisti, ki se je (oziroma so ga drugi) brž po končani paradi v večnem mestu opečatili kot nepoboljšljivega Don Juana — se je iz ZDA spet vrnil v domače kraje. Vse njegove zveze mu niso pomagale, da bi bil skoraj uvrščen v spored ameriške televizije, temveč so mu to veselje (s honorarjem vred) obljubili šele v februarju 1961. Zdaj je menda sprejel ponudbe za nekaj kabaretnih nastopov v Berlinu.

— — —

Svedskega rekorderja na srednjih progah Dana Waerna so začeli zadnji čas vlačiti po časopisih, češ da očitno gazi amaterska pravila in pravzaprav ne zasluži več imena športnika. Mož se je postavil na zadnje noge in poslal zvezi in tisku odločno izjavo, češ naj se kar pomirijo. Obenem kar priznava, da niti zdaleč ni amaterskega kova, ker si tega pri vsej dobri volji ne more privoščiti. Morda bo tudi prihodnje leto še tekel po atletskih stezah, toda samo v enakih pogojih. Če bo še naslednja sezona uspešna, se bo nemara spet prelevil v čistega amaterja. Nekateri vodeči ljudje v atletski zvezi so mnenja, da je treba Dan Waerna »za prvo silo« suspendirati.

— — —

Najbolj znano boksarsko areno sveta, tako imenovani Madison Square Garden v New Yorku, bodo po skoraj 40 letih obstoja zaprli leta 1964. Prav tam bodo zgradili nov objekt z investicijo 38 milijonov dolarjev, v katerem bo prostora za najmanj 25.000 sedečih obiskovalcev. Sedanja naprava ne ustreza več, ker so televizijski prenosi v njej odgnali vse tako občinstvo, ki si hoče drago plačane prireditve ogledati v miru in kar moč nemoteno. Ta arena je za ves boksarski šport pravi pojem kakor n. pr. Wimbledon za tenis ali Wembley za nogomet. Ljudi gre vanjo do 18.000, ob največjih stiskah pa so jih nagnetli tudi že do 23 tisoč.

— — —

Po vzorcu Squaw Valleya bodo zimsko olimpijsko vas zgradili za prihodnje zimske olimpijske igre tudi Avstrijci v Innsbrucku, in sicer v okviru stanovanjskih gradbenih načrtov nedaleč od mesta samega. Po projektu bodo sezidali okrog 500 stanovanjskih enot s po 100 kv. m. obsega, tako da bosta na vsak prostor prišla kvečjemu po dva aktivna športnika. Stavbe bodo zidane solidno in jih bodo po končanem tekmovanju razdelili med najpotrebnejše stanovanjske prosilce. Pod streho bo v njih lahko okrog 3000 oseb.

KDO - IN KOMU NAGRADE?

Na prireditvi »Športniki za Dan republike« je bilo razen plaket Branka Ziherla razdeljenih še več praktičnih daril

V quizu najboljših športnikov, v katerem so se udeleženci razvrstili takole: Žirovnik 48 točk, Kunaver 46, Cerar 27, Šikovec-Luncerjeva 21, Pečar 20 in Daneu 14 točk, je dobil prvoplasirani tranzistorski radijski sprejemnik revije »TOVARIŠ«, ostali pa so si lahko izbrali med darili, ki so jih prispevala renomirana podjetja »TOKO« — tovarna kovčkov in usnjenih izdelkov iz Domžal, »BOREC« — kulturni, zgodovinski, prosvetni zavod iz Ljubljane, »PLETENINA« — tovarna trikotažnega perila iz Ljubljane in »VELETEKSTIL« — trgovsko podjetje s tekstilom iz Ljubljane

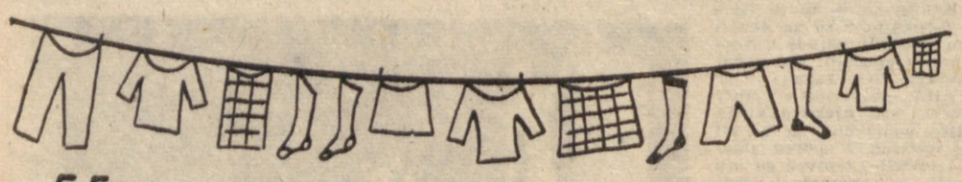
Med vsemi športniki, ki so letos dobili točke v tekmovanju za plakete Branka Ziherla, je žreb izbral atleta Ljubljane Roka Štrosa, ki je dobil tranzistorski radijski sprejemnik — darilo RTV LJUBLJANA

In naposled udeleženci v našem nagradnem tekmovanju. Rešitev se je na kuponih TT in anketnih listih, ki smo jih razdelili med gledalci v dvorani Delavskega doma, nabralo okrog 600. Pravilnih (nagi Ljubljane in Žirovnika) pa je bilo med njimi le 20. Med temi je bil žreb naklonjen Stanetu Lipovšku iz Trbovelj, ki je dobil tranzistorski radijski sprejemnik — darilo TT

tovarna nogavic in drobne konfekcije
Polzela

PRAKTIČNE IN EKONOMIČNE SO KAKOVOSTNE »PODRAVKA« JUHE

55 DIN

PODVOJILI SMO MOŽNOSTI PRIDOBIVANJA NAGRAD

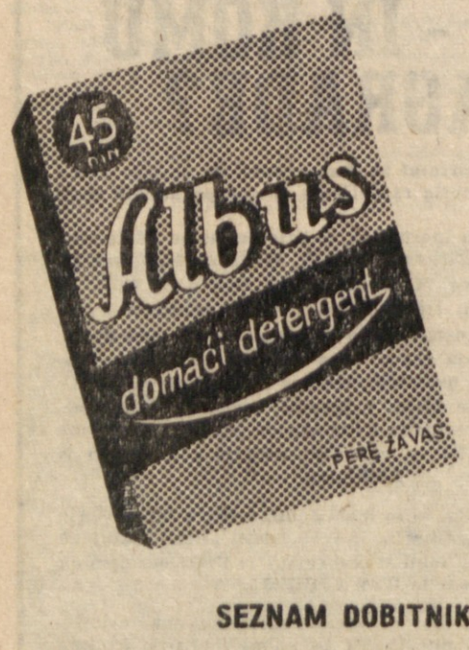
in prinašamo svoj domači detergent v dveh velikostih

V vsakem zavitku našega domačega detergenta, ki stane le 55 odnosno le 45 din in je torej najcenejši pralni detergent, je:
ALI OŠTEVILČENA SLIKA KAKOR DOSLEJ
ALI SLIKA METULJA S ČRKO
ALI PA SLIKA IZ SERIJE CVETLIC

Če sestavite s slikami, opremljenimi s črkami, stavek: »ALBUS« DOMAČI DETERGENT, dobite prav tako GLAVNO NAGRADO.

Obstoji pa še ena možnost pridobitve nagrade za deklice – bodoče gospodinje. To nagrado pa prejmete, če najdete v zavitku sliko iz serije cvetlic.

Vse slike odnosno točke odpošljite tovarni »Albus« v Novi Sad. Naslov odpošiljatelja je treba napisati točno s tiskanimi črkami zaradi sigurnosti odpreme nagrad. V vsakem »TT« bomo objavili imena nagrajencev, ki so v preteklem tednu prejeli lepe nagrade, torej nagrajencev tovarne »Albus«.

SEZNAM DOBITNIKOV GLAVNIH NAGRAD

Traven Fanči, Ptujska gora pri Ptuju; Gruhok Dragica, Ptujska gora pri Ptuju; Majer Jožefa, Kamnik, Kajchova pot 5; Hudina Jože, Bistrica ob Sotli, Zagaj 5; Lojzka Drobnič, Sp. Slivnica 7, Grosuplje; Križe Anica, Dolenje Sušice 16, Dolenjske Toplice; Škrbec Jožica, Ljubljana, Bernekarjeva 40; Čučnik Erna, Titovi zavodi Litostroj, Ljubljana; Just Terezija, Podgrad 12/a, Gornja Radgona; Bernardi Libera, Seča 117, Portorož, Koper; Vohar Verona, Dokležovje 30, Beltinci.

PRIHODNJIČ STE VERJETNO NA VRSTI VI!

PO VSEM SVETU...

Odločilni trenutki iz zgodovine modernega zdravstva

Operirana zavest

Bolniku so obrili glavo, anestezirali kožo. Ni znano, ali je bil bolnik v narkozi ali so ga samo lokalno omrtvili. Tudi sicer ni o tem prvem bolniku nič znano – razen da je bil neozdravljivo duševno bolan in moškega spola.

Nad bolnikovim čelom so naredili zareze, odkrili lobanjo in s svedrom izvrtali majhne, okrogle luknje. Izrezane dele so zavihnili nazaj, da so jih pozneje zopet vložili. Potem so razrezali trdo možgansko skorjo in odkrili možgane. V odprtine je dr. Moniz injiciral malo čistega alkohola, ki je tako prišel v belo substanco možgan. S posebnim instrumentom je nato dr. Moniz prerezal drugega za drugim zvezne živce med čelnimi asociacijskimi predeli. Seveda ni videl, kje reže – vodilo ga je samo poznavanje notranje gradnje možgan, pri čemer mu je redno pulziranje delujočih možgan izredno oteževalo delo.

Končno je bilo silno naporno delo končano. V odprtine v lobanji so zopet vložili izrezane dele, zašili kožo – in operacija je bila končana. Ves ta zgodovinski poseg v žive človeške možgane je trajal pol ure.

Toda uspeh je bil mnogo dolgotrajnejši. Dr. Moniz je to operacijo še večkrat ponovil. Uspeh operacij je bil v mnogočem pozitiven: močno blazni bolniki, nasilneži in nemirneži so se spremenili v na videz normalne ljudi: bolniki so postali mirni, niso imeli več mučnih fiksnih idej. Toda operacije so pokazale tudi negativne posledice: bolniki so pričeli kazati več egoizma, ravnodušnosti do moralnih dolžnosti, postajali so nesposobni, da bi predvidevali posledice svojih dejanj, začeli so se čudno vesti in postali čustveno zelo labilni.

Razen tega so bolniki kazali drugačne vrste neuravnovešenosti – nekateri so hoteli jesti ne glede na to, če so lačni, drugi so radi jemali tuje stvari iz samega veselja do jemanja, tretji so postali naravnost otročji.

Vse to, in predvsem motnje v zavesti operiranih bolnikov, je povzročilo mnogo pomislekov proti takim operacijam. Vendar je dr. Moniz še dalje zbiral podatke o uspehih operacijah in razširjal področja opazovanja. Pri dvajsetih operacijah je dosegel Moniz sedem ozdravljenj, sedem izboljšanj stanja, pri šestih bolnikih pa ni bilo izboljšanj. Leta 1938 je objavil razpravo, kjer je poročal o 58 operiranih bolnikih.

Leta 1939 je prišlo do nepredvidenega dogodka: eden od njegovih duševnih bolnikov je neznano kako prišel do revolverja in streljal nanj, ga pri tem hudo ranil in tako je moral dr. Moniz za več let prekiniti operacije.

SKEPSA IN NAPADI

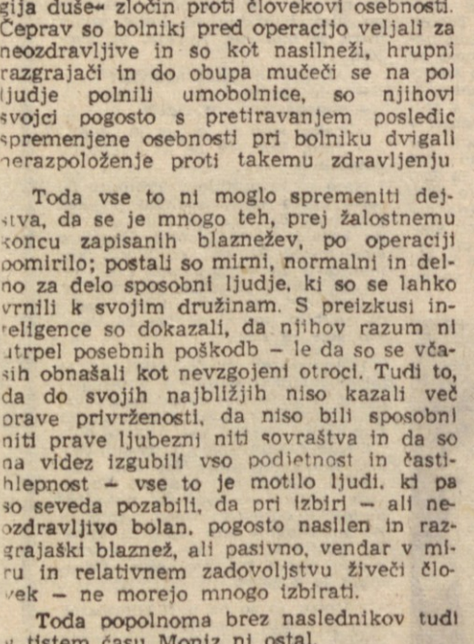
Egas Moniz je tvegal operacijo, ki pomeni zgodovinski preokret. Toda šele leta 1949, nekaj let pred svojo smrtjo, je dobil za to delo pravo priznanje – Nobelovo nagrado za medicino. Ves ta čas pa je medicinski svet le malo govoril o tej novi smeri v zdravljenju duševnih bolezni s pomočjo kirurgije. Zdravniki so stali ob strani in čakali...

Seveda so Moniza tudi zelo napadali, predvsem laiki, ki se jim je zdela »kirurgija duše« zločin proti človekovi osebnosti. Čeprav so bolniki pred operacijo veljali za neozdravljive in so kot nasilneži, hrupni razgrajači in do obupa mučeči se na pol ljudje polnili umobolnice, so njihovi svojci pogosto s pretiravanjem posledic spremenjene osebnosti pri bolniku dvigali nerazpoloženje proti takemu zdravljenju.

Toda vse to ni moglo spremeniti dejstva, da se je mnogo teh, prej žalostnemu koncu zapisanih blaznežev, po operaciji pomirilo; postali so mirni, normalni in delno za delo sposobni ljudje, ki so se lahko vrnili k svojim družinam. S preizkusi inteligence so dokazali, da njihov razum ni utrpel posebnih poškodb – le da so se včasih obnašali kot nevzgojeni otroci. Tudi to, da do svojih najbližjih niso kazali več prave privrženosti, da niso bili sposobni niti prave ljubezni niti sovraštva in da so na videz izgubili vso podjetnost in častihlepnost – vse to je motilo ljudi, ki pa so seveda pozabili, da pri izbiri – ali neozdravljivo bolan, pogosto nasilen in razgrajaški blaznež, ali pasivno, vendar v miru in relativnem zadovoljstvu živeči človek – ne morejo mnogo izbirati.

Toda popolnoma brez naslednikov tudi v tistem času Moniz ni ostal.

Italijan dr. A. M. Fiamberti je izpopolnil njegov postopek, tako da je segel v možgane skozi gornji rob očesne votline in se tako izognil odpiranju lobanje. Za njim so poskušali tudi nekateri drugi in dosegali prav tako nekaj uspehov, dokler se ni vest o Monizovem postopku razširila tudi v Ameriko.

V Ameriki sta predvsem dva specialista za možganska obolenja z washingtonske univerzitetne klinike z zanimanjem spremljala Monizovo delo. Eden od njiju – dr. Walter Freeman – ki je gotovo izreden talent, saj je bil s 30 leti že profesor nevrologije, je študiral v Evropi Monizovo metodo in je nato s svojim kolegom dr. Jamesom Winstonom Wattsom izboljšal to metodo. Dne 14. septembra 1936 jo je prvič uporabil. Že leto kasneje sta oba washingtonska zdravnika objavila prve rezultate: 41 odstotkov ozdravelih, 31 odstotkov zadovoljivo izboljšanih primerov, 22 odstotkov slabih uspehov, 3 odstotki smrtnih primerov. Pri tem sta operirala vedno le bolnike brez drugih možnosti za ozdravljenje, ki so že dolga leta morali prebivati v umobolnicah in bili obsojeni, da za vedno ostanejo tam.

Freeman in Watts sta povezovala svoje operacije vedno s testi – preizkusi sposobnosti – ki pa so potekali dokaj različno. V glavnem pa so pokazali znatno izboljšanje bolnikovega stanja in tako so z njunim delom nadaljevali tudi drugod.

Na philadelphijski univerzi v ZDA so razvili po letu 1947 novo metodo operacije možgan: thalamatomijo, imenovano po thalamusu, živčnem centru, v katerega vtaknejo posebno električno iglo, da bi ločili blokirana živčna vlakna. To je bila nova metoda poleg že znanih metod levkotomije dr. Moniza, lobotomije dr. Freemana in Wattsa in topektomije, ko izrezujejo dele čelnih možganov.

Na osnovi takšnih novih in vedno boljših metod so dosegli zdravniki vrsto izboljšav in mnogokrat tudi prav presenetljive uspehe. S thalamatomijo operirajo zdaj bolnike, ki neznosno trpijo zaradi trigeminusnih nevralgij in rakastih obolenj, ki povzročajo nevzdržne bolečine. Bolečine po takšni operaciji sicer ostanejo, toda bolnik jih ne čuti, ker jih možgani ne sprejemajo več. Tako lahko odpadejo razna mamila, morfij ali drugi sedativi.

SPREMEMBA ZNAČAJA

Leta 1950 so zabeležili v ZDA primer, ki je zelo razburil duhove. Avgusta tega leta so nevarnega nepopravljivega zločinca Franka di Ciccia operirali z njegovim lastnim privoljenjem s pomočjo lobotomije. Prej neznosni nasilnež in razgrajač je postal miren, znosen in ravnodušen državljan ter je izjavljal, da se počuti kot nov človek. Seveda se ni mogel rešiti občutka, da deluje njegov razum zdaj počasneje in bolj leno, vendar je zatrjeval, da je zdaj pridobil več moči, volje in miru...

Toda v javnosti so divjale o njem medtem dolge in ostre razprave. Ali je bilo pravilno, da so tega notoričnega zločinca operirali? Ali je kaj takega sploh dovoljeno? Ali so mu smeli vzeti njegov j a z – pa čeprav je bil ta j a z zelo problematičen? Kdo ima pravico spremeniti bistvo kakega človeka, pa čeprav je ta človek nenormalen, zločinec in družbi nevaren?

Se mnogo bolj živahno je postalo v javnosti ZDA, ko so v decembru 1951 operirali sina neke znane newyorške družine, katere imena niso hoteli izdati. Larry Kennedy (to ime je izmišljeno, toda tako vodijo ta primer v zdravniških poročilih) je bil četrti sin bogate družine, toda čeprav je bil nadpovprečno inteligenten, je že kot otrok kazal določene posebnosti, na podlagi katerih je bilo moč sklepati na nenormalno razumsko sposobnost. Sčasoma je postajalo to stanje vedno slabše in njegova dejanja vedno bolj nenormalna, tako da je družina končno izročila mladega moža v varstvo psihoanalitika, ki je po osmih mesecih ugotovil nedvomno manijaško-depresivno psihozo.

Mnogo zdravnikov je poskušalo Larryja ozdraviti – toda zaman. Končno je dr. Goldsmith iz Bostona predlagal lobotomijo, ki so jo tudi opravili.

Ko je Larry Kennedy zapustil bolnišnico, je bil popolnoma spremenjen: ravnodušen do bolečin, indiferenten celo do jedi in pijač, obiskovanja kina in gledališča. Larryja niso več zanimali vsi užitki, ki mu jih je nudilo njegovo bogastvo in izgubil je veselje do življenja.

Ker so v ZDA naredili že na tisoče lobotomij in so se povsod pokazali enaki znaki spremenjene osebnosti, je primer mladega Kennedyja seveda povzročil še posebno mnogo razburjenja. K temu je največ pripomogla njegova žena, ki je vedno znova v javnosti in časnikarjem pripovedovala o čudnem obnašanju in pripombah svojega moža ter za te spremembe dolžila zdravnika dr. Goldsmitha, ki da je baje njenega moža »oropal razuma«.

Dr. Goldsmith se je branil pri eni poznejših preiskav z izjavo: »Kaj bi pravzaprav radi? Larry je – vsaj s socialnega stališča – star komaj tri in pol leta in se temu primerno tudi obnaša!« Značilno je bilo seveda, da je Larry, ki je izjavo slišal, uporabil to kot obrambo proti očitkom svoje žene, naj se obrije: »Saj si slišala – jaz sem star tri leta in pol. Zakaj bi se torej bril?«

Larryjeva žena se je nato ločila. Larry sam pa živi zdaj lepo in mirno, niti srečen niti nesrečen, se ukvarja s športom, se sprehaja in v družbi pogosto preseneča navzoče z duhovito ironijo. Mnogi, ki ga ne poznajo dovolj dobro, menijo, da je popolnoma normalen, le polagoma opažajo nenavadnosti.

MAMILA IN ELEKTRIKA

Ob takšnih in podobnih posledicah – seveda se posledice v takšni meri, kot v opisanih primerih, le redko kje kažejo – je razumljivo, da je medicina iskala in še vedno išče drugih poti, kako bi rešila duševno bolne tistih groznih bolečin in trpljenja, zaradi katerih postajajo pogosto neznosni in celo nevarni za okolico, pri tem pa morajo živeti življenje, ki ni vredno tega imena.

Že dolga leta uporabljajo zdravniki v Indiji korenino rastline »rauwolfia serpentina« pri zdravljenju kačjih pikov (od tod ime serpentina) in pri duševnih motnjah – od nespečnosti do blaznosti – predvsem zaradi njenega pomirjevalnega vpliva. Drugi del imena je dobila rastlina po zdravniku in botaniku Leonhardu Rauwolfu, ki je v 16. stoletju to rastlino opisal in proučeval.

Že leta 1931 sta indijska zdravnika Sen in Bose opisala v »Indian Medical World« učinkovito uporabo mamila, pridobljenega iz rauwolfije serpentine, s katerim sta v štirih do šestih tednih dosegla lepe uspehe. Tudi pri histeričnih bolnikih sta s tem mamilom dosegla naravnost neverjetne uspehe.

Farmacevtska industrija je seveda to izrabila in kemiki so izločili iz rastline čist alkaloid, ki je po letu 1933 prišel v prodajo pod menom Serpasil, Miltown in Larcaptil. Z obširnimi poskusi na živalih so dognali, da zdravilo nima škodljivih lastnosti, da je smrtna doza 25.000-krat večja, kot za zdravljenje potrebna količina in da sredstvo nima škodljivih posledic ter ne povzroča privajanja in strasti kot druga mamila. To mamilo tudi ne zmanjšuje sposobnosti normalnega mišljenja in normalnih človeških funkcij.

Serpasil in druga sredstva iz rauwolfije delujejo kot omiljujoči učinek pri regulativnih motnjah v možganih, pomagajo pri odstranjevanju strahu pred operacijo in pri premagovanju posledic po operacijah. Pri duševnih boleznih uporabljajo serpasil predvsem pri z razburjenjem povezanih oblikah shizofrenije. Pri tem so uspeli notorično razburjene bolnike tako pomiriti, da jih je treba le redko izolirati in da jih lahko zdaj mnogo prej pričnejo zdraviti z delovno terapijo. Odkar uporabljajo v umobolnicah serpasil, so hudi izpadi bolnikov le še redkost in tako je tudi delo strežnega osebja zelo olajšano. Razen tega pa se serpasil zelo ugodno odraža pri splošnem stanju bolnika in v mnogih primerih se dogaja, da izginejo fiksne ideje in motnje pri spoznavanju okolice samo zaradi terapije s tem mamilom.

Seveda le redkokdaj zdravljenje s temi mamili lahko povzroči res popolno ozdravljenje bolnika. Vsekakor pa silno olajšuje normalen potek zdravljenja in ga pospešuje. Zato medicina še vedno išče naprej možnosti za popolno ozdravljenje najhujših in najbolj nečloveških bolezni – duševnih obolenj.

Tako so na prvem mednarodnem nevrološkem kongresu leta 1957 v Bruslju zelo obširno obravnavali novo metodo operiranja v možganih: stereotaxijo. Ta metoda deluje s pomočjo električnega uničenja živčnih centrov ali skupin s pomočjo visokofrekvenčnega toka, uporabljajo jo pa predvsem pri olajševanju ali izključevanju neznosnih bolečin, kot na primer v zadnjem stadiju raka. Stereotaxija se ne poslužuje običajnih kirurških metod in kirurg dela brez trepanacije (odpiranja lobanje), ker porinejo elektrodo v glavo skozi majhno odprtinico v lobanji.

•

Vse te metode zdravljenja duševnih bolnikov – posebno pa operativni posegi v možgane – še ne pomenijo končne besede v medicini. Z njimi lahko le odpravimo silno hudo in neznosno trpljenje bolnika samega in olajšamo položaj njegovi okolici. Po takšnem operativnem posegu bolnik pa ne neha biti bolan – pač pa je njegovo trpljenje zmanjšano na minimum. Seveda to ne more biti končni cilj zdravnika in zato pri tem medicina tudi ne bo obstala.

In zato moramo najti nove, boljše metode.

Konec

Nazobčani konjiček

POTVORBE IN KRAJE, UMOR IN VOHUNSTVO, LAŽNI KRALJI, KOČLJIVE POMOTE IN VOJNA PROPAGANDA – VSE TO SODI V ZGODOVINO FILATELIJE. DRŽAVNIKI IN DELAVCI, STARCI IN OTROCI ZBIRAJO ZNAMKE. ZA MARSIKOGA SO POSTALE DROBCENE POŠTNE VREDNOTNICE TUDI USODNE

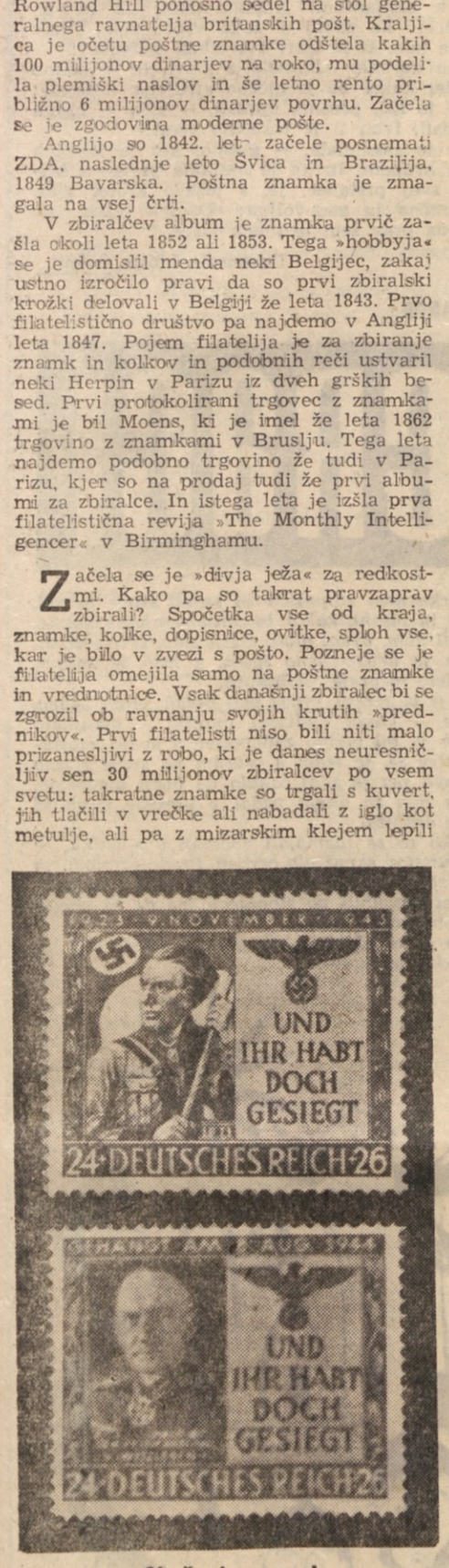
Prva poštna znamka je zagledala beli dan v Londonu in poštni zgodovinarji jo pripisujejo Angležema Rowlandu Hillu in tiskarju Chalmersu, ki sta leta 1837 predlagala poenostavitev poštne tarife. Pri nas v Sloveniji, na Dunaju in Leipzigu pa so se našle listine, ki kažejo začetek poštne znamke v drugi luči. Ugotovljeno je, da je bil prvi pobudnik za uvedbo poštne znamke škofjeloški rojak Lovrenc Košir, ki je leta 1836 predlagal tedanji avstrijski vladi, naj tako poenostavi poštno poslovanje. Njegovega predloga vlada ni sprejela. Tako je torej prišlo, da imamo dva »očeta« poštne znamke, toda tudi svet že priznava pravo »očetovstvo« Lovru Koširju.

Štiri leta kasneje, 6. maja 1840, je londonska pošta prodala prvo znamko na svetu in čez nadaljnjih 13 let je učitelj Rowland Hill ponosno sedel na stol generalnega ravnatelja britanskih pošt. Kraljica je očetu poštne znamke odštela kakih 100 milijonov dinarjev na roko, mu podelila plemiški naslov in še letno rento približno 6 milijonov dinarjev povrhu. Začela se je zgodovina moderne pošte.

Anglijo so 1842. let- začele posnemati ZDA, naslednje leto Švica in Brazilija, 1849 Bavarska. Poštna znamka je zmagala na vsej črti.

V zbiralčev album je znamka prvič zašla okoli leta 1852 ali 1853. Tega »hobbyja« se je domislil menda neki Belgijec, zakaj ustno izročilo pravi da so prvi zbiralski krožki delovali v Belgiji že leta 1843. Prvo filatelistično društvo pa najdemo v Angliji leta 1847. Pojem filatelija je za zbiranje znamk in kolkov in podobnih reči ustvaril neki Herpin v Parizu iz dveh grških besed. Prvi protokolirani trgovec z znamkami je bil Moens, ki je imel že leta 1862 trgovino z znamkami v Bruslju. Tega leta najdemo podobno trgovino že tudi v Parizu, kjer so na prodaj tudi že prvi albumi za zbiralce. In istega leta je izšla prva filatelistična revija »The Monthly Intelligencer« v Birminghamu.

Začela se je »divja ježa« za redkostmi. Kako pa so takrat pravzaprav zbirali? Spočetka vse od kraja, znamke, kolke, dopisnice, ovitke, sploh vse, kar je bilo v zvezi s pošto. Pozneje se je filatelija omejila samo na poštne znamke in vrednotnice. Vsak današnji zbiralec bi se zgrozil ob ravnanju svojih krutih »prednikov«. Prvi filatelisti niso bili niti malo prizanesljivi z robo, ki je danes neuresničljiv sen 30 milijonov zbiralcev po vsem svetu: takratne znamke so trgali s kuvert, jih tlačili v vrečke ali nabadali z iglo kot metulje, ali pa z mizarskim klejem lepili

Obešeni general

Leta 1944 so se v Švici pojavila pisma z znamkami, ki so jih ponaredili propagandisti v Veliki Britaniji. SA moža na nemškem originalu je zamenjal general Witzleben. Besedilo pod portretom: »Obešen 8. avgusta 1944«.

v album. Poglavitno, da je bila znamka tu! Ohranjenost, danes nadvse važen činitelj pri cenitvi, tistikrat ni igrala prav nobene vloge!

Majhni pisani papirčki so postali moda. 22. marca 1851 je neki londonski trgovec oglasil v časopisu: »Stene moje trgovine so obleplјene z 80.000 znamkami v različnih vzorcih — to je najmodernejši stenski okras v Angliji«. V »Timesu« je neki mladenič iskal »znamke za tapeciranje spalnice; nalepil sem jih že 1600«. To je bila najdražja tapeta na svetu. Neki salzburški starinar je leta 1860 prodal svetilko za 2.5 guldna, ki je imela senčnik okrašen z avstrijskimi enokrajcarskimi znamkami (vrednost po 3000 din), bavarskimi črnimi enojkami (75.000 din) in avstrijskimi rdečimi Merkurjevimi znamkami (750.000 din) — dandanašnji vse same redkosti. Človek ne sme niti pomisliti ...

Čisto počasi se je zbiralcem začelo svetlikati, da se igrajo z dragocenostmi. Cene znamkam so poskočile in modna norost se je prelevila v strast. Vse pogosteje so se resni možje ob večerih sklanjali nad majcene papirnate koščke. »Zbiralci so srečni ljudje,« je rekel Goethe.

Znamke lahko zbira vsakdo — revež in bogataš. Zbira lahko tisto, kar mu prinese pismonoša v hišo, znamke mu dajejo prijatelji ali pa z njimi zamenjuje, kar jih ima po dvoje. Redkosti tako seveda ne bo dobil. Toda so ljudje, ki so se tudi tako dokopali do pomembnih zbirk, ne da bi zanje potrošili en sam dinar. Prav tako pa najdete tudi zbiralce, ki so v svoje albume investirali neskončno veliko denarja in so lastniki zbirk, o katerih govori svet samo še z nevoščljivostjo.

Zasebna zbirka angleške kraljevske družine, danes last kraljice Elizabete, velja za največjo in najdragocenejšo zbirko na svetu. Še za časa kraljice Viktorije jo je začel zbirati njen sin Edvard. Kar so Windsorji v 100 letih znosili skupaj, urejuje in čuva danes osem nameščencev, na čelu z višjim kuratorjem sirom Johnom Wilsonom. Tega je 400 albumov in 16.000 posamičnih listov in nad 100 map za znamke v polah. Dragocenost, ki je nihče več ne more preceniti, in je praktično »brez cene«. Znana je tudi zbirka bivšega romunskega kralja, specialna zbirka ameriških znamk pokojnega predsednika ZDA F. D. Roosevelta, pa še zbirka bivšega egiptovskega kralja Faruka. Po njegovem begu iz Egipta so zbirko na dražbi prodali za drobec njene resnične vrednosti. V naglici jo je kralj pozabil vzeti s seboj.

Bivši kralji Španije, Italije, Tajske, ruski car — vsi so bili ali so še strastni zbiralci. Kraljevski »konjiček« ni bil poceni. Prav zaradi tega je nekako sodil k »odličnosti«.

Do konca druge vojne je bila Nemčija lastnica ene največjih zbirk na svetu: 70 tisoč znamk. Leta 1940 jo je Hitler spravil pred bombami na varno v podzemeljski trezor Državne banke. Čez leta so jo preselili v Zahodno Nemčijo, tam pa so ji uzmoviči razredčili najlepše in najdragocenejše vrste. Tatovi so se polastili tudi malega trezora, vdelanega v steno berlinskega poštnega muzeja. Trezor je imel okno iz neprobojnega stekla, pa vendar so izginili najdragocenejši primerki zbirke: ena od znamenitih znamk Mauritius, dve Britanski Gvajani, štiri havajske in ena badenska z napako, na pismu. Pred nekaj leti so strokovnjaki že menili, da so tatovom Mauritiusa na sledi, zakaj znamka se je nenadoma pojavila pri nekem trgovcu v Frankfurtu. Toda dokazov ni bilo, zvezna pošta je morala tožbo umakniti. Mauritius je romal medtem čez nemško mejo.

Najsi so monarhi še tako pridno zbirali — dolgo časa je veljal za »kralja zbiralcev« Philippe baron Ferrari de la Notière, neizmerno petični sin avstrijskega oficirja. »Monsieur Philippe« je bil Francoz in je živel v Parizu, toda pol življenja je prebil na potovanjih okoli zemlje in kupoval znamke za svojo izredno zbirko, ki je bila edina popolna zbirka, kar jih je sploh kdaj obstajalo. V njej je bilo vse, tudi rdeča Gvajana, tudi švedski »Tre Skilling«, tudi oba »Mauritiusa«. Ko se je »Monsieur Philippe« leta 1915 preselil v Lausanno, je zbirko zapustil berlinskemu državnemu muzeju. Albumov, ki jih je hranila pariška Državna banka, pa Francozi niso bili voljni izročiti sovražniku, zaplenili so jih namreč kot vojni plen in tega Nemci menda vse večne čase ne bodo preboleli. Prebolel ni baje niti sam »Monsieur Philippe«. Umrl je istega dne, zaradi bridke izgube, kot menijo Nemci. Kakor, da bi zbirko zaplenili njemu! Ampak Nemci se navzlic svojemu slavnemu daru za logiko sklicujejo na izjave zdravnikov, češ umrl je, ker mi, Nemci, nismo dobili zbirke ... Lepa reč.

Hitlerjev portret

Kabinetni primerek psihološkega vojskovanja v zadnji vojni je znamka s Hitlerjevo lobanjo. Znamka je izšla v ZDA in so jo v velikih množinah tihotapili v Nemčijo, britanski agenti pa so jo tam uporabljali za poštnino. Precej pisem je res prišlo na naslove prejemnikov. Napis pod lobanjo: »Izgubljeni rajh«.

Do lani je veljal za najbogatejšega zbiralca francoski tobačni tovarnar Burrus. Ko je nedavno umrl, so njegovo zbirko razprodali. Cenili so jo na 6 milijard dinarjev. Tudi Burrus je imel oba Mauritiusa, ki veljata za najslavnejši znamki sveta. Vendar ni tako, znamki Mauritius sta »zvezdnici«: prva je modra, za dva pennyja, njena sestra za en penny pa je rdeča; ohranjeni primerki stanejo vsak po približno 22,5 milijona dinarjev. Naslov »kraljica znamk« pritiče namreč rdeči Gvajani pa še rumeni »Tre Skilling« iz Švedske. Ti dve dragoceni znamki sta najimenitnejši in najdražji znamki na svetu.

Leta 1873 je neki 14-letni fantič v Georgtownu (Anglija) odkril na starem pismu umazano rdečo znamko iz Britanske Gvajane s podobo jadrnice. Dečko je znamko za 750 dinarjev prodal nekemu zbiralcu. Od tod je za približno 200.000 dinarjev romala v Liverpool in danes je vredna nič manj kot 63 milijonov dinarjev. Je to tisk z napako (»prava« je zelena, ne rdeča) in je ohranjena v enem samem primerku. Kdo je danes lastnik te znamke, ni znano, stvar je pač tajna. Zbiralci pa vendarle domnevajo, da se skriva v trezoru ameriškega nylonskega kralja Duponta. Koliko veselja ima z njo, je težko uganiti, kajti britansko združenje znamkarjev, najvišja strokovna inštanca filatelistov na svetu, je tej znamki odrekla spričevalo pristnosti.

Za najredkejšo znamko na svetu velja zatorej švedski »spaček« TRE SKILLING (za tri šilinge), znan prav tako v enem primerku, ki so mu strokovnjaki priznali pristnost. Ta znamka počiva danes menda v trezoru nekega Belgijca. Vredna je kakih 45 milijonov dinarjev.

Pohujšljiva nagota

Viharne proteste in navdušeno odobravanje je doživela znamka z reprodukcijo znamenite Goyeve olјne podobe »Gola Maya«, ki jo je dala v promet španska pošta leta 1930. Bilo je menda prav toliko glasov za, kolikor jih je bilo proti. Lani je pohotna lepotica spet zburila duhove in zakrivila celo sodni proces. Zvezna pošta ZDA se je namreč uprla razpošiljati reklamne razglednice za film »Gola Maya« z upodobljeno razvratnico v čudovitih Goyevih barvah. Pošta pa je proces izgubila.

Tudi rdeče in modre znamke Mauritius so tiski z napako. Ko si je guverner britanskega otoka Mauritius za kofetarski krožek svoje žene dal natisniti posebne znamke, je graver v prvi izdaji namesto »Post paid« (poštnina plačana) vrezal »Post office« (poštni urad). Od teh znamk je danes na svetu samo še 20 primerkov, najbolje ohranjeni so vredni 22,5 milijona dinarjev. Nemški »badenski tisk z napako« za 9 krajcarjev velja tudi 15 milijonov dinarjev.

Toda čas klasičnih »zvezdnic« je minil. Zdaj ni več nobenih slavnih znamk, razen če je ni ustvaril kak slaven umetnik (Picassov golob na sovjet. »znamki miru«), ali je povzročila škandal (španska »Gola Maya), ali pa se je kako poštno ministrstvo zmotilo. Marsikateri zbiralci motivov — mnogi ne zbirajo več dežel, ampak motive — imajo do roba polne albume s samimi nazobčanimi »napakami« oz. »pomotami« z vsega sveta. Italija je dala za spomin na gradnjo Simplonskega predora v promet znamko, na kateri je bilo resnično vse narobe. Takrat enotirna železnica je bila na znamki dvotirna, vlak je vozil po desni, na italijanskih železnicah pa vozijo po levi, in iz lokomotive se je kadilo kot za stavo, čeprav je bila simplonska proga od prvega dne elektrificirana.

Na neki francoski znamki seje kmečka Marijana proti vetru, na neki nemški znamki iz leta 1934 telefonira trgovec v aparat brez žice in na neki vzhodnonemški znamki v spomin skladatelja Schumanna vidimo glavo njegovega poklicnega kolega Schuberta. Ob prvi obletnici smrti Thomasa Manna sta se Bonn in Pankow spričkala, ali je imel pisatelj prečko na levi strani ali na desni, prav je imel Bonn. Serija znamk iz ZDA (1892) dokazuje, da Krištof Kolumb ni odkril samo Amerike, ampak tudi čudežno sredstvo za rast las. Na znamki, ki ga kaže na ladji, ko vzklikne »Zemlja na vidiku!«, je lepo golobrad, na drugi znamki, uro kasneje, ko stopi na kopno, pa ima že prav gosto, polno brado. In neka zahodnoindijska znamka kaže Kolumba z daljnogledom, čeprav so ga iznašli šele 100 let kasneje. Prvotna vzhodnonemška spominska znamka za 40-letnico nemške novembrske revolucije nima podobe nemškega vojaka, marveč ruskega, poševnookega Kirgiza. Znamka je bila v prometu samo eno uro — pomoto je zakrivil raztreseni grafik, ki ni razumel telefonskega naročila — nakar so doseglјivo naklado uničili; danes velja ta primerek že 2700 dinarjev.

Cene znamk so sploh zanimivo poglavje. Najsi se sliši še tako čudno, resnica je, da so znamke najdražje blago na svetu. Rdeča Britanska Gvajana tehta trideseti del grama — in stane 63 milijonov dinarjev! Seveda bi bilo napak sklepati, da stane kilogram Britanske Gvajane potemtakem 1890 milijard dinarjev! Rdeča Gvajana je ena sama; ko bi jih bilo kilogram, torej 30 tisoč kosov, bi stala ena sama od njih samo 75 tisoč dinarjev. Pa tudi tedaj bi stal kilogram še vedno 2 milijardi in 250 milijonov dinarjev. Kaj je na svetu še dražje?

Take astronomske cene ne more doseči nobena izmed naših sodobnih znamk. Vendar jih je dovolj, ki jim zaradi napačnih tiskov ali prav majhne naklade vrednost vseeno naglo raste. Pri znamkah je pač tako kot pri vsaki drugi robi: redkost ima za posledico visoko ceno.

Cena ene od izpeljank Europa Bundesrepublik — 10 Pf (napačen vodni znak) je kot komet poskočila na borzi znamk; ko pa je nemška zvezna pošta ponatisnila naklado (nekaj milijonov), se je vrednost mahoma znižala na borih 75 dinarjev.

Vendar vsake znamke ni mogoče ponatisniti: znamka iz serije »Berlin, rdeča« je stala leta 1949 pri poštnem okencu 150 dinarjev. 11 let kasneje stane taista znamka 16.500 dinarjev.

Znamke niso samo »konjiček«. »Borza malega človeka« je že marsikoga obogatila — ali tudi upropastila. »Zakaj podzemlje« hoče priti tudi na svoj račun. Filatelija in kriminal sta imela že od vsega začetka sovražne odnose. Odkar so na svetu zbiralci znamk, jih spremljajo tudi ponarejevalci — ki so jim posebno pri srcu kajpada drage zbirke. Pred nakupom ponarejene znamke obvaruje kupca eno samo sredstvo: majcen žig izkušenega ocenjevalca, ki jamči za pristnost na hrbtni strani znamke.

Prefrigani kujoni si pomagajo zato drugače: na prelomu stoletja je prišel v neki pariški hotel gost, katerega inkognito so kmalu prezračili. Bil je kralj Marie I. iz Sedanga, neznatnega kraljestva na kitajski obali. Vladar je začel kaj hitro na široko trgovati z znamkami svoje deželice in si nabral lepe milijone. Ko se je naposled izkazalo, da kraljevine Sedang nikoli ni bilo in je ni in da so znamke čisti produkt bujne fantazije, je bilo že prepozno: o Njegovem Veličanstvu ni bilo ne duha ne sluha.

Temu dobičkaželjnemu pustolovcu stoji ob boku zločinec iz strasti. Leta 1892 so našli zbiralca Gastona Leroixa umorjenega v njegovem pariškem stanovanju. Vse je ostalo nedotaknjeno, le iz albuma je izginila dragocena havajska znamka. Ko je policija odkrila in aretirala morilca, Hectorja Girouxa, je priznal: »Brez te znamke nisem mogel več živeti.«

Kri je tekla tudi 21. septembra 1926 v Egiptu. V Port Fuadu so štiri ljudi do smrti pomendrali pred pošto, ki je prodajala posebne znamke v nizki nakladi. Naklada je bila 3000 — ljudi se je gnetlo nad 10 tisoč.

Ponarejevalci znamk se udejstvujejo na vseh kontinentih. Vendar tudi države ponarejajo znamke, sicer ne zato, da bi zaslužile, ampak v politične namene, ali med vojno, da bi zmedle sovražnikovo pošto. Nemčija, Anglija in skoraj vse druge evropske države so med vojno ponarejale veljavne sovražnikove znamke, da bi svoje propagandno gradivo neopazno tihotapile v normalne poštne kanale. Mimo tega pa so tajne službe izdale še vrsto propagandnih znamk za sovražne dežele; opremljene le z majhnimi, a učinkovitimi spremembami naj bi vplivale na razpoloženje prebivalstva. Najbolj znani primeri so: Hitlerjeva in Witzlebnova znamka na zavezniški strani in Stalinova na nemški. Britanski Secret Service je dal v obtok za nemško fronto tudi Frankovo in Himmlerjevo znamko, ki naj bi pomagali razplamteti rivalstvo med tekmecema.

Povojni čas je filatelijo obogatil še za eno redkost; falsifikat falsifikata! Ko je prišla ob koncu vojne iz ZDA znamka s Hitlerjevo mrtvaško glavo, je bilo povpraševanje večje od zaloge. Leta 1947 so zatorej v ZDA vlili nove plošče te potvorbe — ki je bila resda obrezana in ne več nazobčana.

Računajo, da je danes na svetu — brez potvorb — 190 tisoč različnih znamk. Zbirke, kakršno je imel »Monsieur Philippe«, torej najbrž ne bo nikoli več in tega se zaveda sleherni zbiralec. Pa vendar zbira dalje, ker ga veseli, ali ker si obeta dobiček, ali celo samo zato, ker mu je to predpisal zdravnik kot zdravilo proti enoličnosti vsakdanjega dne. Če znamk sploh ne bi bilo — bi jih morali, torej na vsak način iznajti! Zaposlitev s povečevalnim steklom in pinceto zagotavlja mir in hkrati nemir: mir večernega »konjička« in nemir fantazijskih potovanj v daljne dežele, nemir lova na redkosti. Najsi zbira zaradi veselja ali dobička, zbiralec se razveseli lepote vsakega novega pisanega papirčka. Na pisemskih kuvertah in razglednicah pa tekmujejo tudi umetniki vsega sveta v neprestani konkurenci. Kje so najlepše znamke? V tej plemeniti tekmi bi rada zmagala vsaka dežela. Pred letom je ameriška revija

Stalin — kraljica

Witzlebnova znamka je bila samo britansko povračilo za nemško potvorbo. Graverji v nemških koncentracijskih taboriščih so namreč na neki britanski znamki zamenjali portret kraljice (matere) Elizabete s Stalinovim, razen tega pa še sovjetski zvezdi z židovskima in prvotni napis s teheranskim datumom.

»Life« ponatisnila 327 najlepših in najbolj posrečenih modernih znamk iz 30 različnih dežel Vzhoda in Zahoda. Jugoslavija je ob tem dobila neuradno priznanje, da so njene znamke med najlepšimi, saj je »Life« serijo znamenitih mož iz naše kulturne in znanstvene preteklosti, ki je izšla leta 1957, uvrstil med deset najlepše izdelanih znamk vseh časov na svetu.

(Po Sternu)

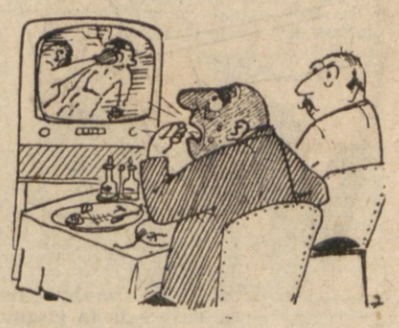
To se pripeti samo...

... V KALIFORNIJI: Najnovejši šport je skakanje po kanvasu in se mu mlado in staro z užitkom predaja. Baje je zelo zdravo in zbija odvečne kilograme. V Los Angelesu je že 200 tovrstnih telovadnic.

...V ANGLIJI: Na denarno kazen je bil obsojen lastnik psa, ki je prišel štirikrat na policijo povpraševat po svojem »izgubljenem« psu, čeprav je medtem dvakrat nosil psa s seboj pod pazduho.

... V ITALIJI: Združenje gostilničarjev je resno svetovalo lastnikom ribjih restavracij, naj med obedom izključijo predvajanje televizijskih programov, ker se je zgodilo, da je pri prenosu razburljivega boksarskega srečanja nekaj gostov pogoltnilo ribje kosti.

BORIS KRANJC:

PRSTAN Z BRILJANTOM

»Vsi možje so nezvesti.«

»Meni je mož zvest.«

»Vsak mož vara svojo ženo,« je vztrajala Marjeta.

»Ne, moj mož mi je zvest. Veš, ampak včasih kar želim, da bi ga katera ženska zapeljala! Jezi me misel, da sem edina na svetu, ki sem ga pobrala, kot pravimo, in da za nobeno drugo ni dovolj privlačen. Nimam predsodkov in zato bi bila srečna, če bi se primerilo, da bi me prevaral — kajpada popolno.«

Marjeta je komaj opazno dvakrat, trikrat odkimala in se nasmehnila, rekla pa ni ničesar.

Toda Olgo je očitno obšla nova misel, ki jo je navdušila: »Marjeta, kaj če bi poizkusila ti? Glej ta prstan z briljantom, vreden je trideset tisočakov! Vem, da si ga želiš — kajne? Čuješ, podarim ti ga, ako zapelješ Ivana! Daj, staviva! Od tebe zahtevam, da mi boš iskreno priznala resnico: — tako in tako je bilo. Jaz tvegam ta prstan, ti, navsezadnje — ničesar. Verjemi, oba bom imela rajši, Ivana in tebe, če boš uspela, in zares mi ne bo žal prstana. Končno, ako nimam jaz predsodkov, zakaj bi jih imela ti! — No, Marjeta, reci, da stava velja!«

Marjeta je bežno pogledala ponujeno desnico svoje prijateljice, potem pa se je zazrla v njene oči. Ni dvoma, Olga je mislila resno. In tak prstan si je resnično želela, saj bi si ga nikoli ne mogla kupiti s plačo male nameščenke v knjigovodstvu neznatnega podjetja. A Ivan? (Skušala se je čimbolj natančno spomniti, kakšen je.) Visok, suh, plešast štiridesetletnik z malce upognjenim hrbtom, vedno nekoliko zamišljen ter resnobno žalosten. Kako neznansko smešen mora biti kot ljubimec! Odvratno je bilo že pomisliti, da bi morala prenašati njegove poljube... Končno, saj bo vse hitro minilo — kot kratka zoprna operacija. Vdala se mu bo v temi in malce opita, — da, namenoma se bo prej opila, in ves čas bo mislila na docela vsakdanje stvari, postavim, na kriminalni roman Agate Christie, ki ga je nedavno prebrala. Kdo ve, nemara se bo pozneje samo zabavala ob spominu na pustolovščino in si pri tem veselo ogledovala prstanec z bliščavim kamnom na gladkem zlatem obročku. Olga je prismoda, kajpada, in očitno bo res bolj spoštovala svojega moža, ko bo vedela, da je bil tudi neki drugi ženski, kot se je izrazila, dovolj privlačen.

Na glas pa je vprašala:

»In me ne boš zasovražila, če... Mislim, da sva si dobri prijateljici, a vsaj jaz cenim to najino prijateljstvo, pa bi zares obžalovala...«

Olga jo je nestrpno prekinila:

»Narobe, narobe! Ravno zato, ker si moja najboljša prijateljica, hočem, da ti poizkusiš in da ostane vse le najina skrivnost. In tudi prstana mi ne bo žal, ako ga boš nosila ti. Ali res ne vidiš, da te že moledujem in da ne smeš odbiti moje prošnje?«

»In kako misliš urediti stvar, da bo vse videti naravno in da tvoj Ivan ne bo opazil improvizacije?«

»Torej pristaneš! Daj mi roko! In da veš, stava velja! — Drugo vse prepusti meni! Ivan ni neumen.

toda v drugačnem smislu. Po tej plati pa je neizkušen in nedolžen, skratka pravi teliček. Ha-ha, kako bo zabavno! Ubogi Ivan! Veš, organizirala bom izlet na Pohorje prihodnjo nedeljo. Dotlej bo vse pripravljeno — naš stari nahrbtnik, sir, pršut... imaš rada pršut? — in tudi Ivan. Psihološko, namreč. Ti pridi ob enih popoldne. Seveda — našla bom kak primeren izgovor — nenadni glavobol ali kaj podobnega. Oditi bosta morala torej sama. Potem, Marjeta, pa boš morala ti prevzeti režijo...«

»Danes je sreda, danes je sreda,« je venomer ponavljala Marjeta, ko je stopala navzdol po stopnišču.

Prišla je nedelja — nedelja z modrim nebom in igrivimi belimi oblački, mila in prijazna junijska nedelja. Vse je bilo tu — nahrbtnik, glavobol, Ivan v zimskih čevljih. Ko sta odhajala, je Olga gledala za njima z okna svoje spalnice, nagibaje se preko lončkov s cvetočimi pelargonijami.

Peljala sta se z vzpenjačo, potem sta obiskala tri planinske domove. Uro pred mrakom sta se začela vračati proti domu.

Marjeta je bila opita, a samo malo. Držala je Ivana za roko in polglasno pela, pogledovaje nanj od časa do časa. Brž ko sta zgodaj popoldne zgoraj na vrhu izstopila iz kabine vzpenjače, je opazila na njem spremembo. Njegov obraz se je zvedril in ves je postal mlajši in lepši. Pripravila ga je celo, da je v igri tekel za njo, hoteč jo ujeti, pri čemer mu je smešno poskakoval nahrbtnik, obešen prek leve rame. Pozneje, ko je pil, je postal malone zgovoren, in ves čas obeda ji je govoril o mikavnostih zbiranja starih kovancev ter o svoji numizmatični zbirki. Ne, nikoli ni Marjeta videla Ivana takega... tako skoraj otroško sproščenega. Sama ni vedela, zakaj je občutila rahlo radost ob misli, da je najbrž ona sama vzrok te dobre spremembe. Bilo ji je, ko da so ji povedali nekaj silno laskavega zanjo. spričo česar jo je prevzelo nekakšno nedoločno notranje navdušenje.

Ali ne bi šla raje peš v dolino? Ivan se ni upiral in se je tiho smehljal, — da, Marjeta je opazila, da se je vselej radostno nasmehnil, kadar koli jo je pogledal. Sem ter tja ga je prijela pod roko, ali pa je obstala, da se je prvi spustil po nevšečni strminici in potem čakal, da mu je z rahlim krikom zletela v naročje. Nato sta spet skupaj nadaljevala pot z roko v roki.

Nenadoma je Marjeta potožila, da je lačna in da bi se rada malce odpočila... Stopila sta s steze in našla zakrit mahovit prostorček trideset metrov vstran. Ko sta sedla in je Ivan v prvem mraku odvezoval svoj nahrbtnik, je Marjeta legla na hrbet in podvila roke pod glavo. Nato je preprosto in skorajda proseče nežno dejala: »Ivan, poljubi me!«

Ivan jo je malone začudeno pogledal. Marjetine oči so bile mile, njen nasmeh dobroten in hipoma je občutil, da mora poljubiti ta usta, da mora poljubljati te oči, ta lica, to čelo, te lase in da bo šele zdaj resnično... ah, neskončno srečen.

In je storil tako. Potem je v tesnem, drgetajočem Marjetinem objemu postal njen ljubimec.

Preden je Ivan odklenil vrata svojega stanovanja, je Marjeta Ivana zadnjič poljubila. Spet je bil resnoben, spet mu je pogled zavesila rahla otožna mrakobnost. Pred temi vrati, na katerih je prečital svoje ime na medeninasti ploščici, se je končavala bajka.

Olga ju je pričakala vsa hrupna in že na moč nestrpna. Medtem ko je Ivan v kuhinji odložil nahrbtnik in sezul čevlje, je odvedla Marjeto v spalnico, objemajoč jo z desnico prek ramen. In tam je vprašala, še preden je Marjeta sedla: »No, kako je bilo? Ali ti lahko izročim prstan?«

Marjeta je gledala njen očitno razburjeni obraz, toda brez slehernega občutka krivde, čeprav se je ves čas zavedala, kaj se je zgodilo med njo in Ivanom. Nato je mirno opazovala, kako je Olga snela svoj prstan z briljantom in kako ji ga moli nasproti.

Prstan z briljantom! Nikoli, nikoli ga ne bo mogla kupiti... Le zakaj si tako vroče želi... tak prstan kot je tale, ki se iskri v svetlobi lestenca?!

Potem je narahlo odkimala z glavo in — očitno razočarana ter kakor da je močno utrujena — dejala: »Olga, če ti je žal, prosim, oprosti, — toda — nisem uspela. Pomisli, Ivan ti je resnično zvest!«

Olga se je zasmejala, — glasno, kot je nasploh vse delala s hrupom. In ko je natikala prstan z briljantom na svoj prstanec, je, s težavo kroteč glas, vzkliknila srečna in zadovoljna: »O, tak tepec, tak tepec! — Toda prav sem le imela jaz!«

Ilustrirala Lidija Osterc

HEINZ SCHARPF:

Berači

Na cerkvenem stopnišču so sedeli štirje berači, razcapani in pisani, kakor to zahteva njihov poklic. Prvi je bil nem, drugi gluh, tretji slep, četrti hrom. Sonce jih je neusmiljeno žgalo, a niso se znojili, kajti le delo razgreje Sicilijanca.

Tedaj je iz cerkve prišel peti berač, pravi bebec, ki mu je — kakor Italijani pravijo — manjkalo kolesce in je bil očitno zadovoljen s svojo zaostalostjo. Režeč se, je sedel k ostalim na svoje stalno mesto. Vseh pet je zdaj čakalo na božji blagoslov, ki jim je dan za dnem padal v naročje v obliki zvenečega drobiža.

Prav ko so se razmajali zvonovi v zvoniku, je skupina turistov zapuščala cerkev. Pred portalom jih je vodič zbral in jim podal zgodovinski oris, nato so se tujci razgubili po stopnicah, ne da bi pogledali ali obdarovali berače.

Brž ko so se oddaljili, je gluhec dejal: »Si jih slišal, katko so zabiti.«

»Se zmenili se niso za nas«, je dodal nemi.

»Samo požrešnost in pohlepnost sem jim videl na obrazu,« je ugotovil slepec.

Hromi se je razburil: »Najraje bi bergle za njimi vrgel!«

Peti berač je molčal. Idiotsko se je režal predse. V žepu je tiščal tisočlirski bankovec, ki ga je bil dobil od turističnega vodiča, da bi ga razdelil beračem pred cerkvijo. Naj mar daje denar gluhcu, ki ni gluh, nememu, ki ni nem, slepcu, ki ni slep, hromemu, ki ni hrom? Ne, si je rekel, saj vendar nisem neumen.

Prevedel LUKA ŠMUC
Ilustrirala LIDIJA OSTERC

ZAKAJ TAKO?

Če sta na en mah — vsak dan dve možnosti
— za Vaše belo in pisano perilo odlično sredstvo za pranje
— za Vas in Vašo družino 1755 dobitkov
če boste v gospodinjstvu uporabljali za pranje in čiščenje — PLAVI RADION

IZREŽITE ZATO V TEH DNEH
kar največ naslovnih strani z zavitkov Plavega Radiona (brez kartona)

NA VSAKEM IZREZKU NAPIŠITE
Vaše ime, priimek, natančen naslov (s tiskanimi črkami)

DO 27. POŠLJITE
vse izrezke hkrati v eni kuverti
na naslov SAPONIA — OSIJEK

7. V NASLEDNJEM MESECU PRIČAKUJTE —
izide VIII. nagradnega žrebanja

SAPONIA — OSIJEK

Izreki

Tragedija staršev je, da zahtevajo od svojih otrok tisto, kar jim pri lastnih starših ni bilo všeč.

•

Rešiti uganko življenja, se pravi, živeti po splošnih načelih in ustvariti nekaj svojstvenega.

•

Ljudje se smejemo pravzaprav sebi, ko opazujemo opice, saj so nam najbolj smešne prav tiste njihove kretnje, ki so našim najbolj podobne.

•

Če je os življenja ljubezen, njeni ležaji pa razum in fantazija, so kolesa previdnost, smer pa uspeh.

•

Nekateri si tako želijo videti svoje ime natisnjeno, da so srečni že — če ga preberejo med žalujočimi ostalimi.

•

Ne sodimo človekovega duha po velikosti telesa.

•

Ljudje, ki radi očitajo, pogosto v očitkih opisujejo svoje slabe lastnosti.

•

Najboljše maščevanje našim nasprotnikom je naš uspeh.

•

Mnogo ljudi nihče več ne graja, toda ti so že vsi mrtvi.

•

Prvi človeški izdelek je bil orodje, da je lahko z njim izdelal orožje.

•

Če hočeš od lažnivcev izvedeti resnico, jim ne smeš pokazati, da veš, kdaj lažejo.

•

Navadno ni preveč hraber tisti, ki mnogo govori — pravega junaštva je treba včasih za trenutek molčanja.

•

Mali ljudje imajo najbolj pokončno držo.

•

Prilagajanje drugim ljudem ni bistvo slabičev, njihovo bistvo je, da se njim nihče ne prilagaja.

•

Lep obraz je dostikrat dobra reklama za slabo vlogo.

•

Kaj je sreča? Dobra juha, postelja in zdravje. To je že veliko. (Th. Fontana)

Misli o ljubezni

Ljubezen, kakor jo zapažaš v družbi, ni drugega kot izmena dveh domišljij in stik dveh kož — povrhnic. (Champfort)

•

Ljubezen je izmed vseh strasti najmočnejša, saj napada istočasno glavo, srce in telo. (Voltaire)

•

Ljubezen je edina strast, plačljiva z denarjem, ki ga kuje sama. Je kot vročica, pojavi se in izgine, ne da bi imela pri tem najmanjši delež. (Rousseau)

•

Strgajte ljubezni njeno krinko z obraza in vrnili boste človeštvu mir. (Rousseau)

•

Ljubezen dá duha; vzdržuje se z duhom. Za ljubezen je potrebna spretnost. Vsak dan izčrpava načine ugajanja; in vendar je treba ugajati — in tudi ugajamo. (Pascal)

•

Čim več ima kdo duhovitosti, tem več izvirnih lepot odkrije. Ne sme pa biti zaljubljen; kajti kdor ljubi najde eno samo. (Pascal)

ED MC BAIN: OB OSMIH ZVEČER

— 121 —

»Kje ga lahko dobim?«

»Dal vam bom njegovo telefonsko številko. Lahko mu telefonirate na dom. Če ga ni tam, je gotovo pri svojem dekletu. Ljubko dekle. Ime ji je Felicia. Nekoč jo bo gotovo poročil.«

»Kje stanuje?« je vprašal Hawes.

»V lepem stanovanju v mestu. V enem izmed hotelskih stanovanj z več sobami. Zelo lepo. Rad dobro živi. Jaz, meni bi bila vsaka luknja dobra. Toda Jo ni tak. On je... dober fant, veste. Rad ima lepe stvari.«

»Povejte mi številko telefona,« je prosil Hawes.

»Telefonirate lahko kar tukaj v kuhinji. Telefon imamo. Veste kaj, ali greva lahko ven od tod. Ne samo zaradi gostov, v tej jazbini je vroče kot v peklu.«

Odprl je vrata in že sta odšla proti kuhinji.

»Vsak večer je tako,« je rekel George. Prepolno. Dajemo jim najboljše, kar imamo. Vredno je. Toda, fant, dosti dela je. Dosti dela ves čas. Naj potrkam,« je dodal in potrkal po lesenem pultu.

Hawes je stopil v kuhinjo za njim. V kuhinji je bilo zelo vroče, zaradi vročine in razgretih štedilnikov in zaradi hitrega, divjega govorjenja.

»Tamle je telefon,« je pokazal George. »Številka je 2-4523.«

»Hvala,« je rekel Hawes.

Stopil je k telefonu in spustil kovanec. Nato je zavrtel številko. Počakal je.

»Hotel Riverdix,« se je nekdo oglasil.

»Joa Corta, prosim,« je rekel Hawes.

»Zvezala vas bom z njegovo sobo, sir. Trenutek prosim.«

Hawes je čakal. Telefonistka je pozvonila.

»Obžalujem, sir. Nikogar ni.«

»Poizkusite znova,« je rekel Hawes.

»Da, sir!« Poizkusila je ponovno. In še in še in še. »Obžalujem, sir,« mu je rekla, »še vedno se ne oglasi.«

Hawes se je zahvalil in odložil slušalko.

Ko je stopil iz kuhinje, je spet naletel na Georga.

»Ni ga doma.«

»Oh, škoda. Telefonirajte njegovi deklici. Felicia Pannet. Tudi ona stanuje v Isoli.«

»Kje?« je vprašal Hawes.

»Naslova ne vem. Nekje v centru. Morda na trgu. Da, prav tam. Na severni strani.«

George se je obrnil h gostu: »Da, sir, ali bi hoteli pogledati jedilni list?«

— 122 —

Felicia Pannet je bila hladna ženska

— 123 —

»Prinesite mi slanino in paradižnik na opečenem kruhu,« je rekel moški, »in skodelico kave.«

George se je obrnil proti hodniku, ki je vodil v kuhinjo. »Slanino in paradižnik,« je zavpil. »Zapiši, enkrat.« Potem je pristopil k Hawesu. »Kako bom srečen, ko bo dan mimo. Veste, kaj bom storil?«

»Kaj?« je rekel Hawes.

»Da se le množica razide čez kakšne pol ure, stopim na vrček piva. Morda bom tam sedel in pil vso noč. Tako sem žejen, da bi ga lahko zvrnil cel sodček. Ne morem dočakati. Še pol ure ali malo več in že me ne bo več tukaj.«

Ko je omenil Hawesovega sovražnika, čas, je Hawes podzavestno pogledal na zapestno uro. Manjkale so tri minute do sedmih.

Še eno uro imamo časa.

»Hvala,« je rekel Georgeu in odšel iz restavracije.

Zunaj je premišljal, kaj naj stori. Dekle stanuje na trgu sredi Isole. Naj gre tja? Je vredno? Recimo, da Joa ni tam. Morda je tam, vendar ne more ugotoviti istovetnosti slike. Ali bodo imeli še dovolj časa da preprečijo umor? Spet je pogledal na uro.

Sedem ura. Je še čas? Ali ga še lahko poiščejo? Ali mu lahko še preprečijo umor ženske, katerakoli je že?

No, kaj naj sicer stori? Naj gre nazaj na postajo v policijsko sobo in naj počaka, da ura mine? Naj poseda s fanti, medtem ko meri morilec v tarčo, naravna samokres in sproži?

Kaj hudiča naj drugega stori? Če pohiti in sproži sireno, da bo imel prosto pot, bi mogel biti tam čez deset minut. Še deset, da se pogovori z Joem — če je tam — in potem deset, da se vrne na policijo. Ob 7.30 h bi bil lahko spet v pisarni. Morda pa bo Jo identificiral sliko? Morda, morda, morda...

Hawes je stopil v trgovino, naravnost k telefonu. Poiskal je naslov Felicie Pannetove, ga našel in se odločil, da ji bo telefoniral. Če Joa Corta ni tam, mu bo povedala in mu tako prihranila pot.

Tiho je ponovil številko, stopil v govorilnico in jo zavrtel. Zabrnelo mu je v ušesih, ker je bilo zasedeno.

Odložil je slušalko in čakal. Potem je številko spet zavrtel. Še je bilo zasedeno.

Prekleto. Zapravljal je čas. Če je zasedeno, je nekdo doma. Prav gotovo ne more prečepeti zadnje ure v govorilnici. Spet je odšel iz trgovine v policijski avto.

Pognal je avto od robnika in navil sireno.

— 124 —

14.

Trg Nathan Hale je delil Isolo skoraj na polovico. Bil je trgovsko središče mesta. Na njem se je dvigal kip domoljuba. Trg so obkrožale s svojo živahno dejavnostjo lepe trgovine, knjigarne, trgovine z mešanim blagom, izložbe z razsvetljenimi avtomobili, hoteli in nov, velikanski športni stadion. Vročina ni prizadela živahnosti in tempa, ki jo je spremljal, ker vročina le redko prizadene obtok denarja.

In vendar, Nathan Hale je s samozadovoljstvom gledal na trgovanje, ki ga je obkrožalo, četudi se je zdelo, da gleda čez in preko njega kot v usmiljenih minulih časih, ko so ljudje morali skrbeti zgolj za revolucije. Državljani so kot vdani podložniki posedali na klopeh okoli spomenika, krmili golobe, brali časopise ali opazovali dekleta, ki so v lahkih poletnih oblekah hitele mimo. Meščani so najraje preganjali čas s tem, da so opazovali lahko oblečena dekleta. Tudi na to vročina ni mogla vplivati.

Tudi Hawes se je za trenutek ustavil in opazoval dekleta v tenkih oblekah, ker ga je promet na trgu zadržal. Spet je imel prosto pot, sirena je zatulila, pognal je avto in že so bila dekleta za njim. Nato je kar po dveh kolesih zavil okoli ovinka in ustavil avto pred hišo Felicie Pannetove. Postavil je avto ob pločnik, vzel ključe, zaloputnil vrata in zbežal v vhodno vežo po stopnicah tako, da je po dve in dve preskakoval.

Na ploščici z zvonci je pisalo: Felicia Pannet. Hawes je pritisnil na gumb. Počakal je z roko na kljuki notranjih vrat. Vrata so zaškripala, ključavnica je škrtnila, Hawes je odrinil vrata in stopil v vežo pritličja. Na koncu veže je bilo dvigalo. Že je šel proti dvigalu, ko se je spomnil, da ni pogledal, katero številko ima Felicijino stanovanje. Preklinjal je in mrmral: kdor nima v glavi, ima v petah. Vrnil se je k vhodnim vratom, jih odprl in odčital številko stanovanja na plošči: 63.

Spet je šel k dvigalu, pritisnil na gumb in čakal. Lučka mu je pokazala, da je dvigalo v sedmem nadstropju. Čakal je. Kazalo je bilo pokvarjeno ali pa lift ni delal. Znova je pritisnil na gumb. Dvigalo je mirovalo v sedmem nadstropju. Mislil si je, da se dve debeli ženski pogovarjata o artritisu. Ena stoji v dvigalu in ima odprta vrata, druga pa išče ključ stanovanja po torbi. Morda raznašalec odnaša mesečno špecerijo iz dvigala v neko stanovanje, zato je zagozdil vrata dvigala z vozičkom za razvažanje. Spet je pritisnil na gumb. Prekleto, dvigalo se uporno ni hotelo premakniti. Hawes je pogledal na uro in stopil po stopnicah.

Zasopel in ves premočen je prišel v šesto nadstropje. Poiskal je stanovanje 63, ga našel in pritisnil na črni zvonec, ki je bil na podboju. Nihče ni odprl vrat. Spet je pozvonil. Ko je pritiskal na zvonec, je zaslišal brnenje dvigala in videl, kako je razsvetljena kabina švignila mimo njega navzdol.

— 125 —

»Kdo je?« je nekdo vprašal iz stanovanja. Bil je nizek, hladen ženski glas.

»Policija,« je rekel Hawes.

Nekdo je stopil proti vratom. Loputa kukalne line se je zaprla in pri tem podrsnila ob kovino. Za tistega, ki je bil na zunanji strani, je bila lina le svetla ploskev. Ženska v stanovanju pa je lahko gledala skoznjo in je Hawes ni mogel videti.

»Nisem oblečena,« je rekel glas. »Počakati boste morali.«

»Prosim, pohitite,« je rekel Hawes.

»Oblekla se bom, brž ko bo mogoče,« je rekel glas in Hawes je čutil, da je jezna. Kukalna lina se je spet zaprla. Hawes se je naslonil na zid nasproti vratom in čakal. Na hodniku je bilo vroče. Zbrani duhovi dneva so se mešali z duhom po kuhinji v restavraciji, vsi po vrsti so se mešali z vročino in mu dražili nosnice. Potegnil je robec in se useknil. Ni pomagalo.

Kar na lepem je ugotovil, da je lačen. Od poldneva ni še ničesar zaužil. V tem času je marsikaj obletal, pa mu je godrnjal želodec.

Kmalu bo minilo, tako ali drugače. Potem bo lahko šel domov in se obril, oblekel čisto belo srajco in sivo kravato in šel po Christino Maxwellovo. Ni ji obljubil, da jo bo peljal na večerjo, pa jo bo vseeno. Pila bosta velike kozarce osvežilnih pijač z ledom. Plesala bosta v ritmu glasbe v lokalih ‚Ledena gora' in ‚Dvanajst ledenih sveč', ki imata klimatske naprave. Potem bo spremil gospodično Maxwell domov in se pogovarjal z njo o Antarktiki ob kozarčku dobre pijače.

Vse skupaj se mu je zdelo čudovito.

Ko bi le delal za kakšno reklamno ustanovo, je pomislil Hawes, bi bil že ob petih odšel iz pisarne in bi se sedaj potapljal v kadi martini...

Čas.

Pogledal je na uro.

Sveti bog, kaj se, hudiča, tako dolgo oblači. Spet je nepotrpežljivo segel proti gumbu in hotel pritisniti nanj, ko so se vrata odprla.

Felicia Pannet je bila gotovo najbolj hladen človek, kar jih je srečal ta dan. Ves teden. Vse leto. Ni bilo druge besede zanjo. Bila je hladna. Bila je, kot bi tistih nekaj ničvrednic, ki jih je poznal, reklo, ledena.

Imela je ravne na kratko pristrižene lase, ki so ji štrleli, da je bila videti kot pajek, stenica ali kakšna druga žuželka. Kakor koli

— 126 —

že pravijo tej pričeski, so bili lasje izredno kratki razen vitic, ki so ji padale na čelo.

Imela je modre oči. Ne toplomodre. Imele so tisto modro barvo, ki jo včasih opaziš na svetlopolti blondinki ali irskem rdečelascu. Takrat svetli lasje omehčajo grobo modro barvo, lasje Felicie Pannetove pa so bili črni, kot bi privreli iz vodnjaka s črnilom, da je temperatura njenih oči padla precej pod ničlo.

Tudi njen nosek je bil kratek kot njeni lasje. Bil je ljubek, da bi ga Hawes lahko spoznal na sto korakov. Feliciin nos je bil izrazit, amerikanski. Hladen nos za hladno žensko. Imela je bleda, tenka usta brez rdečila. Hawes je samo za trenutek pomislil na Charlesa Addamsa.

»Obžalujem, da sem vas pustila čakati,« je rekla Felicia. Toda v njenem glasu ni bilo nobenega obžalovanja.

»Že prav,« je rekel Hawes. »Ali lahko vstopim?«

»Prosim.«

Ni zahtevala, da se izkaže. Šel je za njo v stanovanje. Oblečena je bila v svetlomoder pulover in črno krilo. Jeziki na bledomodrih sandalih so ji segali med velike palce. Nohte na nogah in dolge, skrbno negovane nohte na rokah je imela živordeče pobarvane.

Tudi stanovanje je bilo hladno kot ženska. Hawes ni bil izvedenec za moderno pohištvo, toda vedel je, da ga ni kupila na Chrichton aveniji. Bilo je pohištvo, ki ga moraš posebej naročati in potem čakaš nanj vsaj devet mesecev. Bilo je razkošno stanovanje.

Felicia je sedla.

»Kako vam je ime?« je vprašala.

Nosljala je kot vsi ljudje iz Harvarda, kar je bil Hawes že večkrat opazil. Vedno je mislil, da je profesor jezika v Harvardu človek, ki govori skozi nos in ker ga njegovi dijaki skušajo posnemati, je vzgojil generacijo mladih ljudi, ki bolj govorijo skozi nos kot skozi usta. Zelo ga je presenečalo, da govori ženska prav tako. Mikalo ga je, da bi jo vprašal, če je diplomirala na Harvardski univerzi.

»Ime mi je Hawes,« je rekel, »detektiv Hawes.«

»Naj vam rečem detektiv Hawes ali gospod Hawes? Kako?«

»Kakor želite. Le ne...«

»Da me le ne boste povabili na pozno večerjo,« je zaključila, ne da bi se nasmehnila.

»Hotel sem vam reči,« je rekel Hawes suho, jezen, ker je mislila, da se je hotel poslužiti starega trika, »da ne zapravljajte mojega časa«.

Felicia Pannet ni spremenila izraza na obrazu, čeprav jo je zavrnil, samo obrv je dvignila. »Nisem mislila, da vam je čas tako dragocen,« je rekla. »Kaj bi radi?«

PUSTOLOVŠČINE CISCA KIDA 3

KAKO PRIPRAVLJATE SUHO SOČIVJE?

Suho sočivje ni slabo in tudi težko prebavljivo ni, samo če ga znate dobro pripraviti. S svojim okusom in prijetnim duhom so suhi grah, leča in fižol raznih vrst dobrodošla zamenjava za vsakdanji krompir.

Ali znate suho sočivje kupiti, spraviti in pripraviti?

1. Spravite ga v omaro kot špecerijo, ne hranite ga pa iz leta v leto. Postalo bi pretrdo in napadel bi ga mrčes.

2. Suho sočivje pred kuho namakajte, a nikoli dlje kot dvanajst ur; sicer se začne kisati in ga je težko prebaviti.

3. Suhi grah, leča in fižol bo laže prebavljiv, če mu sredi kuhe premenjate vodo.

4. Lečo ali fižol je laže pretlačiti v kašo, dokler sta še zelo vroča.

5. Kako dolgo se bo suho sočivje kuhalo, ni moč določiti vnaprej. Njegova trdota je odvisna od podnebja, kjer je raslo, in od časa, ko je bilo pobrano. Treba bo pač večkrat poskušati.

6. Ne solite preveč! Voda med kuhanjem izhlapi, vsa sol pa se nabira v fižolu.

7. Ne mislite, da suho sočivje samo napolni želodec. Ima znatno hranilno vrednost: v sto gramih suhega sočivja je več ogljikovih hidratov in beljakovin kot v isti količini mesa. Sto gramov mesa da 170 kalorij, ista količina suhega sočivja pa 350.

8. Lahko je spoznati, če je fižol letošnji: tedaj je napet, sveti se, da se pregrizniti in ima okus po moki. Fižol od prejšnjega leta pa je moten, naguban. Če ga pregriznemo, se nepravilno nalomi in je slabega okusa.

LEČA (za 4 osebe):

40 dekagramov leče
10 dekagramov presnega masla
10 dekagramov sardel
strok česna, sol
5 žlic olja

Namočeno lečo dajte kuhat v mrzlo slano vodo; kuhajte jo do mehkega (ne manj kot pol ure). Odcedite jo. V ponvo dajte olje in narezan česen; ko je razbeljeno, pa še lečo. Popražite jo. Sardelam odstranite repke in hrbtenjačo, zdrobite jih in pomešajte, po potrebi še dosolite. Česen vzemite ven in ponudite jed zelo vročo.

BEL FIŽOL S SKORJICO:

40 dekagramov suhega fižola
2 veliki čebuli
3 žlice olja
25 gramov masla, sol
poper, drobtine

Namočen fižol skuhajte in odcedite. Narežite čebulo. V ponvi razgrejte olje, ko čebula v njem zarumeni, dodajte fižol in ga popoprajte. Vsujte ga v pekačo, potresite z drobtinami, naložite na vrh koščke presnega masla in dajte za deset minut v pečico peč.

GRAHOVA KAŠA Z JAJCI:

40 dekagramov suhega graha
8 jajc, 2 čebuli, 2 korenčka
šopek jušne zelenjave
10 dekagramov slanine, sol, poper
velik kozarec mleka
5 dekagramov presnega masla
kis

V loncu skuhajte namočen grah, narezano čebulo in korenček, jušno zelenjavo, slanino, sol, poper. Kuhanega pretlačite, pred tem pa odvzemite zelenjavo in slanino. Grahovo kašo mešajte in prilivajte vroče mleko, nato dodajte maslo. Kaša naj ne bo ne pregosta ne preredka.

Jajca skuhajte tako:

V ponvo, do treh četrtin napolnjeno z vrelo vodo, vlijte kozarček kisa (ne vinskega). Ko voda zopet vre, ubijte vsako jajce najprej v skodelico, da se prepričate, če je rumenjak res svež. Če ni, ga spravite za v kako testo. S skodelico se kar najbolj približajte kipečemu kropu in jajce hitro izpraznite vanj. Takoj se strdi. Kunajte ga dve minuti in pol in ga vzemite iz kropa s penovko. Vsa jajca skuhajte tako in položite na grahovo kašo.

RDEČ FIŽOL PO STAREM:

30 dekagramov rdečega fižola
5 dekagramov masla, 2 dkg in pol moke
kozarec dobrega rdečega vina
15 dekagramov slanine
sol, poper, jušna zelenjava

Fižol namočite in ga dajte kuhat v veliko posodo slane mrzle vode. Zaradi lažje prebave ga lahko sredi kuhanja vzamete iz prve in daste kuhat v drugo slano vodo, ki pa mora biti vrela. Kuhajte ga, dokler se ne zmehča, ne sme pa biti že razpokan. Presno maslo vdelajte z moko. V ponvo denite fižol, zmes masla in moke in šopek zelenjave. Maslo naj se stali, počasi mešajte kakih deset minut, da se fižol prepoji z maslom. Slanino narežite na večje kocke in jo scvrite, da nalahno zarumeni. Primešajte jo fižolu, solite, poprajte in prilijte kozarec dobrega rdečega vina. Kuhajte še kake pol ure ob malem ognju, da se tekočina malo pokuha. Preden daste jed na mizo, vzemite iz nje šopek jušne zelenjave. Če se vam jed zdi pregosta, prilijte več vina. Kaka kračica ali sploh kaj prekajenega jed še izboljša!

BRALKE SVETUJEJO

DOBRA KROMPIRJEVA SOLATA

Najbolj nerada kuham večerjo v nedeljo zvečer. Velikokrat nimam dovolj mesa, ki bi z njim postregla družini, pa še kruha je bolj malo pri hiši, tedaj si pomagam s tole solato. Dopoldne naredim majonezo iz enega ali dveh jajčk, kakršna je pač družina, dodam dve žlički gorčice, seseklјane kisle kumare, malo drobno zrezane čebule, sol, kis in če hočete tudi poper ali nekaj kaper, zvečer pa skuham za vsakega dva krompirja in jih pomešam med pripravljeno majonezo. Tako serviram na krožnikih vsakemu kupček te solate, ki jo obložim ali s koleščki klobase ali z narezanimi koščki mesa, ki mi je ostalo opoldne, lahko je to ocvrto ali pečeno, vsako se prilega. Tako nastane prav dobra večerja, ki sicer ni nič posebnega in niti veliko dražja od navadne krompirjeve solate. Veliko pa izgubi na okusu, če je krompir skuhan že opoldne. Ne smemo pa dodati krompirja vročega, pač pa pustimo olupljenega, da se skoraj čisto ohladi.

Novosti iz medicine

UMRLJIVOST OTROK

Zaradi zastrupljenja se je v zadnjih šestih letih v Franciji podvojila. Ugotovili so, da največkrat povzročajo zastrupitve proizvodi za čiščenje v gospodinjstvu. Take »čudežne produkte« je najbolje dati pod ključ pred preveč radovednimi ročicami. V neki bolnišnici v Parizu so zaradi pogostih zastrupitev proučili vsa čistilna sredstva in sredstva zoper mrčes, da v potrebi takoj vedo, s čim naj zdravijo.

KAPLJICE ZA NOS SAMO PO ZDRAVNIKOVIH NAVODILIH

Nekateri ljudje, ki imajo kroničen nahod, si kar sami večkrat na dan brizgajo kapljice antibiotikov v nos. Organizem se antibiotikov preveč navadi, tako da mu ob hudi bolezni ne morejo več pomagati. Nekatera sredstva, ki čudovito »odmašijo« nos, utegnejo povzročiti hude okvare (srce začenja biti počasneje, temperatura se zniža, dihanje postane neenakomerno). Prevelika količina teh kapljic poškoduje sluznico in bolnikovo stanje še poslabša. Torej — k zdravniku!

NOVO FRANCOSKO ZDRAVILO ZOPER ZGAGO

Znana je lastnost silikonov, da so nepropustni za vodo in kisline. Francoski zdravniki so izrabili to lastnost. Silikone predpisujejo v nekakšnih želejih. Zaužiti jih je treba večkrat na dan. Želodčna sluznica se z njimi obloži in izolira snovi, ki želodec dražijo (alkohol, tobak itd.) Če bodo uživale novo zdravilo noseče ženo, bodo rešene neprestane zgage.

ŠKRLATINKA SE JE SPREMENILA

Ali se spominjate škrlatinke v vaših otroških letih? Začela se je z močno angino, sledil je izpuščaj, zatem pa se je koža na rokah in nogah lupila v cunjah. Že nekaj let sem pa se škrlatinka kaže z bolj skromnimi znaki: lahki angini sledi neznaten izpuščaj. Posledice pa so še vedno enako nevarne (vnetje srednjega ušesa, vnetje ledvic, obolelo srce). Zato ne odlašajte, če vašega otroka boli grlo, in pošljite po zdravnika. Penicilin bo začetek škrlatinke hitro premagal.

TOALETNA MIZICA IN OGRINJAČ ZA ČESANJE

Tudi vi si lahko omislite toaletno mizico, kjer boste imeli lepo v redu spravljeno vse, kar potrebujete za svojo nego. Stara mizica in ogledalo se že kje najdeta, zdaj potrebujete samo še zaveso in če kaj blaga ostane, ne pozabite na česalno pelerinico, saj je nujen del »garderobe« vsake žene. Nikdar ne boste šli z lasmi na obleki z doma! In z njo čuvate obleke.

PRTIČKI IZ AZBESTA

Če hoče gospodinja ob svečanih priložnostih mizo lepo pogrniti, vzame iz omare najlepši prt. To je samoumevno, kakor da bi bil namizni prt sestavni del stanovanjske oprave. Od kdaj?

Grki in Rimljani namiznega prta sploh niso uporabljali, prtičke pa šele v poznejši dobi. Pri slavnostnih pojedinah so uporabljali gobo, s katero si je omizje obrisalo prste: to je bilo nujno potrebno zaradi tega, ker so jedli z rokami. Vilice so začeli uporabljati šele proti koncu srednjega veka, kose mesa so morali iz sklede jemati z roko. Pozneje so gostom za umivanje rok dajali v uporabo vederce vode in brisačo. V času Plinija, ki je umrl leta 79, je vsak gost k pojedini prinesel s seboj prtiček iz azbesta, ki ga je po uporabi kratko in malo vrgel v ogenj.

V viharjih preseljevanja narodov se je, kot marsikaj, tudi prtiček izgubil. Vsaj francoski zgodovinar Thierry z dvora frankovskega kralja Hilperiha poroča, da je bilo na mizi v predsobi vedno na razpolago kuhano meso. Tudi tu je bilo treba meso prijemati z rokami. O prtičkih sploh ni bilo govora, gostje so si morali prste oblizati ali pa so jih obrisali ob obleko.

Ta navada je ostala še v časih Karla Velikega (okoli l. 800 n. št.), ko so že uporabljali namizne prte. Tista »rjuha« pa ni pokrivala vse mize, temveč je imela je obliko brisače, ki so jo razprostrli po sredini mize, tako da je ostal del mize na dveh straneh nepokrit. Čeprav je bila ta namizna oprava skromen luksus, se je vendar obdržala 300 let, preden je doživela napredek. — Šele v 12. stoletju so se pojavili pravi namizni prti tudi v cehovskih hišah in gostiščih.

V začetku 16. stoletja so že začeli uporabljati širše prte, dokler niso pokrivali ne le vse mize, temveč da so po današnjem načinu začeli presegati rob mize. Seveda so bili prtički znani že v 16. stoletju, vendar pa je trajalo še 200 let, preden so dobili vstop v meščansko hišo in gostišča. Univerzitetni tiskar iz Rintelna, Peter Lucius, omenja, da so že v časih Henrika III. (1574—1589) prtičke oblikovali v obliki živalj, ladij, trdnjav, za kar so uporabljali modele iz lesa in voska.

KLJUČI NA SVOJEM MESTU

Ključi od kleti, drvarnice, kovčkov, omaric itd. se kaj radi založijo ali izgubijo. Ko jih potrebujete, jih navadno ni nikjer najti. Mnogo nepotrebne jeze si prihranite zato z deščico, na kateri vise vsi ključi lepo od kraja. Tu jih boste imeli zmeraj pri roki! Namesto deščice pa si lahko omislite tudi kaj takega, kar bo še stanovanju v okras, n. pr. obešalce iz usnja ali pa iz kovanega železa, kot ju vidite na naših slikah.

ŠKOTSKI UZOREC

Kraljica kostimov — Coco Chanel, ki je vedno dajala prednost škotskim vzorcem, letos spet triumfira. Coco Chanel je ena izmed redkih kreatork, ki najbolj pozna žensko, o kateri pravi: »Oblika daje ženski mladosten videz. Ženska, ki se zaveda te resnice, je oboževana pri dvajsetih letih, osvaja pri štiridesetih in ostane nepremagljiva do konca življenja.« Kaj pa ima to skupnega s škotskim vzorcem? Nekaj že, saj je obleka v škotskem vzorcu primerna za vsako priložnost in starost, kakor letos trdijo. Treba je samo: IZBRATI.

Kostimi, obleke, krila, hlače, kazake, klobuki, rokavice, nogavice, torbice, štole in — večerne obleke, vse v škotskem vzorcu. Zlasti presenečajo večerne obleke, čeprav so se pojavile že lani, toda letošnje se razlikujejo v blagu. Chanelova je odkrila novo blago, ki sestoji iz volne, umetne mase in tweeda. Iz tega blaga izdelujejo štole, kazake, večerne bluze oziroma bolere, ki jih priporočajo k dolgim krilom (za večerne priložnosti, seveda). Blago je grobo tkano in naslednjih barv: rdeče, vijoličaste, tirkizne in lila. Vzorec je dokaj velik, včasih prav ogromen, da ne pride do izraza v celoti, zlasti pri bluzah. Poleg novega kraljujejo tudi stari vzorci, ki so sicer preprosti, a elegantni. Klobuki in čepice, kakor nogavice, rokavice in torbice so izredno priljubljeni modni dodatki in ne samo zato, ker so »novi« (iz novega škotskega blaga), marveč, ker so praktični in učinkujejo mladostno; poleg tega pa so še dostopni. Kariraste nogavice so sicer lepe, a zahtevajo brezhibne noge, športne čevlje in plašč. Zanje so v modnem svetu pripravili posebne čevlje s širokimi petami. Barva čevljev se mora ujemati z eno izmed barv vzorca. Klobuk v škotskem vzorcu pa zahteva enako torbico ali rokavice.

Škotski vzorec spet osvaja in ne samo med športnimi tipi, marveč tudi med ljubiteljicami prefinjene elegance. In gotovo bo ostal zvest prijatelj petnajstletnih, dvajsetletnih, štiridesetletnih ... no, saj Chanelova trdi, da svetuje le to, kar je v skladu z estetskim čutom in praktičnostjo. Menda ji lahko verjamemo, saj že dolga leta kreira z načelom: »Nikdar nisem iskala novosti zaradi novosti!«

S. M.

KAJ MORATE VEDETI

PREPROGE čistimo vsak dan z metlico, po potrebi pa s sesalcem. Nove preproge prvo četrtletje ne čistimo s sesalcem! Temeljito čiščenje pa opravimo še vedno z roko, in sicer iztepavamo preprogo na hrbtni strani, pravo pa samo rahlo stepemo in skrtačimo. Zelo priporočljivo je iztepavanje na snegu, pri čemer obrnemo pravo stran navzdol, da se osvežijo barve. Drugače pa preprog ne smemo čistiti vlažnih, samo madeže odstranimo s krpo, ki smo jo pomočili v salmijakovcu in oželi. Zelo prašne preproge posujemo z vlažnimi (ne mokrimi) čajnimi listi, jih pometemo in začudeni ugotovimo, kako žive in sijoče so spet barve!

MEDENINO čistimo s kašo iz kisa in soli, nakar jo temeljito splaknemo in do suhega zdrgnemo. Spet se bo svetila kot nova. Zastarelo umazanijo odrgnemo z limono in nato splaknemo s toplo vodo.

TAPECIRANO pohištvo pokrijemo s cunjo, ki smo jo oželi v razredčenem kisu, šele nato se ga lotimo s prakarjem. Tako se prah ne bo dvigal, hkrati pa se bodo osvežile barve blaga.

NOHTE, ki se stalno zatrgavajo ali celo lomijo, kar je zlasti nadloga gospodinj, je treba večkrat na dan temeljito natreti z mastno kremo. Če po 14 dneh ni izboljšanja, jih pred spanjem vsak dan kopamo v skodelici toplega olja in otremo z vato. Pred velikim čiščenjem zasadimo nohte v milo, da se umazanija ne nabere tako hitro pod nohte. Hudo umazane nohte pa ščetkamo v rahli raztopini vodikovega superoksida.

Smešnost ne ubija

Strah pred tem, da ne bi bile smešne, mori včasih mlada dekleta. Vendar, kakor ni treba umirati od strahu, tako se lahko odvadite tudi zadreg, ki izvirajo iz občutka, da ste smešne. Premislite tole:

Nikoli ne zamenjajte plašnosti s smešnostjo. Druga je često posledica prve. Ne bodite plašne!

Dostikrat delate ali govorite to, kar ste slišale, da je kdo storil ali rekel. Ali ste se tedaj norčevale iz njega? Zakaj potem mislite, da ste smešne, če ve delate tako?

Seveda imate pravico početi kaj novega, pri tem pa pazite, da ne boste zamenjavale »muhe« z »navdihom«.

Prijazno se pustite poučiti, kadar je treba, zastavljanje vprašanj ni sramota.

Ljudje so smešni navadno zato, ker se bojijo, da so, ali zato, ker delajo to, kar jim do smešnosti manjka.

Smešnost, ki jo pripisujete drugim, se obrne često proti vam.

Smelo se pridružite ljudem, ki se vam zdijo simpatični, tudi ve se boste njim zazdele take.

Prepričajte se z odgovori na tale vprašanja o tem, ali ste smešne ali ne:

1. Ali je smešno, če poskušate v svoji »šolski angleščini« govoriti z Angležinjo?

2. Si upate, recimo, to poletje nadeti kaj takega, kar je samo »vaša« modna novost?

3. Letos ste se naučile potapljanja. Ali je smešno, če delate to zelo nerodno?

4. Ali je smešno, če ne plešete s fantom, ki pleše zelo slabo?

5. Ali je smešno, če morate kakega plašnjakarja večkrat povabiti, da se pridruži vaši skupini na izletu?

6. Ali vam strah pred smešnostjo zapira sapo, kadar ste na vrsti, da poveste smešnico?

7. Rade bi vprašale bolje podkovanega človeka za kako pojasnilo. Ali si upate?

Odgovori: 1. ne. 2. da. 3. ne. 4. da. 5. ne. 6. ne. 7. da.

Če ste več ko trikrat odgovorile napačno, ste v »nevarnosti«, kar se smešnosti tiče. To se da vse še urediti. Predvsem živite v družbi. Samota je smešna za vaša leta!

NAJNOVEJŠI PARIŠKI PASOVI

Pasovi so zopet moderni, ker so krojači postavili pas zopet nazaj na pravo mesto. Vendar so sedanji pasovi nekoliko nenavadni.

K športnim oblekam pristoja pas iz svinjskega usnja, s klasično sponko, prevlečeno z istim usnjem. Ob robovih sta pas in sponka prešita z vidnimi vbodi.

K hlačam pristoja pas iz usnja naravne barve. Ob strani ima žepek za vozovnico ali ključe.

Novost so tudi pisani, iz tres pleteni pasovi, z usnjenim sprednjim delom.

Pas iz svinjskega usnja naravne barve ima lahko namesto običajne sponke pozlačeno verižico, s katero se poljubno stisne.

Tudi oblikо životca, steznika ima lahko novovrstni pas. Narejen iz kozličevine, temnejše barve, po sredini prešit, se posebno prilega velikim, vitkim postavam.

Po zamisli Parižanke Chanelove ni pas nič kaj preprost: sestavljen je iz več usnjenih delov. Vsak tak delec je ročno obdelan s kladivom, da predstavlja kak reliefen vzorček. Namesto sponke rabi dolga veriga z utežjo na koncu.

Eleganten je pas iz črnega semiša z velikо, v pozlačeno usnje oblečeno sponko.

8 vprašanj in odgovorov o prehrani

LJUBEZEN IN VITKA LINIJA

O hrani je bilo napisanih že nešteto knjig in še jih bo, saj to je tako rekoč neizčrpna tema. Strokovnjaki, ki se ukvarjajo z njo, odkrivajo zmeraj nove ugotovitve ali dajejo na tehtnico stare. Tudi naših 8 vprašanj in odgovorov je iz študijske sobe strokovnjakov za prehrano. Se strinjate z njimi? Premislite, katerim odgovorom bi po lastnih izkušnjah lahko pritrdili in katere bi zanikali ...

1. Imajo ženske rajši sladkarije kot moški?

Ne: Navzlic splošno razširjenemu mnenju, da ženske pogosteje in raje segajo po bonbonih in tortah, je res, da dajejo večinoma prednost pikantnim, ostro začinjenim jedem. Možje pa so nasprotno do določene — ali pa tudi od določene starosti naprej navdušeni za sladke jedi.

2. Je zajtrk važen obrok?

Da: Opazovanja so pokazala, da ljudje, ki ne zajtrkujejo ali ki zajtrk v naglici vržejo vase, prej zbolijo za želodčnimi boleznimi in da delajo več napak pri delu kot tisti, ki redno in počasi zajtrkujejo. Pustite si torej dovolj časa za zajtrk!

3. Ali naj poleti manj jemo?

Ne: Priporočljivo je sicer poleti uživati manjše količine težko prebavljivih jedi, toda samo zaradi zmanjšanega teka nikar manj ne jejmo. Kdor dela poleti prav tako težko kot pozimi, mora uživati isto količino kalorij.

4. 5 dnevnih obrokov — ali je to zdravo?

Da: V našem podnebju že. S tem sicer ne menimo pet ogromnih obrokov, marveč tri glavne obroke in dve malici. Taka razdelitev obrokov dovaja telesu stalno nove energije, zvišuje ustvarjalno voljo in želodec ni nikdar preobložen.

5. Ali topli obroki ogrejejo telo?

Ne: Čudili se boste, toda vroči obroki nam dajejo samo »občutek« toplote, sicer pa dovajajo telesu zelo malo gorkote. Toploto ustvarjajo le kalorije in te imajo isti učinek, če zaužijemo hladna jedila.

6. Ali ljubezen zmanjša tek?

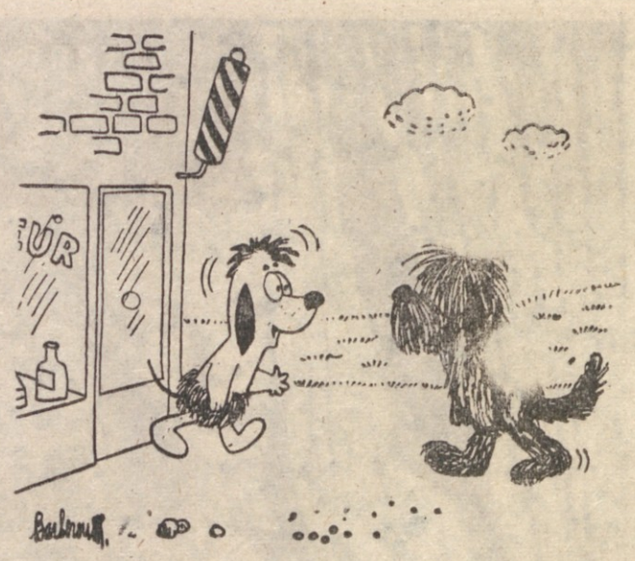
Da: Celo če ste srečno zaljubljeni, utegnete imeti manjši tek kot sicer — in utegnete lepo shujšati. Močna čustvena vzburjenja namreč motijo delovanje žlez in slabijo lakoto. Toda zaljubljenosti ne moremo primerjati s shujševalno kuro.

7. Jedo osamljene žene več kot druge?

Da: Zlasti tiste ženske, ki so razočarane in so se odtegnile družbi. Psihologi trdijo, da žene zelo rade posegajo po sladkarijah in se tolažijo s kulinaričnimi dobrotami, če nimajo prevelikega uspeha pri moških. Vsekakor pa te trditve ne smemo posplošiti.

8. Ali po prigrizku slabše spimo?

Ne: Tako imenovani »predspanček«, manjši prigrizek pred spanjem, ne škoduje zdravemu spanju. Nasprotno, saj pritegne kri iz možgan v prebavila, zaradi česar laže zaspimo. Seveda pa se moramo izogibati večjih porcij!

»Kaj tudi vi zaradi letne pričeske?«

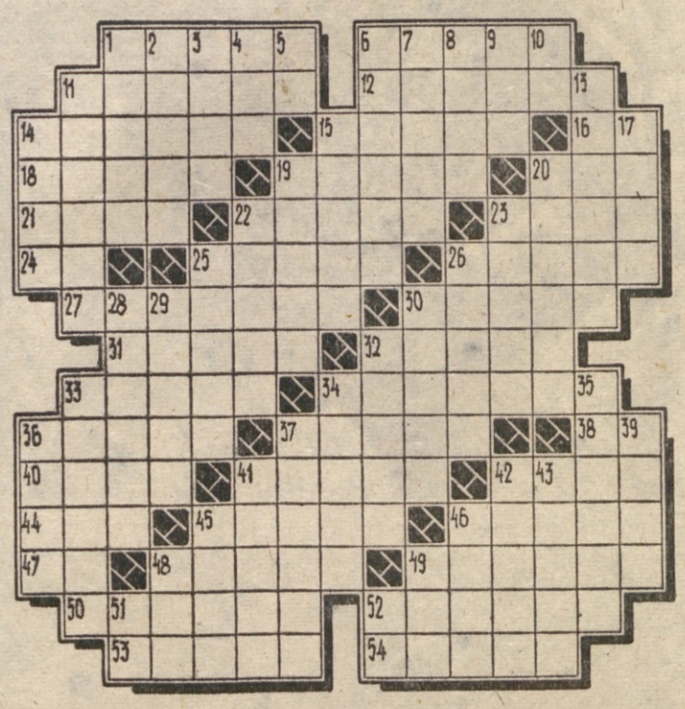

»Le čemu se tako čudite? To je človek, ki se nikamor ne odpravi brez svoje tajnice.«

»Cudoviti ste! Pravkar sem se spraševal, kaj naj bi skupaj počela.«

KRIŽANKA

Vodoravno: 1. kritika, presoja, 6. opomba na robu, pojasnilo, 11. veliko pristanišče na vzhodni obali Indije, 12. tveganje, nevarnost, 14. delavec, ki postavlja in popravlja razne napeljave, 15. cestni ovinek, 16. srbohrvaški predlog, 18. ime pesnika Aškerca, 19. mesto v osrčju Istre, 20. debela palica, 21. nevednež, 22. naznamenitejši staroperzijski vladar, čigar vojska je bila premagana pri Maratonu leta 490 pr. n. št., 23. bicikel, 24. kemični znak za iridij, 25. sočna in sladka buča, 26. kopalna kad, 27. nauk o ohranitvi zdravja, 30. bolezen kože z hudim srbenjem, 31. dragocena kovina, 32. trak z lepotičjem, 33. jugoslovanska filmska revija, 34. največji francoski komediograf (»Tartuffe«), 36. poljska ptica, 37. vrsta izumrlega slona, ki je živel v diluviju, 38. različna soglasnika, 40. britansko oporišče na jugu Arabije, 41. sprejemnica, manjša dvorana, 42. nočna ptica, 44. zelišče, 45. graščakov izterjevalec v fevdalizmu, 46. raziskovalec jam, 47. začetnici izumitelja dinamita, 48. razpored učnih ur, 49. rusko žensko ime, 50. boleče vnetje bedrnega živca, 52. najboljši rezultat, 53. žensko ime, 54. zakoličena smer za gradnjo ceste ali železnice.

Navpično: 1. italijanski renesančni slikar (Raffael), 2. odvod tekočine, 3. grm, ki raste navadno v živih mejah, 4. nočno zabavišče, 5. najmočnejša karta, 6. ime italijanske pisateljice, Nobelove nagrajenke Deledde, 7. starorimski zgodovinar, odličen stilist (Ciceronov učenec), 8. vrsta kisika značilnega ostrega vonja, 9. močna svetloba, žar, 10. skrajšan podredni veznik, 11. vladar, suveren, 13. milje, okolica, 14. mlada afriška republika v zahodni Afriki, 15. jutranji svit, zora, 17. sredozemska rastlina z mesnatimi listi, 19. argentinski šahovski velemojster, 20. mladi slovenski pisatelj (Viktor), 22. predpisana bolniška hrana, 23. vstopnice, 25. rimska boginja lova, 26. barijeva ruda, težec, 28. republika v Prednji Aziji z glavnim mestom Jeruzalem, 29. ime ameriškega skladatelja lahke glasbe Millerja, 30. dvojna sol žveplene kisline, 32. pomagajne v stiski, 33. pogorje v severovzhodni Franciji, 34. idol, 35. ime državnika Kardelja, 36. posoda za rože, 37. ime italijanske filmske igralke Allasio, 39. posodą za shranjevanje pepela pokojnika, urna, 41. polotok ob Sueškem prekopu, 42. grški otok v Egejskem morju, znan po odličnih vinih, 43. del stanovanjske opreme, 45. zimzeleno grmičevje z užitnimi jagodami, 46. moško ime, 48. slušni organ, 49. katran, 51. enaka soglasnika, 52. skrajni konec kopnega v morju.

ZLOŽENKA

AGONIJA, APO, ASTRA, ENICA, HANKA, IZPIT, KARO, KOVANJE, MALI, MINUS, NAKLO, NEPOS, NICA, OST, PAT, REDNOST, RIO, ROSA, RUM, SERIJA, STOL, TER.

Združi po dve in dve gornji besedi v samostalnik novega pomena. Če nove besede pravilno razporediš, ti dajo začetnice naslov pomembne Levstikove povesti.

ŠTEVILČNICA

1.		1	12	7	16	3	16	11	
2.	19	17	20	4	13	19	4		
3.	8	3	16	9	2	4	14		
4.	14	16	5	11	17	19	4	3	
5.	14	3	4	15	17	10	4		
6.	11	16	7	16	14	11	16	5	
7.	15	3	4	10	6	17	11	3	
8.	8	12	9	2	18	1	20		
9.	7	16	1	16	2	18	1	20	
10.	1	3	16	6	18	2	18	7	
11.	10	16	8	4	11	13	16		
12.	8	3	18	19	3	12	1	20	
13.	9	18	19	14	17	14	18		
14.	15	3	4	14	11	13	4		
15.	11	18	5	17	6	16	19		

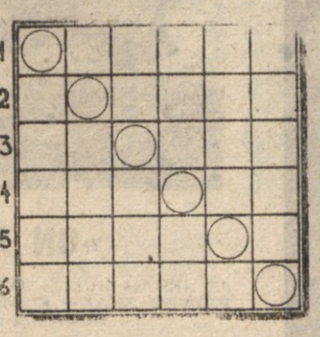
1. vrhoven, neodvisen vladar, 2. pripadnica najštevilnejšega naroda, 3. vnetje nosne sluznice, 4. izdelovalec dežnikov, 5. srbsko moško ime, 6. laik, ignorant, 7. posest fevdalnih mogotcev, 8. praznost, plehkost, 9. prešernost, dobra volja, 10. igra na srečo, 11. šantanje, 12. bajeslovni grški razbojnik, ki je z ujetniki meril svojo posteljo: če jim je bila predolga, jim je odsekal noge, če prekratka, jih je nategnil, 13. velik japonski otok, 14. graditev, 15. majhen nožek.

Tretje in šeste navpične vrste — brane navpično navzdol — dajo misel grškega dramatika Evripida.

LOGOGRIFNA IZPOLNJEVANKA

Brez označenih polj:

1. dohodek od naložene glavnice, 2 ročaj, oprijem, 3. italijansko mesto v južni Toscani, 4. pokrit hodnik na kolodvoru, 5. poveljnik severnih sil v ameriški secesijski vojni, 6. odličen slovenski gledališki in filmski igralec (Stane).

Skozi ves lik:

1. posoda za nošenje grozdja, 2. popularna slovenska pevka zabavne glasbe (Marjana), 3. zvočna alarmna naprava, 4. umetno vlakno, 5. trd kamen zrnaste strukture, ki se uporablja za tlakovanje cest, 6. reka v Angliji, iz Walesa teče v Bristolski kanal.

Črke na označenih poljih dajo največje nemško mesto.

REŠITEV UGANK IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

Križanka. V o d.: 1. sapa, 5. Tomsk, 10. Ivan, 11. suita, 12. litij, 14. tren, 15. narodi, 17. krt, 18. Oton, 19. gg, 21. na, 22. sin, 23. promet, 25. TK, 26. slanina, 27. stelja, 28. baretka, 30. fk, 32. antena, 33. sla, 34. rt, 35. lj, 36. klor, 37. bik, 39. Aurora, 41. Aman, 43. Livij, 44. Rodin, 46. Lada, 47. Anita, 48. Oran. **Magični lik:** 1. Kleopatra, 2. polenta, 3. Perse, 4. Mansart, 5. Rotterdam. **Skrit izrek:** Marsikdo je črnogled zato, ker tudi drugim sonce sije.

Brez besed

Saj vem, ježiš se samo zato, ker si nisi ti izmislil kaj takega!

»Iskreno Vam povem, Klotilda, da nisem noben polkovnik...«

»Izvolite v sprejemnico, tovariš direktor. Ta čas pa pokličem moža.«

Izdaja in tiska Časopisno podjetje »Delo« v Ljubljani. Glavni urednik Dušan Benko. Odgovorni urednik Zoran Jerin. Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ul. št. 5/II., p. p. 150-III. - Tel.: 23-522 do 23-526. Naročniški oddelek: Ljubljana, Titova cesta 5, tel. 20-463 in 21-832. Naročnina: celoletna 1440 din, polletna 720 din, četrtletna 360 din, mesečna 120 din. - Oglasni oddelek: Ljubljana, Titova c. 9, telefon 21-890 - Številka tiro računa 600-704-1-367 - Nekopisov ne vračamo.

PEŠČEVO MAŠČEVANJE

NEKI KMET IZ OKOLICE PARIZA SI JE PRIVOŠČIL TUDI TO ŠALO. KO JE FOTOREPORTER HOTEL ZVEDETI, IZ KOGA SE KMET PRAVZAPRAV NORČUJE, MU JE LE-TA ODGOVORIL, DA SE JE S TO REGISTRACIJSKO TABLO NA KRAVINEM REPU HOTEL MAŠČEVATI BREZVESTNIM VOZNIKOM, KI IMAJO POGOSTO V GLAVI MANJ PAMETI KOT NJEGOVA LISKA IN ONA DA JE ŠE KORISTNA, DAJE MLEKO, OD AVTOMOBILISTOV PA JE SAMA ŠKODA

DRAGOCENEJŠA KOT ZLATO

TA POSMRTNA MASKA JE VSAJ TRIKRAT TOLIKO VREDNA KOT ČE BI BILA IZ ČISTEGA ZLATA. NEDAVNO SO JO NA DRAŽBI V HEIDELBERGU PRODALI ZA 8 MILIJONOV DINARJEV. NJENA SKRIVNOST: GRE ZA ORIGINALNO POSMRTNO MASKO VELIKEGA SHAKESPEARA, KI JO JE NEKI NEMEC V 18. STOLETJU KUPIL V ANGLIJI.

ČE BI SE ŠE ENKRAT ZMOTILI,

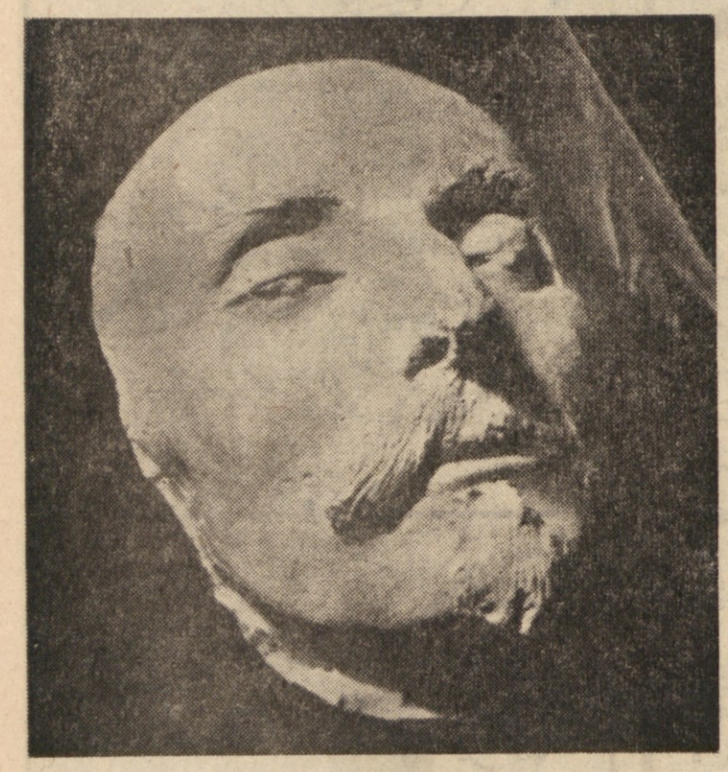
BI TO LAHKO POMENILO KONEC SVETA. IZ AMERIŠKE RADARSKE POSTAJE THULE NA GROENLANDU SO SPOROČILI: »BLIŽA SE GOST OBLAK RAKETNIH IZSTRELKOV«. SKORAJ ISTOČASNO JE V AMERIŠKEM OBRAMBNEM MINISTRSTVU ZAZVONIL PREPLAH: »SOVRAŽNIKOVE RAKETE LETIJO PROTI ZDA!« ŽE NEKAJ SEKUND KASNEJE JE BILO 1500 LETAL S HIDROGENSKIMI BOMBAMI PRIPRAVLJENIH, DA POLETIJO NAJKASNEJE V 5 MINUTAH. IZ PODZEMELJSKIH ZAKLONIŠČ PO VSEM SVETU RAZTRESENIH AMERIŠKIH RAKETNIH OPORIŠČ SO SE ZAČELE DVIGATI RAKETE Z ATOMSKIMI NABOJI. STELI SO SEKUNDE IN ČAKALI UKAZ ZA NAPAD, DA ZAČNO ATOMSKO VOJNO, KI BI PO VSEJ VERJETNOSTI NAPRAVILA KONEC CIVILIZACIJI NAŠEGA PLANETA. MINEVALE SO SEKUNDE, MINUTE. ČEZ 30 MINUT SO SPOROČILI Z GROENLANDA: »ZMOTILI SMO SE NISO BILE RAKETE. RADARSKI ŽARKI SO SE ODBILI OD LUNE.« TO JE BILO 21. NOVEMBRA 1960. LETA OB DRUGI URI POPOLDNE.

»ON JE IMEL SREBRO, ONA SREČO,«

JE NEKAM HUDOBNO KOMENTIRAL FRANCOSKI NOVINAR NOVICO, DA SE BO NE RAVNO PREVEČ ZNANA FILMSKA »ZVEZDICA« ANNA MARIA MERSEN POROČILA Z IZREDNO BOGATIM JUŽNOAMERIČANOM, LASTNIKOM RUDNIKOV SREBRA.

SREČANJE, KAKRŠNEGA SI ŽELI SVET,

PA GA NE MORE DOČAKATI, SO SI OMISLILI MED SVOJO NEDAVNO MAŠKERADO ŠTUDENTJE IZ CAMBRIDGEA. MASKE MACMILLANA, HRUŠČEVA IN EISENHOWERJA SO DOLGE URE SKUPAJ PLESALE, PELE IN SE SMEJALE PO CESTAH TEGA ANGLEŠKEGA UNIVERZITETNEGA SREDIŠČA.

NAŠ DELEŽ

ŠELE PO VRNITVI NAŠIH ŠAHISTOV IZ LEIPZIGA NAM JE USPELO DOBITI TUDI PRVE POSNETKE O JUGOSLOVANSKEM DELU MALODANE ENKRATNE RAZSTAVE »ŠAH SKOZI STOLETJA«, KI JE BILA HKRATI Z OLIMPIADO V TEM VZHODNONEMŠKEM MESTU. PO SPLOŠNEM MNENJU JE JUGOSLAVIJA NA TEJ RAZSTAVI PRISPEVALA IMENITEN DELEŽ ...

KONTRASTI CIVILIZACIJE

TUDI NAŠA FOTOGRAFIJA POSREDUJE ENEGA: V OSPREDJU JE ENA NAJHITREJŠIH ŽIVALI NA SVETU, JUŽNOAFRIŠKA IMAPALA, KI LAHKO SKAČE TUDI PO 12 METROV V DALJINO, V OZADJU PA VIDIMO PAZNIKA ŽIVALSKEGA VRTA IN ŽELEZNO OGRAJO

